

Tartu Ülikool

Filosoofiateaduskond

Germaani, romaani ja slaavi filoloogia instituut

**EUROOPA LIIDU AMETLIKE DOKUMENTIDE
EESTIKEELSETES TÕLGETES ESINEVATE
PROBLEEMIDE ANALÜÜS**

Magistritöö

Kristi Uibokand

Juhendaja: Esta Rand

Tartu 2014

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1. KÜSITLUS-UURING RAHULOLU KOHTA EL-I AMETLIKE DOKUMENTIDE TÕLGETEGA	7
1.1. Küsitlus-uuringu eesmärk ja koostamine.....	7
1.2. Küsimustiku ülesehitus ja küsimuste koostamise põhimõtted	9
1.3. Tulemuste analüüs	15
2. EL-I AMETLIKE DOKUMENTIDE EESTIKEELSETES TÕLGETES ESINEVATE PROBLEEMIDE EMPIIRILISE MATERJALI UURING	36
2.1. Terminoloogilised probleemid.....	36
2.1.1. Terminoloogiline ebäühtlus	36
2.1.1.1. Termini hilisemast muutmisest tingitud terminoloogiline ebäühtlus.....	36
2.1.1.2. Võõrsõna kõrvale omasõna loomisest tingitud terminoloogiline ebäühtlus ..	37
2.1.1.3. Õiguse muutumisest ajas tingitud terminoloogiline ebäühtlus	44
2.1.2. Valed terminid	48
2.1.2.1. Juriidiliselt valed terminid.....	48
2.1.2.2. Polüseemia kui eksimuste põhjus.....	51
2.1.2.3. ELi institutsioonide ja asutuste nimede valesti kasutamine	52
2.1.2.4. Ametnimetuste valesti kasutamine.....	55
2.1.3. Õigusaktide alajaotuste nimetustega seotud probleemid	56
2.2. Sisulised probleemid (vale mõte/vale sisu)	58
2.3. Stiililised probleemid.....	61
2.3.1. Kohmakas/keeruline lauseehitus.....	61
2.3.2. Võõrapärane sõnajärg	63
2.3.2.1. <i>Poolt</i> -tarind.....	63
2.3.2.2. Sõnade järjekord lauses	65
2.3.3. Isikustamine	66
2.3.4. Kantseliit	68

2.4. Eesti keele reeglite rikkumine	71
2.4.1. Suure ja väikese algustähe väärkasutus	71
2.4.1.1. Läbivate suurtähtedega ametlik nimetus	71
2.4.1.2. Täisnimetuse lühendiks pidamine	72
2.4.1.3. Kokkuleppeliselt suurte tähtedega kirjutatavad lühendnimetused	73
2.4.2. Kiillaused põhisõna ja omastavas käändes täiendi vahel.....	74
2.5. Õigusselgus.....	76
3. VÕIMALIKUD LAHENDUSED EL-I AMETLIKE DOKUMENTIDE TÕLGETE PAREMAKS MUUTMISEKS.....	80
3.1. Koostöö ekspertidega.....	81
3.2. Tõlkijate koolitamine.....	83
3.3. Koostöö asutustega	84
3.4. ELi mõistete ja väljendite sõnastik	85
3.5. Õigusaktide ühtlustamine	85
3.6. Valikukatsete selektiivsemaks muutmine.....	86
3.7. Tõlkijatele optimaalse töökoormuse tagamine	86
3.8. Tõlkijate tasustamise süsteemi parandamine.....	87
KOKKUVÕTE.....	88
KASUTATUD KIRJANDUS.....	91
SUMMARY	97
LISA 1. Küsimustik rahulolu kohta ELi ametlike dokumentide eestikeelsete tõlgetega.....	101
LISA 2. Küsimustikule antud vastuste koondtabel (1. kuni 8. küsimus)	103
LISA 3. Küsimustikule antud vastuste koondtabel (9. kuni 14. küsimus)	113

SISSEJUHATUS

Mitmed autori tuttavad on kurtnud, et Euroopa Liidu ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelseid tõlkeid on keeruline lugeda, neist on raske aru saada ja need ei ühti kasutatud terminite poolest Eesti õigusaktidega. Autor, kes on ise ühe tõlkebüroo kaudu ELi õigusaktide tõlkeprotsessis juba mitu aastat osalenud, on ka korduvalt tabanud ennast sellelt mõttelt. Seetõttu on käesoleva magistritöö „Euroopa Liidu ametlike dokumentide eestikeelsetes tõlgetes esinevate probleemide analüüs” eesmärk uurida Eesti ametiasutuste töötajate ja ka teiste ELi ametlike dokumentidega kokku puutuvate inimeste (sh tõlkijate) rahulolu ELi ametlike dokumentide tõlgete kvaliteediga ja tõlgetes esinevaid probleeme ning pakkuda välja mõningaid lahendusi olukorra parandamiseks.

Varem on tõlkekeskuses käesoleva magistritööga seonduvaid teemasid käsitletud järgmistes magistritöödes ja -projektides (kuigi väga huvitavaid ja Euroopa Liidu valdkondadega seotud töid võib leida teisigi):

Jana Jaanson, „Verbikasutus eurokõnepruugis” (2005), milles vaadeldakse

„verbikasutust eurokõnepruugis, eesmärgiga anda ülevaade enimkasutatud sihilisest lihtverbist ja nimisõnast koosnevatest väljenditest (mille põhjal on autor koostanud sõnastiku) ja – lähtudes asjaolust, et eurokeelel on kohati iseloomulik bürookraatlik keelekasutus – analüüsida väljendeid ka stiililisest aspektist. Magistriprojekti materjaliks on Euroopa Komisjoni ametnike aastatel 2003–2005 peetud kõned”.

Maigi Mürsepp „Tundmatud tuttavad ehk mõned artiklid tõlkekvaliteedi parandamise eesmärgil koostatavast uut tüüpi inglise-eesti sõnastikust” (2010), milles käsitletakse vajadust uut tüüpi sõnaraamatu järele, et parandada tõlkekvaliteeti.

„Alustuseks olen selle töö raames kokku kogunud 20 sageli esinevat ja küllaltki lihtsat sõna, mille tõlkimine aga on üsna probleemne, kuna olemasolevates inglise-eesti sõnaraamatutes ei ole nende tähendusi üldse või piisavalt, need on esitatud eksitavalt või on vasted hoopis valed ning kõigest sellest tulenevalt on vigaseid vasteid ka kitsama valdkonna (nt ELi) terminoloogias”.

Teoreetilisemalt on tõlkimist ja tõlkeõpetust käsitletud Helina Aulise magistritöös „Tõlke õpetamise teoreetilisi ja praktilisi aspekte. Näidisõppetsükkel Euroopa Parlamendi tekstide tõlkimisest” (2010) ja Katrin Kaski magistritöös „Arusaamine tõlkeprotsessis ja seda mõjutavad tegurid” (2011).

Käesolev magistritöö koosneb kolmest peatükist ja mitmest lisast. Esimeses peatükis käsitleb autor küsitlus-uuringut, mille ta viis läbi rahulolu kohta ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelsete tõlgetega ja mis on oma ülesehituse poolest adresseeritud eelkõige Eesti ametiasutuste töötajatele, aga miks mitte ka tõlkijatele ja teiste elualade esindajatele, kes puutuvad oma töös sageli kokku ELi ametlike dokumentidega. Selles peatükis kirjeldab autor küsitlus-uuringu ülesehitust ja koostamise põhimõtteid ning analüüsib selle tulemusi. Analüüsi tulemuste põhjal koostas autor probleemide liigituse, mida ta kasutab teises peatükis empiirilise materjali uurimisel.

Teises peatükis lahkab autor – nagu juba mainitud – neid probleeme omaenese empiirilise materjali abil, võttes aluseks esimeses peatükis küsitlus-uuringu tulemuste põhjal koostatud probleemide liigituse. Erinevaid probleeme on illustreeritud mitmete näidetega, mis on valdavalt pärit ELi ametlikust andmebaasist (<http://eur-lex.europa.eu/>). Autor valis näiteid Eurlexist, kuna eesmärgiks on näidata reaalses dokumentides esinevaid probleeme ja neid analüüsida. Omaenese näiteid on ta kasutanud sellepärast, et küsitlus-uuringus ei palunud ta näiteid tuua, kuna kartis vastajaid liialt koormata. Seetõttu töidki näiteid ainult mõned üksikud vastajad.

Kolmandas peatükis esitab autor mõningad soovitused, kuidas oleks võimalik olukorda parandada ja seda nii Euroopa Liidu ametlike dokumentide kvaliteedi kui ka tõlkijate töö seisukohast. Siin kasutab ta eelkõige esimeses peatükis kirjeldatud läbiviidud küsitlus-uuringu tulemusi, kuid üritab ka enda kui tõlkija kogemuse põhjal pakkuda välja

lahendusi, mis võiksid tõlkijate elu lihtsamaks muuta ja neid motiveerida oma tööd veelgi paremini tegema.

Käesoleva magistr töö lisadest võib leida ankeedi, mille autor küsitlus-uuringu läbiviimiseks koostas, ja kokkuvõtliku tabeli saadud tulemustest. Lisade eesmärgiks on pakkuda lugejale täiendavat teavet magistr töö raames läbi viidud küsitlus-uuringu kohta.

Autor loodab, et Euroopa Liidu ametlike dokumentide tõlkeprotsessis osalev tõlkija saab käesolevast magistr tööst huvitavat teavet selle kohta, kuidas on Eesti ametiasutuste töötajad rahul praeguste eestikeelsete tõlgete kvaliteediga ja millised on nende arvates probleemsed valdkonnad. Samas loodab autor ka, et Eesti ametnikud saavad huvitavat teavet selle kohta, milliseid probleeme esineb õigusaktide tõlkimisel, ja mõistavad lõpuks tõlkijate tööd paremini. Lisaks on magistr töö mõeldud tudengitele, kes kavatsevad tulevikus tõlketööga tegelema hakata, et anda neile aimu probleemidest, millega nad siis kokku puutuma hakkavad.

1. KÜSITLUS-UURING RAHULOLU KOHTA ELI AMETLIKE DOKUMENTIDE TÕLGETEGA

1.1. Küsitlus-uuringu eesmärk ja koostamine

Käesolevas peatükis kirjeldab autor küsitlus-uuringut, mille ta läbi viis ja mille eesmärgiks on uurida rahulolu Euroopa Liidu ametlike dokumentide (sh õigusaktide) tõlgetega. Eesmärgiks oli ka selgitada välja küsimustikule vastajate arvamus järgmistel teemadel: millest on tingitud ELi ametlike dokumentide tõlgete ebaühtlus/ebakvaliteetsus ning kuidas saaks nende tõlgete kvaliteeti paremaks muuta. Selle küsitlus-uuringu sihtrühmaks olid eelkõige Eesti ametiasutuste töötajad, kes puutuvad oma töös kokku ELi ametlike dokumentidega (sh õigusaktidega), aga miks mitte ka tõlkijad ja teiste elualade esindajad. Autor koostas küsimustiku nii, et heal juhul esitavad vastajad üsna põhjaliku arvamuse ja mitmesuguseid ettepanekuid ning kui mitte, saab ta vähemalt teada, kas vastajad on ELi õigusaktide tõlgete kvaliteediga rahul või mitte.

Selle küsitluse läbiviimiseks kasutas autor **veebikeskkonda eFormular** (www.eformular.com), kus saab kasutajaks registreerumise korral hõlpsasti koostada erinevaid küsimustikke, ilma et küsimustiku koostaja peaks olema väga suur arvutiasjatundja. Lihtsaid juhiseid järgides on selles veebikeskkonnas võimalik koostada erinevas formaadis küsimusi (jah/ei-küsimused, ripploend, ühe vastusevariandiga küsimused, mitme vastusevariandiga küsimused, tekstiväljad) ja määrata endale sobivad parameetrid. Autor peab selle veebikeskkonna eeliseks seda, et küsimustikku ei pea panema avalikult üles, vaid selle võib saata konkreetsele sihtrühmale, mis oli ka antud küsitlus-uuringu eesmärk. Sealt võib saada ka koondtabeli küsitlus-uuringule antud vastuste kohta ja statistikat nende küsimuste kohta, millele vastamine ei eelda vabas vormis teksti kirjutamist. Autor peab eeliseks ka seda, et kõik täidetud küsimustikud

saadetakse otse küsimustiku koostaja meiliaadressile ning nii on mugav jälgida, kui palju inimesi on küsimustikule vastanud, ja ka nende antud vastustega tutvuda.

Küsimustiku koostamisel lähtus autor põhimõttest, et see peaks olema piisavalt lühike, nii et sellele vastamiseks ei kuluks väga palju aega (u 5–10 minutit), samas aga piisavalt põhjalik, et saada soovitud teavet. Küsimustik pidi autori arvates olema lühike seepärast, et peamiseks sihtrühmaks olid Eesti ametiasutuste töötajad ning seetõttu tuli arvestada asjaoluga, et suure tõenäosusega täidavad nad küsimustikku oma tööajast ega pruugi leida selleks aega ja viitsimist, kui vastamisele kuluks rohkem kui 10 minutit. Samuti tuli arvestada sellega, et tegemist ei ole tõlkimisega igapäevaselt kokkupuutuvate inimestega, ning seetõttu pidid küsimused olema üsna lihtsa ülesehitusega ja mitte väga spetsiifilised (mõeldud n-ö tavalugejatele).

Küsimustikule vastamise eelduseks oli see, et vastaja puutub oma töös kokku ELi ametlike dokumentidega (sh õigusaktidega). Sellise märke lisas autor nii küsimustiku päisesse kui ka küsimustiku levitamisel kasutatud kaaskirja. See oli oluline eeldus, kuna vastasel korral ei oleks küsimustiku täitmisel olnud mitte mingit mõtet ning autor oleks saanud n-ö tühje ankeete ja vastajal oleks olnud keeruline küsimustikku täita, kuna ühele osale küsimustele vastamine oli kohustuslik.

Küsimustikule vastamise ajavahemik oli üsna lühike (üks nädal – mida autor hiljem ühe osa vastajate palvel nädala võrra pikendas). Suhteliselt lühikese tähtaja määras autor oma kogemuse tõttu, et kui meilile laekub küsitlus-uuringus osalemise kutse, siis tavaliselt on nii, et sellele vastatakse üsna kiiresti või sellele ei vastata üldse („ei viitsi”, „pole aega”, „läks meelest”). Hiljem selgus, et selline lähenemine oli õigustatud, kuna suurem osa täidetud küsimustikest laekus esimese nelja päeva jooksul. Hiljem laekus 1–2 täidetud küsimustikku päevas ja mõnel päeval ei vastanud keegi.

Küsitlus-uuringus osalemise kutse nägi välja niisugune.

Tere!

Minu nimi on Kristi Uibokand ja ma olen Tartu Ülikooli kirjaliku tõlke eriala magistriõppe tudeng. Soovin kaitsta sellel kevadel oma magistritööd ELi õigusaktide eestikeelsete tõlgetega seotud probleemide teemal ja selleks vajan teie abi. Minu eesmärgiks on välja selgitada ametiasutuste töötajate ja teiste erialade esindajate rahulolu ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) tõlgetega. Selleks palun teil täita väikese küsimustiku, mille lingi leiате käesoleva kirja lõpust. Küsimustiku täitmise **eelduseks on see, et puutute oma töös kokku ELi ametlike dokumentidega** (sh õigusaktidega). Küsimustiku täitmiseks kulub **5–10 minutit** ning sellele saab vastata **4. aprilli tööpäeva lõpuni**.

Kui soovite hiljem tagasisidet küsitluse tulemuste kohta, siis sisestage küsimustikku ka oma meiliaadress.

Link küsimustiku juurde:

<http://www.eformular.com/kris987/kysimustik.html>

Ette tänades ja sisukaid vastuseid ootama jäädes

Kristi Uibokand

1.2. Küsimustiku ülesehitus ja küsimuste koostamise põhimõtted

Küsimustiku pealkiri on „**Küsimustik rahulolu kohta ELi ametlike dokumentide eestikeelsete tõlgetega**” ning see koosneb **14 küsimusest**, millest ühele osale vastamine oli kohustuslik (tärniga tähistatud) ja ühele osale vastamine vabatahtlik (eelnevat küsimust täpsustavad küsimused). See on tingitud sellest, et mõnele küsimusele vastamine eeldas eelmises küsimuses teatava vastuse andmist (vastasel korral ei olnud järgmisele küsimusele midagi vastata). Näiteks on 10. küsimus järgmine: „Kui valisite eelmises küsimuses vastusevariandi „Mõni muu põhjus”, siis palun täpsustage.” Kui vastaja ei valinud eelmises küsimuses seda varianti, siis ei olnud tal vaja vastata ka sellele küsimusele. Samuti on küsimustikus mõned küsimused, mis eeldavad pikema vabas vormis teksti kirjutamist. Näiteks küsimus „Kas teil on ettepanekuid, kuidas saaks ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelseid tõlkeid paremaks muuta? Palun täpsustage.” Kui aga vastajal ei

ole ühtegi ettepanekut või ta ei arvagi, et ELi õigusaktide eestikeelseid tõlkeid on vaja paremaks muuta, siis ka sel juhul ei olnud küsimusele vaja vastata.

Küsimustele eelneb neli informatiivset punkti küsimustiku täitja kohta, mille täitmine oli kohustuslik. Nendeks on asutus, ametikoht, vanus ja sugu. Need informatiivsed lahtrid annavad autorile teavet selle kohta, kas vastaja näol on tegemist ametiasutuse töötaja või mõne muu eluala esindajaga ning kas tegemist on mehe või naisega ja millisesse vanusegruppi vastaja kuulub.

1. küsimus. „Kas kasutate oma töös Euroopa Liidu ametlikke dokumente (sh õigusakte)?”

Sellele küsimusele vastamine oli kohustuslik ning selle eesmärgiks oli veel kord kontrollida, kas vastaja ikka puutub nende dokumentidega kokku. Viide sellele oli juba varem esitatud nii küsimustiku päises kui ka küsimustiku kaaskirjas, kuid alati leidub keegi, kes seda ei märka. Kui antud küsimusele vastatakse eitavalt, siis on küsimustik selle autori jaoks n-ö tühi küsimustik, kuna suure tõenäosusega ei suuda vastaja anda asjakohaseid vastuseid ülejäänud küsimustele.

2. küsimus. „Kui sageli kasutate oma töös ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte)?”

Ka sellele küsimusele vastamine oli kohustuslik ning siin sai valida järgmiste vastusevariantide vahel: „igapäevaselt”, „sageli”, „mõnikord”, „harva”. Selle küsimuse eesmärgiks oli välja selgitada, kui tihti puutub vastaja oma töös kokku ELi õigusaktidega. Autori jaoks olid kõige huvipakkuvad nende vastajate arvamused järgnevat küsimuste kohta, kes andsid sellele küsimusele vastuse „igapäevaselt” või „sageli”, sest tõenäoliselt puutuvad vastajad nii kokku paljude erinevate valdkondade õigusaktidega ja neil on võimalikest probleemidest parem ülevaade.

3. küsimus. „Milliseid ELi ametlikke dokumente kasutate oma töös kõige sagedamini (üks variant)?”

Nii nagu eelmistele küsimustele oli ka sellele küsimusele vastamine kohustuslik. Küsimusele oli lisatud *kolm vastusevarianti* (vt lisa 1), mille hulgast sai valida ühe. Küsimuse eesmärgiks oli selgitada välja, milliste ametlike dokumentidega vastaja kõige sagedamini kokku puutub. Selle küsimuse puhul oli autorile oluline, et vastaja puutuks kõige enam kokku ELi õigusaktidega [L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused, soovitusel ja arvamused)], kuna just sellist tüüpi dokumentidega on ka autoril kõige enam kogemusi ja neid käsitletakse käesolevas magistritöös kõige rohkem. ELi ametlike dokumentide jaotuse aluseks on võetud Euroopa Liidu Teataja osad.

4. küsimus. „Milline on teie arvates ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelsete tõlgete kvaliteet?”

Ka sellele küsimusele vastamine oli kohustuslik ning vastajad said valida järgmiste variantide vahel: „väga hea”, „hea”, „rahuldav”, „halb”, „väga halb”. Küsimuse eesmärgiks oli välja selgitada, kas küsimustikule vastajad on nimetatud dokumentide eestikeelsete tõlgetega rahul või mitte. Antud küsimus oli autori jaoks äärmiselt oluline, kuna sellele antud vastustest sõltus, kas edasisel uuringul on üldse mõtet. Seda just selles mõttes, et kui kõik vastajad vastavad, et ELi õigusaktide kvaliteet on „väga hea”, siis ilmneks, et eestikeelsete tõlgetega seotud probleemid on üksnes autori ettekujutuse viil ja kogu käesolev magistritöö oleks mõttetu.

5. küsimus. „Palun põhjendage eelmisele küsimusele antud vastust.”

Sellele küsimusele vastamine ei olnud kohustuslik ning see oli esimene küsimus, mille puhul vastajad said oma arvamust põhjendada. Eesmärgiks oli selgitada välja, miks andis vastaja eelmises küsimuses just sellise vastuse, nagu ta andis. Kui vastaja valis

näiteks vastusevariandi „väga halb”, siis peab selleks olema mingi põhjus, vastasel korral võinuks ta sama hästi vastata ka näiteks „väga hea”.

6. küsimus. „Kas loete ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) tavaliselt eesti keeles?”

Antud küsimusele vastamine oli kohustuslik ning selle eesmärgiks oli selgitada välja, kas vastajad loevad ELi õigusakte tavaliselt eesti keeles. Sellele küsimusele antavad vastused pakuvad autorile suurt huvi, kuna jaatava vastuse korral on võimalik oletada, et ELi õigusaktide tõlked on väga head ja neid on lihtne eesti keeles lugeda või siis on eesti keel ainuke keel, mida vastaja nii hästi valdab, et selles õigusakte lugeda, ning eitava vastuse korral on võimalik, et ELi õigusaktide tõlked on nii halvad, et neid ei kannata eesti keeles lugeda, või loeb vastaja neid mõnes muus keeles lihtsalt seepärast, et ta on harjunud seda tegema või on tema töökeel mõni muu keel kui eesti keel või soovib vastaja teada, kas teises keeles on õigusakt samasugune nagu eesti keeles.

7. küsimus. „Kui te ei loe ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) tavaliselt eesti keeles, siis millises keeles te neid loete (võib valida mitu varianti)?”

See küsimus täiendab eelmist küsimust ja sellele vastamine ei olnud kohustuslik. Sellele küsimusele ei olnud vaja vastata, kui eelmises küsimuses anti jaatav vastus. Eitava vastuse korral on huvitav teada, millises keeles vastaja ELi õigusakte loeb.

8. küsimus. „Kas ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelsed tõlked on teie arvates kvaliteetsed (st arusaadavad ja lihtsasti loetavad)?”

Ka sellele küsimusele vastamine oli kohustuslik. Autori jaoks oli see järjekordselt äärmiselt oluline küsimus, sest sellele antavatest vastustest selgub, kas kõnealuste dokumentide eestikeelsete tõlgetega esineb probleeme või mitte. Kui sellele küsimusele

vastatakse jaatavalt, ei ole vaja vastata kahele järgmisele küsimusele, kui aga eitavalt, siis saab autorile selgemaks, miks vastaja tõlkeid kvaliteetseks ei pea.

9. küsimus. „Kui need ei ole teie arvates kvaliteetsed, siis mis on need põhjused, mis raskendavad tekstist arusaamist (võib valida mitu varianti)?”

Sellele küsimusele vastamine ei olnud kohustuslik ning nagu eespool mainitud, oli see eelmist küsimust täiendav küsimus, millele jaatava vastuse korral ei pidanud vastama. Vastaja sai valida kuue erineva vastusevariandi vahel (vt lisa 1), millest viimane oli „mõni muu” põhjus, mille valimise korral palus autor vastata ka järgmisele küsimusele. Vastusevariantide koostamisel lähtus autor põhjustest, millest võib tema arvates õigusaktide ebakvaliteetsus tingitud olla. Viimane variant „mõni muu põhjus” oli lisatud juhuks, kui vastaja tahab nimetada mõnda muud konkreetset põhjust, mida eelnevas viies vastusevariandis ei olnud nimetatud.

10. küsimus: „Kui valisite eelmises küsimuses vastusevariandi „Mõni muu põhjus”, siis palun täpsustage.”

Sellele küsimusele vastamine ei olnud kohustuslik ning see täiendas eelmist küsimust. Sellele tuli vastata juhul, kui vastaja arvab, et ELi õigusaktide ebakvaliteetsust põhjustab mingi muu tegur, mida eelmise küsimuse vastusevariantide hulgas ei ole. Sellele küsimusele antavad vastused võivad pakkuda autorile lisamaterjali, mida järgmises peatükis käsitletavate probleemide hulgas analüüsida.

11. küsimus. „Kui eestikeelsest tekstist on raske aru saada, siis kas kasutate ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) mõnes muus keeles?”

Sellele küsimusele vastamine oli kohustuslik, sest autorit huvitab, kas juhul, kui ELi ametlike dokumentide eestikeelsed tõlked on raskesti arusaadavad, kasutab vastaja õigusakti muukeelset versiooni või mitte. Küsimusele antud vastustest saab autor huvitavat

teavet selle kohta, kas vastajad on vajaduse korral valmis konsulteerima muukeelsete dokumentidega või on nende keeleoskus õigusaktide lugemiseks mõnes muus keeles ebapiisav.

12. küsimus. „Kui jah, siis millises keeles (võib valida mitu varianti)?”

Sellele küsimusele vastamine ei olnud kohustuslik ning ei olnud ka mingit vajadust vastata, kui eelmisele küsimusele vastati eitavalt, st tegemist oli eelmist küsimust täiendava küsimusega, mille eesmärgiks on välja selgitada, milliste keeleversioonide poole vastaja pöördub, kui tõlge eesti keelde on raskesti arusaadav.

13. küsimus. „Millest on teie arvates tingitud ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) tõlgete ebahühtlus/ebakvaliteetsus?”

Sellele küsimusele vastamine oli kohustuslik ning autor lootis saada sisukaid vastuseid. Autor uskus, et vastajad toovad välja erinevaid probleeme, mida tuleks nende arvates eestikeelsete tõlgete puhul käsitleda. Sellele küsimusele ei olnud kahtlemata mõtet vastata, kui vastaja pidas ELi ametlike dokumentide eestikeelsete tõlgete kvaliteeti väga heaks (vt 4. küsimus), kuid sellisel juhul oli võimalik vastata näiteks, et „ELi dokumentide tõlked ei ole ebakvaliteetsed” vms. Käesoleva töö autor lootis saada sellele küsimusele antavatest vastustest sisukat materjali, mida järgmises peatükis analüüsida.

14. küsimus. „Kas teil on ettepanekuid, kuidas saaks ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelseid tõlkeid paremaks muuta? Palun täpsustage.”

See küsimus oli viimane küsimus ja sellele vastamine oli kohustuslik. Küsimuse eesmärgiks oli saada ettepanekuid selle kohta, mida vastajate arvates saaks teha, et eestikeelsed tõlked muutuksid paremaks ja lihtsamini arusaadavaks. Jällegi oli olemas võimalus, et sellele küsimusele antakse nt vastus „ei oska öelda”, kuid autor lootis, et vastajad mõtleavad kaasa ja annavad sisukaid vastuseid, mida saaks edasises analüüsis

kasutada. Kui aga vastaja oli arvamisel, et eestikeelsed tõlked on väga head, siis oli tal võimalus vastata näiteks, et „tõlkeid ei ole vaja paremaks muuta”.

(Küsitluse vorm on toodud lisas 1.)

1.3. Tulemuste analüüs

Autori poolt koostatud küsitlus-uuringus „Küsimustik rahulolu kohta ELi ametlike dokumentide eestikeelsete tõlgetega” **osales kokku 30 inimest**. Seda ei ole väga palju, kuid autori arvates siiski piisavalt, et teha järeldusi ja analüüsida tulemusi. Etteruttavalt tuleb öelda, et autori meeleheaks ja suureks üllatuseks oli enamik vastajatest võtnud vaevaks uuritavasse teemasse süveneda ning seetõttu anti üldiselt üsna põhjalikke ja sisutihedaid vastuseid (mõne üksiku erandiga).

Küsimustikule eelnenud isikuandmete põhjal võib teha järgmise kokkuvõtte.

Asutus: küsitlus-uuringus osalesid erinevates riigiasutustes (sh ministeeriumites), sihtasutustes ja erasektoris töötavad inimesed. Küsitlus-uuringus osalejad jaotusid töökoha põhjal järgmiselt:

• rahandusministeerium	5 vastajat
• SA Archimedes	5 vastajat
• sotsiaalministeerium	3 vastajat
• siseministeerium	2 vastajat
• ministeerium (ei ole täpsustatud)	2 vastajat
• EAS	2 vastajat
• FIE	2 vastajat
• SA KIK	1 vastaja
• SA Innove	1 vastaja
• SA Keskkonnainvesteeringud	1 vastaja
• Tehnilise Järelevalve Amet	1 vastaja
• ELi institutsioon (ei ole täpsustatud)	1 vastaja
• Luisa tõlkebüroo	1 vastaja
• majandus- ja kommunikatsiooniministeerium	1 vastaja
• keskkonnaministeerium	1 vastaja

Üks vastaja ei soovinud avaldada asutust, kus ta töötab.

Ametikoht: küsitlus-uuringus osalenud inimeste hulka kuulus nii juriste, tõlkijaid kui ka nõunikke. Küsitlus-uuringus osalejate jaotus ametikoha järgi:

• spetsialist, ekspert	6
• juhataja (mitu erinevat üksust)	5
• nõunik	5
• tõlkija	4
• jurist	4
• audiitor, siseaudiitor	2
• koordinaator	1
• keeleteoimetaja	1
• peadirektori asetäitja	1

Taas kord ei soovinud üks vastaja oma ametikohta avaldada.

Autorile valmistab heameelt, et küsitlus-uuringus osalejate hulgas oli üsna erinevate ametikohtade esindajaid. Tänu sellele võib teha järelduse, et ELi ametlike dokumentidega (sh õigusaktidega) puututakse kokku paljudes erinevates valdkondades ning need peavad olema ühtemoodi arusaadavad nii juristile kui ka tavakodanikule (õigusselgus, mida käsitletakse pikemalt teises peatükis).

Vanus: küsitlus-uuringus osales kõikidesse vanuserühmadesse kuuluvaid inimesi.

Vanuselisel jaotusid vastajad järgmiselt:

26–34-aastased	– 50% (15 vastajat)
35–44-aastased	– 30% (9 vastajat)
45–54-aastased	– 10% (3 vastajat)
Kuni 25-aastased	– 6,7% (2 vastajat)
55-aastased ja vanemad	– 3,3% (1 vastaja)

Küsitlus-uuringus osalenute vanuseline jaotus lubab oletada, et suur osa neist on oma ametikohal palju aastaid töötanud ja seega ka ELi ametlike dokumentidega pikemat aega kokku puutunud. Vanus ei ole loomulikult ainuke tegur, mille põhjal autor sellise järelduse teeb, vaid niisugune mulje jäi tal ka vastustest küsitlus-uuringu arutlevatele küsimustele.

1. küsimusele [„Kas kasutate oma töös Euroopa Liidu ametlikke dokumente (sh õigusakte)?”], mis oli nn kontrollküsimus, anti autori poolt loodetud vastuseid: 100% vastanutest kinnitas, et nad tõepoolest kasutavad oma töös nimetatud dokumente. See näitab, et nende 30 täidetud küsimustiku hulgas ei ole ühtegi nn tühja küsimustikku.

Täpselt ühtemoodi vastati ka 3. küsimusele („Milliseid ELi ametlikke dokumente kasutate oma töös kõige sagedamini?)”]: kõik 30 vastanut märkisid, et nad kasutavad kõige enam L-seeria dokumente ehk ELi õigusakte (määrused, direktiivid, otsused, soovitusel ja arvamused). Ühel juhul tekkis vastajal raskusi sellele küsimusele vastamisel, kuna ta kasutab nii L-seeria kui ka C-seeria dokumente ning ei suutnud otsustada, milliseid ta neist rohkem kasutab. Nii et võib öelda, et kõik 30 vastanut kasutavad L-seeria dokumente ja üks veel lisaks C-seeria dokumente. Ka see tulemus valmistab autorile heameelt, kuna autor soovis käesolevas magistritöös käsitleda eelkõige ELi õigusakte ning küsimusele antud vastuste põhjal võib järeldada, et autor ja küsitlus-uuringus osalejad kasutavad oma töös sama tüüpi dokumente.

2. küsimusele [„Kui sageli kasutate oma töös ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte)?”] antud vastused jagunesid järgmiselt:

- igapäevaselt – 43,3% (13 vastajat)
- sageli – 43,3% (13 vastajat)
- mõnikord – 10% (3 vastajat)
- harva – 3,3% (1 vastaja)

Need tulemused näitavad, et valdav osa küsitlus-uuringus osalejatest kasutab ELi õigusakte sageli või igapäevaselt – 26 vastajat (86,6%), 3 vastajat kasutab neid mõnikord ja 1 vastaja harva. See lubab oletada, et küsitlus-uuringus osalejatel on töötamise aja jooksul kujunenud ELi õigusaktide eestikeelsetest tõlgetest oma arvamus ning see arvamus peegeldub 4. küsimusele [„Milline on teie arvates ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelsete tõlgete kvaliteet?”] antud vastustes:

- rahuldav – 66,6% (20 vastajat)
- halb – 16,7% (5 vastajat)
- hea – 13,3% (4 vastajat)
- väga hea – 3,3% (1 vastaja)

Õnneks ei pidanud ükski küsitlus-uuringus osaleja ELi õigusaktide eestikeelsete tõlgete kvaliteeti väga halvaks. See oleks valmistanud autorile suurt kurbust, kuna ta ise osaleb ELi õigusaktide tõlkeprotsessis aktiivselt. Enamik vastanutest pidas ELi õigusaktide eestikeelsete tõlgete kvaliteeti rahuldavaks, mis lubab oletada, et olukord ei ole väga hull, kuid kindlasti on arenguruumi.

Need vastajad, kes märkisid, et nad kasutavad ELi õigusakte igapäevaselt (13 vastajat), hindasid nende eestikeelsete tõlgete kvaliteeti järgmiselt:

rahuldav	– 9 vastajat
halb	– 3 vastajat
hea	– 1 vastaja

Vastajad, kes kinnitasid, et nad kasutavad ELi õigusakte sageli (samuti 13 vastajat), hindasid nende eestikeelsete tõlgete kvaliteeti järgmiselt:

rahuldav	– 7 vastajat
hea	– 3 vastajat
halb	– 1 vastaja
väga hea	– 1 vastaja

Kõik need vastajad, kes puutuvad ELi õigusaktidega kokku mõnikord või harva, pidasid ELi õigusaktide eestikeelsete tõlgete kvaliteeti rahuldavaks.

Järgmises, 5. küsimuses („Palun põhjendage eelmisele küsimusele antud vastust.”) palus autor põhjendada eelmisele küsimusele antud vastust (st põhjendada, miks ollakse või ei olda ELi õigusaktide eestikeelsete tõlgete kvaliteediga rahul). Siinkohal tuleb etteruttavalt öelda, et küsitlus-uuringus osalejad on oma arvamust enamasti üsna põhjalikult selgitanud. Siiski oli väga erinevaid arvamusi: mõned vastajad pidasid tõlgete kvaliteeti üsna heaks ja teised jällegi leidsid, et eestikeelseid tõlkeid ei ole üldse võimalik

lugeda. Et sellele küsimusele antud vastustes on välja toodud rohkesti põhjuseid, miks vastajate arvates ei ole ELi õigusaktide eestikeelsete tõlgete kvaliteet piisavalt hea, siis neid analüüsitakse koos 13. küsimusele („Millest on teie arvates tingitud ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) tõlgete ebahühtlus/ebakvaliteetsus?") antud vastustega. Küll aga sooviksin siinkohal juhtida tähelepanu ühele asjaolule, mis autorile vastuseid lugedes silma torkas.

Üsna mitu inimest mainis, et kasutavad üksnes ingliskeelseid dokumente või kasutavad neid eestikeelsete tõlgetega paralleelselt. Seejuures tundub vastajate hulgas olevat levinud väärarvamus, nagu oleks ELi õigusaktide originaalkeeleks inglise keel. Alljärgnevalt on ära toodud vastajate arvamused muutmata kujul:

„Töötan valdavalt alati ingliskeelse tekstiga, kuna see on originaal. Päris tihti võib eestikeelse tõlke mõte olla muud kui originaalkeeles. Väga hea inglise keele valdamise juures on teinekord võimalik näha, et eestikeelne tekst ei peegelda täielikult algset mõtet.”

„Tõlgetes on tihti ebatäpsusi, mistõttu on kindlam kasutada ingliskeelset versiooni või seda alati paralleelselt juurde lugeda.”

„Samuti on vajadus olnud kogu aeg kontrollida ingliskeelset teksti, et veenduda eestikeelses tekstis termini õigsuses.”

„Tihti muutub eestikeelses tõlkes isegi lausete mõte. Kohati tuleneb see ka sellest, et eesti keeles ei ole häid vasteid ingliskeelsetele väljenditele. Sellepärast töötan pigem alati ingliskeelsete määrustega.”

„Tõlkes läheb mõnikord mõte kaduma või ei saa ilma nt ingliskeelset teksti lugemata aru.”

„[...] igapäevaselt on käibel hoopis teised sõnad. Seetõttu tuleb lugeda seadusi inglise keeles (või vaadata ingliskeelset tõlgitud dokumendi kõrvale).”

„Enamjaolt on tõlge arusaadav. Samas on esinenud olukordi, kus regulatsiooni mõttest arusaamiseks tuleb lugeda ingliskeelset originaalteksti.”

„Olen proovinud lugeda eestikeelseid variante korduvalt, kuid lõpuks alati pöördunud ingliskeelsete juurde tagasi, sest eksimusi terminites on nii palju. Sisuliselt eestikeelseid ei kasutagi.”

„Päris sageli esineb juhtumeid, et tekstist arusaamiseks tuleb kõrvale võtta ingliskeelne variant.”

Arvamusega, nagu oleks õigusaktide originaalkeeleks alati inglise keel, ei saa autor paraku nõustuda, kuna õigusakti originaalkeeleks võib olla ükskõik missugune ELi ametlik keel ja ingliskeelne tekst võib samuti olla tõlge. Seega kui inimene vaatleb kõrvuti üksnes eesti- ja ingliskeelset tõlget, ei tea ta tegelikult, kas vale on eesti- või ingliskeelne tekst, vaid ta lihtsalt eeldab, et kindlasti on probleem eestikeelses tekstis, sest ta peab ingliskeelsest teksti originaaltekstiks. Inglisekeelse tekstist terminite kontrollimine on hea mõte aga ainult siis, kui antud ingliskeelne tekst on juhtumisi originaaltekst. Kui aga originaaltekstiks on hoopis prantsuskeelne tekst, siis tuleks kontrollimiseks kasutada hoopis seda. Euroopa Kohtu tekstide puhul on inglise keel väga harva originaalkeeleks (inglise keeles on ainult Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi ja Iirimaa esitatud eelotsusetaotlused). Kohtuotsuste originaalkeel on kohtumenetluse keel, mis võib olla ükskõik milline ELi ametlik keel. Kohtujuristi ettepaneku originaalkeel on see keel, milles kohtujurist on selle ettepaneku kirjutanud.

Siinkohal tuleb märkida, et eelnev analüüs originaalkeele kohta on „mitteametlik” ja „poliitiliselt ebakorrektné”, sest ELi institutsioonid ise ei tunnista, et üks keel on teiste suhtes originaalkeel. ELi institutsioonides valitseb ametlikult lähenemine, et kõik keeled on originaalkeeled ja tõlkijad loovad originaalteksti. Niisugune seisukoht on võetud seepärast, et kõik keeleversioonid on õigusaktide järgi võrdselt autentset. Nõukogu määruse nr 1¹ artiklis 4 (millega määratakse kindlaks Euroopa Majandusühenduses kasutatavad keeled) on sätestatud: „Määrused ja muud üldkohaldatavad dokumendid koostatakse neljas ametlikus keeles.” (Tookord oli Euroopa Liidu ametlikke keeli neli.) Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 55 lõikes 1 on nähtud ette: „Käesolev leping, mille

¹ EÜT 17, 6.10.1958, lk 385—386 (DE, FR, IT, NL). Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1399871851972&uri=CELEX:31958R0001>.

originaal on koostatud² bulgaaria, eesti, hispaania, hollandi, iiri, inglise, itaalia, kreeka, leedu, läti, malta, poola, portugali, prantsuse, rootsi, rumeenia, saksa, slovaki, sloveeni, soome, taani, tšehhi ja ungari keeles, kusjuures kõigis nendes keeltes on tekstid võrdselt autentsed [...]”. Lisaks on Euroopa Parlamendi kodulehel märgitud: „Euroopa Parlamendis on kõik ametlikud keeled võrdse tähtsusega: kõik parlamendi dokumendid avaldatakse kõigis Euroopa Liidu (EL) ametlikes keeltes ja igal Euroopa Parlamendi liikmel on õigus võtta sõna enda valitud ametlikus keeles. Sellega tagatakse, et kõik suudavad parlamendi tööd jälgida.”³ Euroopa Kohus on nõus siiski tunnustama ühe konkreetse tekstiliigi, nimelt kohtujuristi ettepanekute tõlkimist, sest need on liikmesriikide kohtute otsused või määrused ja puudub vajadus kõiki keeleversioone võrdselt autentsena käsitada.

Autor peab lähenemist, et kõik keeled on originaalkeeled ja tõlkijad mitte ei tõlgi, vaid loovad originaalteksti, aga vääraks, sest hoolimata tegevusele antud nimest ehk pandud „sildist” on sisuliselt tegemist ikkagi tõlkimisega, sest ei ole mõeldav, et kõiki dokumente koostatakse kõigis ELi ametlikes keeltes (seega 24 keeles). Dokumendi koostajaks saab siiski pidada üksnes isikut, kes on sisuliselt pädev selle teksti kirjutama ja kirjutabki. Iseenesest on ju võimalik mõista, miks selline lähenemine, et tõlkija ei tõlgi, vaid koostab teksti, on valitud: kui seda tegevust nimetatakse tõlkimiseks, oleks raske kõiki keeleversioone originaalidena käsitada. Nüüd on aga tõlkeprotsessi hakatud nimetama vale nimetusega. See on „nokk kinni, saba lahti” olukord.

6. küsimuses [„Kas loete ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) tavaliselt eesti keeles?”] tundis autor huvi, kas vastajad loevad ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) tavaliselt eesti keeles. Sellele küsimusele antud vastused jagunesid peaaegu pooleks:

² Sõna „koostatud” on alla joonitud sellele tähelepanu juhtimiseks (Autori märkus).

³ Euroopa Parlamendi koduleht, „Mitmekeelsus Euroopa Parlamendis”. Kättesaadav aadressil <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/et/007e69770f/Mitmekeelsus.html>.

53,3% ehk 16 inimest vastas, et nad ei loe ELi õigusakte tavaliselt eesti keeles;

46,7% ehk 14 inimest vastas, et nad loevad ELi õigusakte tavaliselt eesti keeles.

Üllatavalt suur osa vastanutest ütles, et nad ei loe ELi õigusakte tavaliselt eesti keeles. Sellel võib olla mitmeid põhjuseid: eestikeelne tõlge ei ole piisavalt hea/arusaadav; vastaja on harjunud muukeelseid dokumente lugema (näiteks seepärast, et paljusid õigusakte ei olnud varem võimalik eesti keeles lugeda, sest need olid veel tõlkimata); vastaja töökeel on mõni muu keel kui eesti keel ja seetõttu on lihtsalt mugavam lugeda muukeelseid dokumente vms.

7. küsimus [„Kui te ei loe ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) tavaliselt eesti keeles, siis millises keeles te neid loete (võib valida mitu varianti)?”] täiendas eelmist küsimust. Nimetatud küsimusele anti järgmised vastused:

inglise keeles	– 19 inimest (63,9%)
prantsuse keeles	– 2 inimest (6,7%)
muus keeles	– 2 inimest (6,7%)
vastamata	– 10 inimest (33,3%)

Tegemist ei olnud kohustusliku küsimusega, vaid sellele tuli vastata üksnes juhul, kui eelmisele küsimusele anti eitav vastus. Sellest hoolimata kirjutas 4 jaatavalt vastanut, et lisaks eestikeelsetele tekstidele loevad nad ka ingliskeelseid (3) ja prantsuskeelseid (1) tekste. Nendest, kes vastasid eitavalt, nimetasid kõik 16 vastanut inglise keelt ning üks veel lisaks, et loeb ELi õigusakte „muus keeles”, ja üks, et loeb neid „prantsuse keeles” ja „muus keeles”. Ükski vastaja ei nimetanud vastusevarianti „saksa keeles”. Esiialgu oli autoril kavas lisada nimetatud vastusevariantidele ka variant „alati originaalkeeles”, kuid jättis selle viimasel hetkel välja, kuna ilmselt oleks see vastajates segadust tekitanud. Tagantjärele mõeldes oleks see variandi kasutamine andnud ka vildakaid tulemusi, kuna eespool 5. küsimusele antud vastustest selgub, et paljud vastajad peavad originaalkeeleks inglise keelt.

8. küsimusele [„Kas ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelsed tõlked on teie arvates kvaliteetsed (st arusaadavad ja lihtsasti loetavad)?”] antud vastused jagunesid järgmiselt:

ei	– 25 inimest (83,3%)
jah	– 5 inimest (16,7%)

Nimetatud küsimusele antud vastustest ilmneb, et kuigi suurem osa vastanutest pidas ELi õigusaktide eestikeelsete tõlgete kvaliteeti (vt 4. küsimust) üldiselt rahuldavaks, siis sama ei saa öelda nende arusaadavuse ja lihtsasti loetavuse kohta. Enamik oli seisukohal, et neist ei ole lihtne aru saada. Et selgitada välja põhjused, miks ELi õigusaktide eestikeelsed tõlked ei pruugi hästi arusaadavad olla, esitas autor küsimustikus järgmise küsimuse.

9. küsimuses [„Kui need (ELi õigusaktid) ei ole teie arvates kvaliteetsed, siis mis on need põhjused, mis raskendavad tekstist arusaamist (valida võib mitu varianti)?”] pakkus autor pakkus välja mõned vastusevariandid põhjuste kohta, mis võivad raskendada tekstist arusaamist (põhjused, mis on talle endale aastate jooksul silma jäänud). Küsimusele antud vastused olid kokkuvõtlikult järgmised.

Tabel 1. Tekstist arusaamist raskendavad põhjused

Vastusevariant	Selle variandi valinud vastajate arv	Selle variandi valinute %
Tekst on keerulise ülesehitusega (näiteks lausete ülesehitus ei ole eesti keelele omane).	19	63,3
Laused on kohmakad ja pikad.	15	50,0
Lausete mõte on valesti tõlgitud.	14	46,7
Õigusaktis kasutatud terminid ei ole järjepidevad (näiteks ühes õigusaktis on kasutatud samaaegselt termineid „taristu” ja „infrastruktuur”).	11	36,7

Mõni muu põhjus	8	26,7
Õigusaktis on kasutatud läbivalt valesid termineid.	7	23,3
Vastamata	4	13,3

Nagu sellest tabelist võib näha, nimetati kõige enam vastusevarianti „tekst on keerulise ülesehitusega (näiteks lausete ülesehitus ei ole eesti keelele omane)”, mida nimetas koguni 19 vastanut (ehk 63,3% vastanutest). Vastajad valisid kõiki vastusevariante, millest võib järeldada, et kõik need probleemid on olulised ja asjakohased. Neli inimest jättis sellele küsimusele mingil põhjusel vastamata. Autorile jäid need põhjused mõistetamatuks, kuna need neli inimest vastasid 4. küsimusele [„Milline on teie arvates ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelsete tõlgete kvaliteet?”] täiesti erinevalt: esindatud olid kõik variandid: „väga hea”, „hea”, „rahuldav” ja „halb”. Autor peab enesestmõistetavaks, et sellele küsimusele ei saanud vastata see, kes pidas nimetatud dokumentide kvaliteeti „väga heaks”, kuid ülejäänutel oleks võinud olla mingi arvamus.

Järgmises ehk 10. küsimuses („Kui valisite eelmises küsimuses vastusevariandi „Mõni muu põhjus”, siis palun täpsustage.”) paluti vastusevariandi „mõni muu põhjus” valimise korral täpsustada, millist põhjust vastaja selle all mõtles. Antud vastuseid on põhjalikumalt analüüsitud koos 13. küsimusele antud vastustega, kuid mõned vastused tasuks ka siin välja tuua.

- Valede erialaterminite kasutamine
- Otsetõlge
- Varasemate tõlgete muutmise keerukus („tõlke muutmise on aga nii vaevarikas protsess, et sageli on lihtsam käega lüüa kui põhitöö kõrvalt tõlgete muutmise bürokraatiaga tegeleda”)
- Vale sõnade asetus („juriidiliste tekstide puhul on oluline sõnade asetus tekstis ja nende asukoha muutumisel muutub ka lause mõte. Sellest tulenevalt võib eestikeelse sätte mõte olla erinev inglise keelsest”)

- Lausete mõtte raskesti mõistetavus
- Kantseliit
- Originaalteksti keerukus („kohati on põhjus ka selles, et originaaltekst ise on lünklik ja raskesti arusaadav. Tuleb silmas pidada, et ELi määrused on tihti keeruliste kompromisside tulemus ning seetõttu võib teinekord ka nende mõte olla segane”)
- Eesti keele reeglite rikkumised

Kahele viimasele küsimusele antud vastuste kokkuvõtteks võib öelda, et vastajate arvates esineb ELi õigusaktide eestikeelsete tõlgete puhul nii terminoloogilisi probleeme (terminid ei ole järjepidevad, kasutatakse valesid termineid) kui ka vale mõtet / vale sisu (lausete mõte on valesti tõlgitud), halba stiili (keeruline lauseehitus, kohmakad ja pikad laused) ja eesti keele reeglite rikkumisi.

11. küsimusele [„Kui eestikeelsest tekstist on raske aru saada, siis kas kasutate ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) mõnes muus keeles?"] vastati järgmiselt:

jah	– 27 vastajat (90%)
ei	– 3 vastajat (10%)

Siinkohal tuleb märkida, et suurem osa inimestest, kes loevad tavaliselt õigusakte eesti keeles, konsulteerivad eestikeelse teksti raskesti mõistetavuse korral siiski võõrkeelse tekstiga.

12. küsimus [„Kui jah, siis millises keeles (võib valida mitu varianti)?”] täiendas eelmist küsimust ning selle eesmärgiks oli uurida, millises keeles loevad vastajad õigusakte, kui nad loevad neid võõrkeeles. Vastused jagunesid järgmiselt:

inglise keeles	– 26 vastajat (86,7%)
prantsuse keeles	– 3 vastajat (10%)
mõnes muus keeles	– 3 vastajat (10%)
vastamata	– 3 vastajat (10%)
saksa keeles	– 1 vastaja (3,3%)

Kokkuvõttes võib öelda, et 30 vastajast 26 loevad õigusakte inglise keeles (üks lisaks saksa keeles ja mõnes muus keeles, üks lisaks mõnes muus keele, üks lisaks prantsuse keeles ja mõnes muus keeles ja üks lisaks prantsuse keeles) ja üks prantsuse keeles. Sellele küsimusele jätsid vastamata need kolm inimest, kes vastasid eelmises küsimuses eitavalt.

13. küsimuses [„Millest on teie arvates tingitud ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) tõlgete ebaühtlus/ebakvaliteetsus?“] uuris autor, millised on vastajate arvates kõige olulisemad probleemid, mis esinevad ELi õigusaktide eestikeelsetes tõlgetes. Nagu juba eespool mainitud, nimetati neid probleeme mitmes erinevas küsimuses. Alljärgnevalt on välja toodud koondtabel kõige suurematest probleemidest ja vastajate kommentaaridest (probleemi nimetanud vastajate arvu järgi).

Tabel 2. Probleemid ELi õigusaktide tõlgetes

Probleem	Vastaja kommentaar	Probleemi nimetanud vastajate arv
Valed terminid	<ul style="list-style-type: none"> • Tihtipeale erineb ingliskeelsele terminile või väljendile vastav eestikeelne termin tegelikult teatud sisulistes nüanssides. On olukordi, kus kuigi grammatiliselt võib paista, et tegemist on korrektse vastega, muudab selline nüansi erinevus tegelikkuses tõlgitu sisu ja võib sättele anda lõpuks täiesti teise tähenduse. • Terminite tõlge, mida kasutatakse, on vale (ma arvan, et neil on seal ühine n.ö terminite tõlke nimekiri, mis on juba algselt kooskõlastamata). • Siseriiklikult kasutatavate terminite kasutus ei ole millegipärast tõlkideni jõudnud? • Erialased terminid on valesti tõlgitud, st kasutatud on selliseid sõnu, mida asjatundja eesti keeles ei kasuta. • Mõistete tõlkimisel kasutatakse otsetõlkeid, mis tihtilugu ei vasta tegelikult kasutatavatele 	12

	<p>tõlgetele.</p> <ul style="list-style-type: none"> • [J]ääb paratamatult silma, et aeg-ajalt on õigusaktis kasutatud valesid termineid (liiga üldisi või lausa eksitavaid), st pole mõiste tegeliku sisuga jõutud/suudetud end kurssi viia ja mõnelt Eesti spetsialistilt asja uurida. • Olen proovinud lugeda eestikeelseid variante korduvalt, kuid lõpuks alati pöördunud ingliskeelsete juurde tagasi, sest eksimusi terminites on nii palju. • Tõlked on üsna vigases eesti keeles. [...] Lisaks tavalistele sõnadele kasutatakse ohtralt valesid termineid. • Eksimused terminite/spetsiifiliste mõistete tõlkimisel. • Üldiselt on rahuldav, kuid mõned terminid on tõlgitud kontekstiväliselt ja valesti (on tehtud n.ö otsetõlge ja ei ole arvestatud teema sisu). • Terminoloogilised probleemid • On juriidiliselt valesid termineid... 	
Vale sisu/vale mõte	<ul style="list-style-type: none"> • Lausest on valesti aru saadud. Sageli ei ole ainult ingliskeelne tekst nii selge ja üheselt mõistetav, oleks tulnud vaadata ka prantsuse keelest näiteks, aga seda ei tehtud. • Juriidiliste tekstide puhul on oluline sõnade asetus tekstis ja nende asukoha muutumisel muutub ka lause mõte. Sellest tulenevalt võib eestikeelse sätte mõte olla erinev inglise keelsest. • Päriskõne sageli esineb juhtumeid, kus tekstist arusaamiseks tuleb kõrvale võtta ingliskeelne variant. • Tõlkes läheb mõnikord mõte kaduma või ei saa ilma nt ingliskeelset teksti lugemata aru. • Tihti muutub eestikeelses tõlkes isegi lausete mõte. Kohati tuleneb see ka sellest, et eesti keeles ei ole häid vasteid ingliskeelsetele väljenditele. • Eestikeelses tõlkes on sätete sisu tõlgitud valeks. • Kohati on tekst raskesti mõistetav, kuna ei lähtu kontekstist, vaid on otsetõlge/toortõlge. • Päriskõne tihti võib eestikeelse tõlke mõte olla 	10

	muud kui originaalkeeles.	
Tavakasutajal raske aru saada	<ul style="list-style-type: none"> • Seetõttu vajab tavakasutaja veelkordset „tõlget” (täiendavat selgitust), et mida on mõeldud või mida tõlgitud lause tähendab. • [A]metnikuna neid väljendeid igapäevaselt kasutades on võimalik tekstidest aru saada, aga eeldades, et seadusloome peaks olema mõistetav ka tavakodanikule, peab tõdema, et tihti on see ikka nagu hiina keel. • Tavainimesele teeb lugemise raskeks kohmakas eurokeel, samas ei saa aga alati kasutada ilusat eesti keelt, kuna tuleb säilitada teksti täpne tähendus [...]. • Tõlked on väga puised ja usun, et nendest arusaamine inimesel, kes igapäevaselt teemaga kokku ei puutu, on väga raske. • [L]auseehitus on keeruline ja tavainimesel on kindlasti raske aru saada, kui igapäevaselt kokku ei puutu ja eurokeel on võõras. 	5
Kohmakad/keerulised laused	<ul style="list-style-type: none"> • Tihti tõlgitakse n.ö sõna-sõnalt. Tulemuseks on laused, mida nende sõnastuse ja kohmaka ülesehituse tõttu eesti keeles ei kasutata. • On tingitud sellest, et juba originaalkeeles on laused pikad ja kohmakad ja sageli isegi vigased, kuna neid õigusakte ei koosta nt inglise keelt emakeelena rääkivad inimesed. • Laused on kohmakad jne, aga saan põhjusest aru[:] tõlkijad peavad väga täpselt hoidma kinni algteksti ülesehitusest, nt et viited paigast ei läheks (st saaks viidata ühtemoodi [...]). • On ka ebaloogilisi lauseid, lauseosad ei ole õigesti seostatud. Vahel muutub lause halvasti mõistetavaks liigse kõrvallausete vältimise püüde tõttu, st püütakse teha ilma komadeta lause, aga komadega oleks selgem. 	4
Eesti keele reeglite rikkumine	<ul style="list-style-type: none"> • Teadmised eesti keelest on halvad, eesti keele reeglid ei ole koolis korralikult omandatud. • [K]asutatakse sõnu, mida ÕS nii kasutada ei soovita. • On palju eesti keele nõuete eiramisi [...]. 	4
Võõrapärane	<ul style="list-style-type: none"> • Samuti on kohati näha, et inglise keelest 	3

sõnajärg	tõlge eesti keelde järgib inglise keele struktuuri. Eesti keeles oleks sõnade järjekord teine. <ul style="list-style-type: none"> • Tundub, et Brüsselis pikalt elades muutub tõlkide eesti keel mingiks välismaa eesti keeleks[:] lausekonstruktsioonid ning kasutatavad mõisted pole enam eestipärased. • Esineb võõrapärast sõnajärge, väga palju on inglise keele mõjusid [...]. 	
(Terminoloogiline) ebäühtlus	<ul style="list-style-type: none"> • Ei suudeta tagada mõistete ühtset kasutamist erinevates valdkondlikes õigusaktides läbivalt. • Põhiprobleem on ebäühtlus. • Terminoloogiline ebäühtlus on vahel tingitud ka sellest, et varasemates tõlgetes on kasutatud vale terminit ja hilisemates tõlgetes on otsustatud kasutada õiget terminit. 	3
Kantseliit	<ul style="list-style-type: none"> • Kantseliit häirib, lausete mõttest ei saa aru. 	1

Tabelist 2 on näha, et kõige enam nimetatud probleemid olid „valed terminid” ja „vale sisu/vale mõte”, mida nimetasid vastavalt 12 ja 10 inimest. Üsna paljudel juhtudel nimetati erinevaid tõlkijatega seotud probleeme.⁴ Need probleemid on toodud järgnevas tabelis ja autor on neid ka kommenteerinud.

Tabel 3. Tõlkijatega seotud probleemid

Probleem	Vastaja kommentaar	Autori kommentaar
Tõlkija ei ole eriala spetsialist	<ul style="list-style-type: none"> • Igal erialal on oma spetsiifika ja vastavad väljendid asjadele ja nähtustele, mida tõlgid sageli ei valda. • Tõlkija ei ole valdkonna spetsialist. • Tõlgil ei saagi olla üksi piisavalt teadmisi, et seda 	<p>Autor nõustub, et tõlkija ei ole enamasti spetsialist valdkonnas, mida tõlgitav tekst käsitleb, sest valdkondi on maailmas tohutult ja ükski inimene ei saa olla spetsialist igas valdkonnas. Kui ta ei ole aga spetsialist, ei valda ta ka selle eriala terminoloogiat.</p> <p>Lisaks seisneb probleem selles, et</p>

⁴ Tuleb täpsustada, et paljud vastajad on kasutanud termini „tõlkija” asemel terminit „tõlk”, mis ei ole siin päris täpne. Eesti keele seletava sõnaraamatu (www.eki/dict/ekss/) kohaselt on tõlk „see, kes teksti (hrl. suuliselt) ühest keelest teise tõlgib” ja tõlkija „see, kes teksti (hrl. kirjalikult) ühest keelest teise tõlgib”. Käesolevas magistritöös käsitletakse pigem „tõlkijaid” (Autori märkus).

	<p>[terminite erinevust] alati näha, kuna tema teadmised on abstraktsed ja ta ei tunne valdkonna iseärasusi 100%.</p>	<p>mingi konkreetse valdkonna spetsialistid ei tegele tavaliselt oma eriala käsitlevate tekstide tõlkimisega, vaid teevad muud tööd; samuti on tavaliselt nii – üksikute eranditega –, et väga kitsa valdkonna esindajale ei jätku harilikult piisavalt tema erialaga seotud tekste ja nii on ta ikkagi sunnitud tõlkima ka muude valdkondade tekste.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Tõlgivad valdkonda mittetundvad isikud, kes ei oma praktilist kogemust. Tõlkija ei tunne tõlgitavat valdkonda, puudub ka koostöö vastavat valdkonda tundva spetsialistiga, valdkonnaspetsiifilise terminoloogia osas satub koostööpartneriks keegi, kes tegelikult ei tunne valdkonda, milles ta on spetsialist. 	<p>See on üsna keeruline probleem, sest isegi kui tõlkija käsutuses on inimene, kellega ta saab vajaduse korral konsulteerida, siis mõni teine asjaomase valdkonna spetsialist peab seda inimest ebapädevaks. Tegelikult tähendab see seda, et ka valdkonnasiseselt ei ole suudetud terminite osas täielikult kokku leppida: üks spetsialist ütleb üht ja teine teist. Sellisel juhul peab ikkagi tõlkija olema see inimene, kes teeb otsuse, millist terminit kasutada.</p>
<p>Tõlkijal ei ole piisavaid teadmisi juriidilisest keelest</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tõlkijal puudub tõenäoliselt juriidilise keele piisav kogemus. • Õigusaktide tekst ongi tihtipeale keeruline, mis tähendab, et seda tõlkida on samuti keeruline. Tõlkijatel ei pruugi olla teadmisi õigusaktide keelekasutusest. • Paljud tõlkijad ei ole juristid ega oska valida õiget õigusterminit. Nad ei tea ka, kuidas oleks juriidiliselt õige/hea öelda. 	<p>Tavaliselt tõlkijad ei olegi juristid ja neil ei ole piisavalt kogemusi õiguskeele valdkonnas (välja arvatud Euroopa Liidu Kohtus, kus tekste tõlgivad koosseisuliste tõlkijatena üksnes juristid).</p> <p>Terminite valimisel lähtutakse pigem varasemates tõlgetes ja muudetavas õigusaktis kasutatud terminitest (muudatusettepanekute puhul).</p>
<p>Tõlkija ei saa tekstist õigesti aru</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Samuti võib juhtuda, et tõlkija ei adu piisavalt tõlgitava teksti tegelikku mõtet ja eesmärki. 	<p>Võib esineda tõesti olukordi, kus tõlkija ei saa tõlgitavast tekstist õigesti aru. See võib olla tingitud tõlkija ebapiisavatest teadmistest/kogemustest, kuid</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Tõlkija kasutab üldtuntud termineid vales kontekstis. • Tõlkijad ei ole teemadega sisuliselt kursis ja seetõttu ei saa ka tekstist alati aru. 	<p>samuti liiga suurest töömahust: vigu tehakse kiirustamise tõttu.</p>
Ebapiisav ettevalmistus	<ul style="list-style-type: none"> • Tõlkide koolitamisel on eesti keele õpetuse osa siiani ebapiisav. Võrreldes 30 aasta tagusega on olukord mõnevõrra küll paranenud, kuid ei ole kindlasti rahuldav siiani. 	<p>Tõlkijate koolitamisel pööratakse eesti keele õpetusele ehk liiga vähe tähelepanu, kuid samas eeldatakse tõlkijatel, kes tööle asuvad, väga heal tasemel emakeele valdamist. Kuna ELi õigusakte tõlgitakse üksnes võõrkeele-emakeele suunal, siis peaks hea emakeeleoskus olema lausa kohustuslik eeltingimus. Kahjuks seda tõlkijate tööle võtmisel alati ei kontrollita ja nii võibki juhtuda, et tööle asub halva emakeele (kirjakeele) oskusega inimene. Autor ei tea, mida vastaja mõtles 30 aasta taguse aja all, kuid tegelikkuses tundub olukord olevat vastupidine. Autorile näib, et inimeste üldine kirjakeele oskus on aastate jooksul pigem alla käinud ja eesti keele reeglitele pööratakse palju vähem tähelepanu kui varem.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Institutsioonide tõlkeid teevad siiani küllalt tihti ebapiisava ettevalmistusega inimesed (kehtib paraku nii institutsioonide endi põhikohaga tõlkide kui <i>freelance</i> tõlkide kohta). 	<p>Autor nõustub ka sellega, et kohati on ettevalmistus ebapiisav: koolitusi korraldatakse liiga vähe ja eelnevad teadmised õigusaktide tõlkimisest on sageli üsna piiratud.</p>
Erinevad tõlkijad	<ul style="list-style-type: none"> • Erinevad tõlkijad • [T]ekstid jaotatakse mitme inimese vahel ja sageli ei jää aega enam terminite ühtlustamiseks. 	<p>Ka see on üks oluline probleem ja seda kahes mõttes. Kõigepealt sellepärast, et tõlkijad vahetuvad üsna tihti ning uutel tõlkijatel on jälle vähe kogemusi ja teadmisi. Teiseks seetõttu, et kui tegemist on väga mahuka tööga, siis jagatakse see sageli mitme tõlkija vahel ja see põhjustab paratamatult nii terminoloogilist kui ka vormilist</p>

		ebaühtlust.
	<ul style="list-style-type: none"> • Tõlkide ebaühtlane ettevalmistus 	Tõlkijaid on tõesti erineva ettevalmistusega, paljud neist ei ole tegelikult tõlkijaks õppinud.
Jäik süsteem	<ul style="list-style-type: none"> • [...] jäik süsteem. • Tihti põhjendatakse kohmakate lausete ja sõnade kasutamist: seda on juba varem selliselt tõlgitud, mistõttu tuleb ka edaspidi. • Samuti ei tohi õigusaktides eesti keeles lauseid poolitada, kui originaalkeeles on väga pikk ja kohmakas lause, et säiliks võimalus õigusakti hiljem tsiteerida. 	Süsteem on tõesti jäik. Sellest annab tunnistust näiteks see, et õigusaktide tõlgetes kasutatud vale termini tagantjärele muutmise menetlus on väga keeruline ja aeganõudev, või see, et eesti tõlkijatelt nõutakse väga paljude eesti keele reeglite eiramist ühtluse huvides võõrkeeltega. Mis puudutab viitamise/tsiteerimise probleemi, siis viitamise huvides ei tohi tõlkija lauseid poolitada (see kehtib eelkõige erinevate õigusaktide puhul).
Tihe töögraafik	<ul style="list-style-type: none"> • Võimalik, et tõlkidel on väga tihe ajakava. • Tundub, et tõlkijal on kiire. • Tõlkijatel napib tõlkimiseks aega. 	Väga intensiivsetel perioodidel ongi tõlkijal väga kiire. Sageli tuleb tõlkida väga suures mahus töid väga lühikese aja jooksul ning loomulikult põhjustab see vigu.
Suured töömahud	<ul style="list-style-type: none"> • Algusaegade kogenematus ja väga suured tõlkemahud. • Selgelt on tunda kogemuste puudust ja tõlkijate ülekoormatust 90. aastatel massiliselt tehtud tõlgete puhul. 	Algusaegadel (st enne Eesti ühinemist Euroopa Liiduga ja vahetult pärast seda) olid tõlkemahud väga suured ja kuna ELi valdkond oli uus, siis puudusid eelnevad kogemused.
Ebapiisav tasustamine	<ul style="list-style-type: none"> • Freelance tõlkide tasustamise ebapiisavus – Euroopa institutsioonide tõlkepakkumistel on hinnakriteerium paraku kvaliteedikriteeriumist olulisem. 	On tõsi, et hangete korraldamisel on üheks kõige olulisemaks või isegi määravaks kriteeriumiks küsitav hind. Hangetel osalevad ka pigem tõlkebürood kui üksiktõlkijad. Kui tõlkija teeb tõlkeid tõlkebüroo kaudu, saab ta veelgi madalamat tasu, kuna tõlkebüroo jätab teatava protsendi vahendustasuna endale. Tõlkijad ei osale hangetel otse teadmiste/kogemuste puudumise

		tõttu ning ka sellepärast, et nad ei suuda sageli tagada piisavas mahus tõlgete tegemist.
--	--	---

Kokkuvõtteks võib öelda, et tõlkijatega seoses esineb mitmeid erinevaid probleeme. Neist kõige tõsisemad tunduvad olevat erialase pädevuse puudumine, teadmiste- ja kogemustenappus ning ajapuudus ja suured töömahud.

Järgnevalt on välja toodud üks väga negatiivne arvamus, millega autor ei saa kuidagi nõustuda:

„Tõlked on üsna vigases eesti keeles. [...] jääb mulje, et tõlkijad ei valda teemat ja tõlgivad termineid interneti tõlkijaid kasutades. Sageli kasutatakse just terminite puhul otsetõlget ja lõppkokkuvõttes tuleb tekst õigusakti lausa naeruväärselt vigane.” Autor ei taha nõustuda väitega, et tõlked on üsna vigases eesti keeles, sest vigu esineb kindlasti, kuid autor ei leia, et see oleks läbivalt nii.

Samas ei saa väita, nagu oleksid vastajad andnud ainult negatiivseid hinnanguid.

Alljärgnevalt mõned positiivsed arvamused:

„Oleneb milliste asutuste tõlgetega on tegu. Üldjuhul olulisemate õigusaktide, st määrused, direktiivid, kohtuotsused, tõlgetega võib rahule jääda, kuigi lauseehitus on keeruline ja tavainimesel on kindlasti raske aru saada, kui igapäevaselt kokku ei puutu ja eurokeel on võõras.”

„Dokumendid on arusaadavad.”

„Üldiselt on rahuldav, kuid mõned terminid on tõlgitud kontekstiväliselt ja valesti.”

„Probleeme ei esine. Sõnavara on asjakohane.”

„Tõlgete kvaliteet on rahuldav. Võib-öelda, et aasta-aastalt on läinud paremaks.”

„Enamjaolt on tõlge arusaadav.”

„Samuti on ca kümne aasta tagused tõlked tehtud kiirustades ja seega ebausaldusväärsed (ega neid keegi enam ilmselt muutma ei hakka), samas uuemad tõlked on tundunud päris head.”

ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelsete tõlgetega seotud probleemide kokkuvõtteks koostas autor alljärgneva tabeli, milles on ära toodud peamised

nimetatud probleemivaldkonnad ja nende alajaotus, mida autor järgmises, teises peatükis paljude konkreetsete näidete varal põhjalikult analüüsib. Et autor ei palunud vastajatel näiteid tuua, siis on ta iga probleemi kohta toonud näiteks vigu, mis on talle silma jäänud tema enda praktikas aastatel 2008–2014, kui ta on tõlkinud Euroopa Parlamendi tekste.

Tabel 4. Peamised probleemid ELi ametlike dokumentide eestikeelsetes tõlgetes

TERMINOLOOGILISED PROBLEEMID	
	Terminoloogiline ebaühtlus
	Valed terminid
	Õigusakti alajaotuste nimetustega seotud probleemid
SISULISED PROBLEEMID	
	Vale mõte/vale sisu
STIILILISED PROBLEEMID	
	Kohmakas/keeruline lauseehitus
	Võõrapärane sõnajärg
	Isikustamine
	Kantseliit
EESTI KEELE REEGLITE RIKKUMINE	
	Suure ja väikese algustähe väärkasutus
	Kiillaused põhisõna ja omastavas käändes täiendi vahel
ÕIGUSSELGUS	
	Tavainimesele raskesti arusaadav tekst

Viimases ehk 14. küsimuses [„Kas teil on ettepanekuid, kuidas saaks ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelseid tõlkeid paremaks muuta? Palun täpsustage.”] palus autor vastajatel teha ettepanekuid selle probleemi lahendamiseks. Küsimusele anti

mitmesuguseid huvitavaid ja kaalumist väärivaid vastuseid, kuid neid analüüsitakse põhjalikumalt kolmandas peatükis.

2. EL-I AMETLIKE DOKUMENTIDE EESTIKEELSETES TÕLGETES ESINEVATE PROBLEEMIDE EMPIIRILISE MATERJALI UURING

Käesolevas peatükis analüüsib autor ELi õigusaktide ja muude ametlike dokumentide tõlgetes esinevaid probleeme eelmise peatüki lõpus esitatud liigituse alusel. Selles peatükis on toodud palju näited eksimuste kohta, mida on piisavate teadmiste korral võimalik vältida. Näited on võetud Euroopa Liidu ametlikust andmebaasist Eurlex (<http://eur-lex.europa.eu/>), et näidata, milliseid vigu on dokumentides reaalselt tehtud. Probleemid ei ole sellega ammendatud ja näiteid võiks leida veelgi, kuid siin on lihtsalt ära toodud teatav hulk valdkondi ja probleeme, mis väärivad autori arvates tähelepanu, kui võtta aluseks küsitlus-uuringu tulemused.

2.1. Terminoloogilised probleemid

2.1.1. Terminoloogiline ebaühtlus

Terminoloogiline ebaühtlus on üks suuremaid probleeme, mis autorile õigusakte lugedes on silma jäänud. Seda nimetas ka suurem osa uuringule vastanutest. Terminoloogilisel ebaühtlusel on mitu erinevat põhjust, millest kolme on allpool üksikasjalikumalt analüüsitud.

2.1.1.1. Termini hilisemast muutmisest tingitud terminoloogiline ebaühtlus

Paljudel juhtudel on terminoloogiline ebaühtlus tingitud sellest, et esialgu võeti kasutusele üks termin, kuid hiljem avastati, et kasutuselevõetud termin ei sobi või on vale, või siis leiti täpsem/õigem termin, mida sooviti selle asemel kasutada. Seda võib eelkõige täheldada algusaegadel suuremahulise tõlkimise käigus kiirkorras tõlgitud terminite puhul. Mõneti on see vabandatav, sest Eesti võttis 1990. aastatel kindla kursi Euroopa Liitu astumisele. Et aga ELi aluslepingute kohaselt peavad õigusaktid olema kõikidele

kodanikele nende emakeeles kättesaadavad, oli juba enne ühinemist vaja väga palju õigusakte võimalikult lühikese aja jooksul eestindada.

Näide:

2009. aastal muudeti ära terminite *co-decision proposal* (pr keeles *proposition de codécision*) ja *comitology proposal* (pr keeles *proposition de comitologie*) eestikeelsed vasted. Uued terminid on seega vastavalt *kaasotsustamise teel menetletav ettepanek* (termini *ettepanek kaasotsustamismenetluseks*) ja *komiteemenetluse teel menetletav ettepanek* (termini *ettepanek komiteemenetluseks* asemel). Siiski võib varasematest õigusaktidest leida veel valesid (hiljem muudetud) termineid.

Mõnel juhul esineb olukordi, kus juriidiliselt vale termin on jäänud muutmata ja seda kasutatakse siiaani („rong on n-ö läinud”), kuigi eesti keeles on olemas ka õigem ja täpsem vaste. Selliste terminite näideteks on *ombudsman* (vt punkt 2.1.4.2. *Ombudsman õigusvahemehe* asemel) ja *hagi* (vt punkt 2.1.4.3. *Hagi Euroopa Kohtus kaebuse* asemel).

2.1.1.2. Võõrsõna kõrvale omasõna loomisest tingitud terminoloogiline ebahütlus

Mõnel juhul on terminoloogiline ebahütlus tingitud aga eesti unarsõnade loomisest väga-väga võõraste, häirivate või tüütute võõrsõnade kõrvale. Selleks, „et täita lünki eestikeelses Euroopa Liidu sõnavaras”⁵, on korraldatud isegi sõnavõistlusi. Selle tulemusel soovitati võtta kasutusele näiteks sellised sõnad nagu *üleilmastumine* (*globaliseerumise* asemel), *ühenduse õigustik* (*ühenduse acquis*’i asemel), *tõukefond* (*struktuurifondi* asemel), *täisleppimatus* (*nulltolerantsi* asemel) jne. Hilisemate tõlkevõistluste raames leiutatud sõnade heaks näiteks on *taristu* (*infrastruktuuri* asemel). Mõned nendest juurutatud sõnadest on päris head ja mõned mitte nii väga head. Terminoloogilise ühtluse

⁵ Erelt, Tiiu, „Sõnavõistlus andis uued eesti sõnad”. Kättesaadav aadressil keeleabi.eki.ee/artiklid3/sonavoistlus.html.

seisukohast on need uudissõnad aga segadust juurde külvanud, kuna paljusid neist lubatakse kasutada paralleelselt. Alljärgnevalt on välja toodud kaks näidet.

➤ Globaliseerumine vs. üleilmastumine

Nende terminite kasutamise osas valitseb IATE-s üsna suur segadus. Kui termini *globalisation* (pr keeles *mondialisation*) vasteks on selles andmebaasis *üleilmastumine* ja termini *globalisation of knowledge* (pr keeles *globalisation du savoir*) vasteks on seal *teadmiste üleilmastumine*, on termini *deglobalisation/de-globalisation* (pr keeles *déglobalisation/démondialisation*) vastetena lubatud kasutada nii terminit *deglobaliseerumine* kui ka terminit *irdilmastumine*, kusjuures eelisterminina nimetatakse neist esimest. Nii on fondi *European Globalisation Adjustment Fund* (pr keeles *Fonds d'ajustement à la mondialisation/Fonds européen d'ajustement à la mondialisation*) eestikeelne nimetus samuti *Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fond*, aga termini *industrial policy for the globalisation era* (pr keeles *politique industrielle à l'ère de la mondialisation*) eestikeelne vaste hoopis *juhtalgatus „Üleilmastumise ajastu uus tööstuspoliitika”*.

Nagu termineid *taristu* ja *infrastruktuur* kasutatakse ka termineid *globaliseerumine* ja *üleilmastumine* sama ametliku dokumendi piires. Siin on heaks näiteks komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopalikud väärtused globaliseeruvast maailmas. Komisjoni panus riigi- ja valitsusjuhtide oktoobrikuu kohtumisse” (KOM(2005)0525 lõplik)⁶:

⁶ Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1399443057005&uri=CELEX:52005DC0525>.

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1399443057005&uri=CELEX:52005DC0525>

Tabel 5. Termin „globaliseerumine”

Inglise keeles	Prantsuse keeles	Eesti keeles
Today's policies are challenged by new technologies, ageing and <u>globalisation</u> .	Les politiques actuelles sont confrontées à l'effet des nouvelles technologies, du vieillissement de la population et de la <u>mondialisation</u> .	Tänasele poliitikale esitavad väljakutse uued tehnoloogiad, vananemine ja <u>globaliseerumine</u> .
European values in the <u>globalised</u> world. Contribution of the Commission to the October Meeting of Heads of State and Government.	Les valeurs européennes à l'ère de la <u>mondialisation</u> . Contribution de la Commission à la réunion d'octobre des chefs d'État et de gouvernement.	Euroopalikud väärtused <u>globaliseeruvad</u> maailmas. Komisjoni panus riigi- ja valitsusjuhtide oktoobrikuu kohtumisse.
Ageing offers longer lives in better health, <u>globalisation</u> creates opportunities for both consumers and businesses.	Certes, nous vivons plus longtemps en jouissant d'une meilleure santé et la <u>mondialisation</u> ouvre de nouveaux horizons tant aux consommateurs qu'aux entreprises.	Vananemisega kaasneb pikem eluiga ja parem tervis, <u>globaliseerumine</u> loob uusi võimalusi nii tarbijatele kui ettevõtjatele.
However, given the size of the budgetary challenges that national systems will be facing, this does not always offer a viable solution for the future and their freedom to adjust rates on their own may be constrained by <u>globalisation</u> .	Mais au regard des difficultés budgétaires que nos systèmes nationaux vont devoir affronter, cette solution n'est pas toujours viable à long terme, et la <u>mondialisation</u> ne permettra peut-être pas aux États d'ajuster les taux comme ils l'entendent.	Arvestades, kui suurte eelarveraskustega liikmesriikidel tegeleda tuleb, ei ole see siiski majanduslikult põhjendatud tulevikulahendus ning võib <u>globaliseerumise</u> tingimustes ahendada liikmesriikide vabadust kehtestada riigisiseseid maksumäärasid.

Tabel 6. Termin „üleilmastumine”

Inglise keeles	Prantsuse keeles	Eesti keeles
Yet ageing challenges the financial sustainability of current systems, and <u>globalisation</u> challenges our	Pourtant, le vieillissement de la population menace la viabilité financière de nos systèmes sociaux et la	Igal juhul on vananemine väljakutseks praeguste süsteemide finantsilisele jätkusuutlikkusele ja

ability to compete.	<u>mondialisation</u> notre compétitivité.	<u>üleilmastumine</u> väljakutseks meie konkurentsivõimele.
and to agree a new <u>Globalisation</u> Adjustment Fund which can complement the structural funds, and notably the European Social Fund, by providing a swift response, focused on people, to urgent problems which result from globalisation.	et trouver un accord sur un nouveau Fonds d'adaptation à la <u>mondialisation</u> qui pourrait compléter les fonds structurels, et en particulier le Fonds Social Européen, en fournissant une réponse rapide, centrée sur les citoyens, aux problèmes urgents provoqués par la mondialisation.	Kokkuleppe saavutamise struktuurifonde, eelkõige Euroopa Sotsiaalfondi täiendava uue <u>üleilmastumisega</u> kohanemise fondi (Globalisation Adjustment Fund) loomise kohta, mille abil oleks võimalik kiiresti reageerida nimetatud protsessiga kaasnevatele probleemidele, keskendades tähelepanu inimestele.
Knowledge, research, skills and education will be the currency of success in the face of <u>globalisation</u> .	La connaissance, la recherche, les compétences et l'éducation constitueront des gages de succès face à la <u>mondialisation</u> .	Teadmised, teadusuuringud, oskused ja haridus on edu valemiks <u>üleilmastumise</u> tingimustes.
<u>Globalisation</u> is not new. But the speed at which it is now happening is extraordinary.	La <u>mondialisation</u> n'est pas un fait nouveau, mais le rythme auquel elle s'impose de nos jours est sans précédent.	<u>Üleilmastumine</u> ei ole uus nähtus. Kuid <u>üleilmastumise</u> tempo tänapäeval on enneolematu.

Lisaks erinevate terminite kasutamisele on siin ka vähemalt üks hea näide vale termini kasutamisest *Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi* asemel on siin hoopis kasutatud nime *üleilmastumisega kohanemise fond* (teine näide tabelis 8). Tegemist on siiski vale nimega ja tegelikult tuleks kasutada IATE-s esitatut.

➤ Infrastruktuur vs. taristu

IATE kohaselt on lubatud kasutada mõlemat terminit (eelistamata seejuures ühte teisele) ja nii võibki paralleelselt kasutada järgmisi termineid:

- *green infrastructure* (pr keeles *infrastructure verte*) – roheline taristu, roheline infrastruktuur;

- *passive infrastructure* (pr keeles *infrastructure passive*) – passiivne taristu, passiivne infrastruktuur;
- *energy infrastructure* (pr keeles *infrastructure énergétique*) – energiataristu, energia infrastruktuur;
- *infrastructure manager* (pr keeles *gestionnaire d'infrastructure, gestionnaire de l'infrastructure*) – taristuettevõtja (eelistetermin), raudteeinfrastruktuuri-ettevõtja, infrastruktuuri-ettevõtja.

Samas on mõne termini puhul märgitud eestikeelse tõlkena ainult *infrastruktuuri* sisaldav variant, näiteks:

- *e-infrastructure* (pr keeles *infrastructure en ligne, infrastructure électronique*) – e-infrastruktuur;
- *critical infrastructure* (pr keeles *infrastructure critique*) – elutähtis infrastruktuur.

Et mõlemad terminid on lubatud ja mõlemat kasutatakse, võib esineda olukordi, kus sama õigusakti piires kasutatakse mõlemat vastet. Üheks niisuguseks õigusaktiks on nõukogu otsus, millega kehtestatakse teadusuuringute ja innovatsiooni 2014.–2020. aasta raamprogrammi „Horisont 2020” rakendamise eriprogramm ning tunnistatakse kehtetuks otsused 2006/971/EÜ, 2006/972/EÜ, 2006/973/EÜ, 2006/974/EÜ ja 2006/975/EÜ⁷. Allpool on toodud vaid mõned näited selles õigusaktis kasutatud terminite kohta.

Tabel 7. Termin „taristu”

Inglise keeles	Prantsuse keeles	Eesti keeles
The priority "Excellent science" should support the activities of the European Research Council (ERC) on frontier research, future and emerging technologies, Marie Skłodowska-Curie	La priorité "Excellence scientifique" devrait soutenir les activités du Conseil européen de la recherche (CER) en matière de recherche exploratoire, les technologies émergentes et	Prioriteet „Tiptasemel teadus” peaks toetama Euroopa Teadusnõukogu (ERC) tegevust eesliiniuuringutel, tulevase ja kujunemisjärgus tehnoloogiaid, Marie

⁷ Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013D0743&rid=1>

actions and European <u>research infrastructures</u> .	futures, les actions Marie Skłodowska-Curie et <u>les infrastructures de recherche européennes</u> .	Skłodowska-Curie meetmeid ja Euroopa <u>teadustaristut</u> .
... real-time collaborative tools; and an interoperable, open and trusted <u>scientific data infrastructure</u> des outils de collaboration en temps réel; une <u>infrastructure de données scientifiques</u> interoperables, ouvertes et de confiance.	... reaajas kasutatavaid koostöovahendeid; ning koostalitlusvõimelist, avatud ja usaldusväärset <u>teadusandmete taristut</u> .
The integration of <u>infrastructures</u> and information structures and sources (including those derived from cohort studies, protocols, data collections, indicators, health examination surveys etc.)...	L'intégration des <u>infrastructures</u> et des structures et sources d'information (notamment celles dérivées des études de cohortes, des protocoles, des collectes de données, des indicateurs, des enquêtes de santé par examen, etc.)	Toetatakse <u>taristute</u> ja teabestruktuuride ning -allikate (sh kohordiuuringutest saadud andmete, protokollide, andmekogude, näitajate, terviseuuringute jne) integreerimist ...
New power systems technologies and a bi-directional digital <u>communication infrastructure</u> must be researched and integrated into the electricity grid as well as used to establish smart interactions with other energy grids.	Des activités de recherche porteront sur la mise au point de nouvelles technologies et systèmes de production d'électricité et d'une <u>infrastructure de communication numérique</u> bidirectionnelle en vue de les intégrer dans le réseau électrique et de les utiliser pour établir des interactions intelligentes avec d'autres réseaux énergétiques.	Uued elektrisüsteemide tehnoloogiad ja kahe-suunalise <u>digitaalside taristu</u> vajavad uuringuid ja elektrivõrku integreerimist ning neid tuleb kasutada aruka vastastikuse mõju tekitamiseks teiste energiavõrkudega.
This entails planning demand analysis and management, information and payment systems that are interoperable Europe-wide, and the full integration of information flows, management systems, <u>infrastructure networks</u> and mobility services into a new common	Cela suppose des systèmes de planification, de gestion et d'analyse de la demande ainsi que des systèmes d'information et de paiement qui soient interoperables dans toute l'Europe et la pleine intégration des flux d'informations, des systèmes de gestion, des <u>réseaux d'infrastructures</u> et des	Selleks on vaja kogu Euroopat hõlmavaid koostoimivaid kavandamise, nõudluse juhtimise, teabe- ja maksesüsteeme ning teabevoogude, haldussüsteemide, <u>taristuvõrkude</u> ja liikuvusteenuste täielikku integreeritust uude ühisesse ühendvedude raamistikku,

multi-modal framework based on open platforms.	services de mobilité dans un nouveau cadre commun pour le transport multimodal basé sur des plateformes ouvertes.	mis põhineb avatud platvormidel.
--	---	----------------------------------

Tabel 8. Termin „infrastruktuur”.

Inglise keeles	Prantsuse keeles	Eesti keeles
strengthening European research infrastructures, including e-infrastructures ("Research infrastructures").	renforcer les <u>infrastructures de recherche</u> européennes, notamment les <u>infrastructures en ligne</u> ("Infrastructures de recherche").	Euroopa <u>teadustöö infrastruktuuri</u> („Teadustöö infrastruktuur”) tõhustamine. (Eestikeelses tõlkes on osa tekstist tõlkimata.)
Development, deployment and operation of ICT-based e-infrastructures	Développement, déploiement et exploitation des <u>infrastructures en ligne</u> fondées sur les TIC	IKT-le toetava <u>e-infrastruktuuri</u> arendamine, kasutuselevõtmine ja käitamine
The Union actions will also leverage the use of <u>research infrastructures</u> , in particular <u>e-infrastructures</u> , for public services, social innovation, culture, education and training.	Les actions de l'Union auront également un effet multiplicateur sur l'utilisation des <u>infrastructures de recherche</u> , en particulier les <u>infrastructures en ligne</u> et celles destinées aux services publics, à l'innovation sociale, la culture ainsi que l'enseignement et la formation.	Liidu meetmed mõjutavad ka <u>teadustöö infrastruktuuride</u> , eelkõige <u>e-infrastruktuuride</u> kasutust avalike teenuste, sotsiaalse innovatsiooni, kultuuri- ja haridusvaldkonnas.
This should be implemented in a way that ensures complementarity and consistency with the specific objective " <u>Research infrastructures</u> " under the priority "Excellent Science".	Ces activités devraient être mises en œuvre de manière à garantir la complémentarité et la cohérence avec les travaux sur l'objectif spécifique " <u>Les infrastructures de recherche</u> " au titre de la priorité "Excellence scientifique".	Seda tuleks rakendada viisil, mis tagab vastastikuse täiendavuse ja sidususe erieesmärgiga „Teadusuuringute <u>infrastruktuur</u> ”, mida toetatakse prioriteedi „Tiptasemel teadus” raames.

Kuigi eelnevates tabelites on välja toodud vaid mõned üksikud näited nimetatud terminite kasutamise kohta ühe õigusakti piires, võib näha, et neid termineid kasutatakse segamini. See võib olla tingitud asjaolust, et vaadeldava õigusaktiga muudetakse kehtetuks mitmed varasemad õigusaktid ja väga tõenäoliselt on suur osa tekstist nendest varasematest õigusaktidest üle võetud. Selle põhjuseks võib olla aga ka see, et nimetatud õigusakti on tõlkinud mitu tõlkijat (ja võib-olla toimetanud mitu toimetajat), mistõttu terminites ühtlus puudub. Samuti tuleb juhtida tähelepanu terminile *research infrastructure* (pr keeles *infrastructure de recherche*), mille eestikeelseteks vasteteks on nimetatud õigusaktis nii *teadusuuringute infrastruktuur*, *teadustöö infrastruktuur* kui ka *teadustaristu*. Siin on ilmselgelt tegemist kellegi tegemata jäänud tööga ja eriti kurb on see, et dokument on suhteliselt uus (selle kuupäev on 3. detsember 2013). Mitu autori korraldatud uuringus osalejat avaldas arvamust, et viimastel aastatel on olukord paranenud, kuid käesoleva näite varal seda paraku järeldada ei saa. Ka kandub see ebahühtlus viitamise kaudu uuematesse õigusaktidesse edasi. Kahjuks tuleb nentida, et selliseid õigusakte, kus on nimetatud termineid paralleelselt kasutatud, võib Eurlexi otsingumootorit kasutades leida tervelt 39.

2.1.1.3. Õiguse muutumisest ajas tingitud terminoloogiline ebahühtlus

Vahel esineb olukordi, kus mõni termin on asendatud seoses õiguse muutumisega ajas.

- *Isikuhooldusõigus* asendas *eestkosteõiguse*.

IATE-st võib leida termini:

Rights of custody (pr keeles *droit de garde*) – *isikuhooldusõigus* (endine *eestkosteõigus*)

Varem kasutusel olnud termini *eestkosteõigus* allikaviiteks on nõukogu 27. novembri 2003. aasta määrus (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning

kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega⁸. Vastavat mõistet on selle määruse artikli 2 punktis 9 defineeritud nii: „mõiste „eestkosteõigus” hõlmab lapse isiku eest hoolitsemisega seotud õigusi ja kohustusi, eeskätt õigust määrata lapse elukoht”. On arusaadav, miks on selles määruses kasutatud terminit *eeskosteõigus*. Nimelt ei olnud terminiga *rights of custody* (pr keeles *droit de garde*) tähistatavat mõistet EV perekonnaseaduse vanas redaktsioonis üldse käsitletud ja vastavat olukorda reguleeritud. Selles 1. jaanuaril 1995 jõustunud ja 1. juulil 2010 kehtivuse kaotanud redaktsioonis esinesid terminid küll terminid *eeskoste* ja *hooldus* ning neid oli määratletud järgmiselt:

„§ 92. Eeskoste sisu

(1) Eeskoste seatakse lapse kasvatamiseks, tema isiklike ja varaliste õiguste ja huvide kaitseks.

(2) Eeskoste seatakse lapse üle, kelle vanemad on surnud, teadmata kadunud või piiratud teovõimega või kelle vanematelt on vanema õigused ära võetud.

(3) Eeskoste võidakse seada ka lapse üle, kes on muudel põhjustel jäänud ilma vanemlikust hoolitsusest.

(4) Eeskoste seatakse ka täisealise piiratud teovõimega isiku varaliste ja isiklike õiguste ning huvide kaitseks.

(5) Eeskostet vajava isiku abikaasa, sugulased ja hõimlased, samuti kohtunik, politseiametnik, raviausutuse juht, perekonnaseisuameti ametnik, prokurör või muu ametiisik, kellel on andmeid eeskostet vajava isiku kohta, on kohustatud sellest teatama eestkosteasutusele eeskostet vajava isiku elukoha järgi.

[...]

§ 105. Teovõimelise isiku hooldus

(1) Hoolduse seab eestkosteasutus täisealisele teovõimelisele isikule, kes vaimsete või kehaliste puuete tõttu vajab abi oma õiguste teostamisel ja kohustuste täitmisel.

(2) Hooldust teostab eestkosteasutuse poolt määratud hooldaja. Hooldus seatakse ja hooldaja määratakse hooldatava nõusolekul.

(3) Hooldus seatakse mingi toiminguga või teatud toimingute tegemiseks.

(4) Hooldaja ei ole hooldatava seaduslik esindaja.”

⁸ Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/ALL/?uri=CELEX:32003R2201>.

Nagu nendest definitsioonidest võib näha, on lapsest juttu üksnes „eeskoste” all – ehkki mitte samas kontekstis –, aga „hooldus” seatakse täisealisele isikule. Mida pidid tõlkijad niisuguses olukorras tegema? Nagu valisid lihtsalt kahest halvast parema. Probleemiga, mis seisnes selles, et Eesti õiguses puudus vaste, seisid silmitsi ka Julia ja Rodolphe Laffranque oma „Prantsuse-eesti eesti-prantsuse õigussõnaraamatu”⁹ koostamisel ning on termini *garde* selles tõlkinud ebamäärase väljendiga *vanemate õigused ja kohustused*.

1. juulil 2010 jõustus Eestis uus perekonnaseadus, milles seekord määratleti termin *isikuhooldusõigus*:

„§ 124. Isikuhooldusõiguse sisu

(1) Isikuhooldus on hooldaja kohustus ja õigus last kasvatada, tema järele valvata ja tema viibimiskohta määrata ning lapse igakülgse heaolu eest muul viisil hoolitseda.

(2) Kehaline, vaimne ja hingeline väärkohtlemine ning muude lapse suhtes alandavate kasvatusabinõude rakendamine on keelatud.

(3) Vanemate taotlusel toetab kohus neid isikuhooldusõiguse teostamisel, rakendades vajaduse korral asjakohaseid abinõusid.”

IATE andmetel vastab see termini *isikuhooldusõigus* määratlus viidatud määruse artikli 2 punktis 9 esitatud *eeskosteõiguse* määratlusele. Uues õiguslikus kontekstis on õige termin seega *isikuhooldusõigus*, mida aga umbes 10 aastat tagasi Eesti õiguses ei olnud. Tookord valiti lihtsalt lähim termin. Terminil *eeskoste* on siiski teistsugune määratlus, kuna see ei puuduta lapse vanemaid, lisaks kuulub *eeskostjale* nii lapse isikuhooldus- kui ka varahooldusõigus. Perekonnaseaduse uue redaktsiooni §-d 171 ja 172 on järgmised:

„§ 171. Eeskoste seadmise eeldused

(1) Kui esindusõigust ei ole alaealise lapse kummalgi vanemal või kui lapse päritolu ei ole võimalik kindlaks teha, määratakse talle eestkostja.

(2) Perekonnaseisuasutuse või muu valitsusasutuse või valla- või linnavalitsuse ametnik, politseinik, raviasutuse või hoolekandeesutuse juht, kohtunik, prokurör, notar ja

⁹ Laffranque, Julia; Laffranque Rodolphe. „Prantsuse-eesti-prantsuse õigussõnaraamat”. 2002. Tallinn: Juura.

kohtutäitur, kellel on andmeid eestkostet vajava lapse kohta, on kohustatud sellest teatama valla- või linnavalitsusele ja kohtule eestkostet vajava isiku hariliku viibimiskoha järgi. Sama kohustus on ka eestkostet vajava lapse sugulastel.

§ 172. Eestkoste sisu

Eestkostjale kuulub nii lapse isikuhooldus- kui ka varahooldusõigus.”

Isikuhooldusõigus hõlmab üksnes õigust hoolitseda lapse isiku eest.

Seega ei ole antud juhtumi puhul tegemist kellegi eksimusega, vaid termin on lihtsalt aja jooksul asendunud. Siiski tuleb taas kord nentida, et varasemates õigusaktides ei ole vastavaid parandusi tehtud ning seega oleks justkui kasutusel kaks erinevat terminit.

➤ ELT asendas EÜT

Kui eelmine termin on üsna spetsiifilist laadi, siis lühenditega ELT (Euroopa Liidu Teataja) ja EÜT (Euroopa Ühenduste Teataja) puutub aeg-ajalt kokku iga ELi õigusakte tõlkiv inimene. Nimetus *Euroopa Liidu Teataja* [ingl keeles *Official Journal / Official Journal of the European Union (OJ)*, pr keeles *Journal officiel / Journal officiel de l'Union européenne (JO)*] võeti *Euroopa Ühenduste Teataja* asemel kasutusele Nice'i lepingu jõustumise kuupäeval (1. veebruaril 2003). Nimetatud lühendeid kasutatakse väga sageli õigusaktidele viitamisel ja mõlemad on jätkuvalt kasutusel, kuna tihti viidatakse ka enne seda kuupäeva avaldatud õigusaktidele. Siin ei ole tõlkijale abiks ka ingliskeelne lühend *OJ* ega prantsuskeelne lühend *JO*, mis tähistavad nii *Euroopa Liidu Teatajat* kui ka *Euroopa Ühenduste Teatajat*.

Seega peab just tõlkija olema väga tähelepanelik, et õigusaktide viited oleksid õiged, pidades meeles, et enne 1. veebruari 2003 avaldati õigusakte EÜT-s ja pärast seda kuupäeva ELT-s. Terminoloogiline ebaühtlus jääb aga püsima ja selles küsimuses ei hakata ilmselt olukorra muutmiseks lahendusi otsima.

2.1.2. Valed terminid

Üsna tihti kasutavad tõlkijad valesid termineid. See on tingitud teadmatusest või sellest, et tõlkija arvab, et ta teab termini tähendust ja/või vastet, või lihtsalt tähelepanematusesest. Samuti võib esineda olukordi, kus ühel inglisi- või prantsuskeelsel terminil võib olla mitu eestikeelset vastet ja siis peab tõlkija endale selgeks tegema, millist neist kasutada. Vahel võib ka tõlgitavas tekstis vigu esineda, näiteks kasutatakse ebatäpseid termineid ja jällegi peab tõlkija olema see, kes õige vaste leiab. Allpool on toodud mõned näited.

2.1.2.1. Juriidiliselt valed terminid

Mitu küsitletut (kelle seas oli ka juriste) mainis, et tõlgetes on kasutatud juriidiliselt valesid termineid. Allpool on välja toodud mõned näited terminitest, mida kasutatakse kas vales kontekstis või erineb nende tähendus Euroopa Liidu ja Eesti õiguses või ei ole terminit Eesti õiguses üldse olemas.

➤ *Vallandamine töölepingu lõpetamise või töölepingu ülesütlemise asemel*

Terminit *vallandamine* on kasutatud näiteks Euroopa ühenduste ametnike personalieeskirjades. Lisaks võib terminit *vallandamine* selle erinevates vormides → näiteks *etteteatamata vallandamine*, *vallandamine katseajal*, *vallandamine katseaja lõpus* jne → leida mitmest liidu kohtu otsustest [vt näiteks Esimese Astme Kohtu otsus Carlo De Nicola vs. EIP (T-120/01 ja T-300/01, ECLI:EU:T:2004:367)¹⁰, Euroopa Kohtu otsus

¹⁰ Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:C2005/019/42&rid=6>.

Carmine Salvatore Tralli vs. EKP (C-301/02 P, ECLI:EU:C:2005:306)¹¹ ja Avaliku Teenistuse Kohtu otsus Cathy Sapara vs. Eurojust (F-61/06, ECLI:EU:F:2008:98)¹²].

Eesti töölepingu seaduses¹³ terminid *vallandamine* aga ei ole, kasutatakse hoopis termineid *töölepingu lõpetamine kokkuleppel* (§ 79), *töölepingu lõppemine tähtaja möödumisel* (§ 80), *töölepingu lõppemine ülesütlemisega* (§ 83), *töölepingu korraline ülesütlemine* (§ 85), *töölepingu ülesütlemine katseajal* (§ 86), *töölepingu erakorraline ülesütlemine* (§ 87) jne.

Seega võib öelda, et niisugust terminid nagu *vallandamine* Eesti õiguses ei eksisteeri ning seda võib pidada juriidiliselt valeks terminiks, mille kasutamist tuleks vältida. Tuleks eelistada termineid *töölepingu lõpetamine* või *töölepingu ülesütlemine*.

➤ Ombudsman õigusvahemehe asemel

IATE kohaselt kasutatakse Strasbourg'is resideeruva ja ELi kodanike ELi institutsioonide ja asutuste haldusomavoli peale esitatud kaebusi uuriva isiku kohta termineid *ombudsman* ja *Euroopa Ombudsman* (ingl keeles vastavalt *Ombudsman* ja *European Ombudsman* ja pr keeles *Médiateur* ja *Médiateur européen*), kuid ametniku soovitusõnastiku ja ÕS 2013 andmetel oleks parem kasutada terminid *õigusvahemees*. Tiiu Erelt on oma artiklis „Ombudsman on õigusvahemees”¹⁴ seda teemat pikemalt käsitlenud. Eesti Keele Instituudis peeti seda sõna eesti keeles kasutamiseks sobimatuks ja seetõttu otsustati sekkuda. Sõna *ombudsman* pärineb rootsi keelest ja selle tähendus on *volinik, asjajajaja, esindaja*. 1998. aastal toimunud arutelu käigus pakuti välja mitu erinevat

¹¹ Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:62002CJ0301&rid=5>.

¹² Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:62006FA0061&rid=2>.

¹³ Kättesaadav aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/13198475&leiaKehtiv>.

¹⁴ Erelt, Tiiu. „Ombudsman on õigusvahemees”. 2000. Kättesaadav aadressil <http://keeleabi.eki.ee/artiklid2/ombudsman.html>.

varianti, millega *ombudsmani* võiks asendada, ja jäädi pidama *õigusvahemehe* juurde („see kõrge, autoriteetne, parlamendi määratud ametnik on vahemees, kes aitab tavakodanikul ja riigiametnikul teineteisest aru saada. Ta uurib, kas riigiasutuses on rikutud inimeste õigusi ja mida oleks tarvis õiguste kaitseks teha. Või pole kaebuse esitaja asjadest aru saanud ning vajab ägedaks paisunud konfliktis rahulikku vahemehe selgitust.” (Erelt: 2000)). Erinevalt paljudest teistest riikidest ei ole Eestis ombudsmani ametikohta ja tema ülesandeid täidab õiguskantsler. Probleem seisneb siin juristide tõrksuses, mille põhjenduseks on asjaolu, et „ombudsmani ametikohta meil ei tule ja sõna tarvis ei lähe”. EKI arvates aga oleks terminit ikka vaja, sest kuigi meil endal on õiguskantsler, siis teistes riikides sellist terminit ei kasutata. Puuduv termin oleks niisiis *õigusvahemees*. Seetõttu on tekkinud olukord, kus ÕSi andmetel oleks õige kasutada terminit *õigusvahemees*, kuid ELi kontekstis kasutatakse endiselt terminit *ombudsman*.

➤ Hagi Euroopa Liidu Kohtus kaebuse asemel

Euroopa Liidu Kohtus kasutatakse terminit *hagi* (inglise keeles *action*, pr keeles *recours*), mida Eesti õigussüsteemis kasutatava terminoloogia kohaselt võib pidada juriidiliselt valeks. Nimelt kasutatakse terminit *hagi* (nagu ka termineid *hageja* ja *kostja*) tsiviilõiguse valdkonnas ja tsiviilasjas, kuid need Euroopa Liidu Kohtule esitatud nn „*hagid*” on oma olemuselt avalik-õiguslikud ja seetõttu oleks juriidiliselt õige kasutada terminit *kaebus*, mis on *hagi* analoog haldusasjas (ning termineid *kaebaja* ja *vastustaja*).

Selles küsimuses selguse saamiseks pöördus autor mitme juristi poole. Nad nõustusid, et termini *hagi* näol ei ole tegemist kõige õnnestunuma valikuga ja enamikel juhtudel oleks tõepoolest õigem kasutada hoopis terminit *kaebus*. Samas nentisid nad, et *kaebus* ei kataks kõiki Euroopa Liidu Kohtus toimuvaid vaidlusi, näiteks komisjonipoolset liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi oleks Eesti õiguse mõistes õigem nimetada järelevalveorgani *protestiks*. Et aga ELi aluslepingutes (Euroopa Liidu leping ja Euroopa

Liidu toimimise leping) kasutatakse siamaani terminit *hagi* ja seda ei ole muudetud, siis tuleks lähtuda eelkõige nendest lepingutest.

2.1.2.2. Polüseemia kui eksimuste põhjus

Valede terminite kasutamine võib olla tingitud ka polüseemiast ehk sõnade mitmetähenduslikkusest. Mõnel juhul ei suudeta teha vahet termini laiemal ja kitsamal tähendusel.

➤ Neitsioliiviõli või külmpressitud oliiviõli

Vahel ei ole uue termini tõlkimisel suudetud sõnaraamatust õiget tähendust valida ja nii on käibele läinud mõni täiesti veider termin, millel oma eestikeelse tähenduse poolest ei ole tegeliku sisuga mingit seost. Üheks selliseks näiteks on *neitsioliiviõli*.

IATE andmetel on *neitsioliiviõli* (ingl keeles *virgin olive oil* ja pr keeles *huile d'olive vierge*) täiesti usaldusväärne termin; Estermis on *neitsioliivi* sünonüümina välja pakutud ka *külmpressitud oliiviõli* (mis on tegelikult õige termin). ÕS-is omakorda taunitakse *neitsioliiviõli* kasutamist ja soovitatakse selle asemel kasutada *külmpressitud oliiviõli*.

Kallista Kanni „Prantsuse-eesti sõnaraamatust” võib tõepoolest leida, et sõna *vierge* tähendused on *neitsi*, *neitsilik*, kuid terminit *huile d'olive vierge* ei ole selles eraldi välja toodud. Prantsuse entsüklopeedias Le Petit Larousse on selle omadussõna *vierge* tähendused järgmised:

„1. Se dit d'une personne qui n'a jamais eu de relations sexuelles.

2. Se dit d'un lieu où l'on n'a pas pénétré, de quelque chose qui est intact, qui n'a pas encore servi.”

Huile vierge kuulub küll sellesse teise tähendusrühma – mis on *neitsilik* ülekantud tähenduses „puutumatu” nagu puutumatu loodus või siis tühi ehk kasutamata nagu puhas paberileht, tühi helikassett –, kuid moodustab siin siiski eraldi juhtumi, sest seda on spetsiaalselt määratletud nii: „obtenue par pression à froid de graines ou de fruits oléagineux et directement consommable”. Ehk siis neitsiga on siin üsna vähe pistmist ja tegemist on ikka *külmpressitud õliga*.

➤ *Kartell* või keelatud kokkulepe

Nagu juba eespool öeldud, võib terminil olla laiem ja kitsam tähendus, mille kasutamine sõltub kontekstist. Üheks selliseks terminiks on *cartel* (pr keeles *entente*). IATE kohaselt on nimetatud terminil ainult üks vaste ehk *kartell*, mis on definitsiooni kohaselt „täieliku iseseisvuse säilitavate tootjate ja nende koondiste (kontsernide) liit, mille eesmärk on piirata või kaotada konkurentsi oma majandusharus kas hindade kokkumängu, turgude jaotamise või muude konkurentsivastaste abinõudega” (IATE), kuid Euroopa Liidu Kohtu otsustest võib üsna sageli leida ka vastet *keelatud kokkulepe*. Kui *kartell* on konkreetne kitsa tähendusega termin, siis *keelatud kokkulepe* on märgatavalt laiemas tähendusega, mis võib hõlmata *kartellikokkuleppeid*, kuid mitte ainult. Põhiline erinevus seisneb selles, et *kartell* on horisontaalne kokkulepe. Mõiste *keelatud kokkulepe* hõlmab nii horisontaalseid kui ka vertikaalseid kokkuleppeid.

2.1.2.3. ELi institutsioonide ja asutuste nimede valesti kasutamine

Üsna sageli esineb probleeme Euroopa Liidu institutsioonide ja asutuste nimede tõlkimisel. Tõlkija peab täpselt teadma, millise institutsiooni või asutusega on tegemist.¹⁵

Järgnev teave peaks kujutama endast kõikidele ELi õigusaktide tõlkijatele elementaarseid teadmisi, kuid siiski esineb selles valdkonnas probleeme.

¹⁵ Kõik alljärgnevate terminite tõlked on pärit andmebaasist iate.europa.eu (Autori märkus).

- *Council* (pr keeles *Conseil*) – nõukogu; täisnimetusega *Council of the European Union*, varem: *Council of Ministers* (pr keeles *Conseil de l'Union européenne, Conseil des ministres*) – Euroopa Liidu Nõukogu; see on Euroopa Liidu institutsioon, „mis esindab liikmesriikide valitsusi. Nõukogu eesistumine toimub liikmesriikide hulgas roteeruvalt”;¹⁶
- *European Council* (pr keeles *Conseil européen*) – Euroopa Ülemkogu; see on ELi institutsioon, mis „määrab kindlaks ELi üldise poliitilise suuna, kuid tal ei ole volitusi võtta vastu õigusakte. Ülemkogu juhib eesistuja – praegu [Herman Van Rompuy](#) – ning see koosneb liikmesriikide riigipeadest või valitsusjuhtidest ja Euroopa Komisjoni presidendist. Ülemkogu paaripäevased kohtumised toimuvad vähemalt iga kuue kuu tagant”;¹⁷
- *Council of Europe* (lühend *CoE*) (pr keeles *Conseil de l'Europe*, lühend *CdE*) – Euroopa Nõukogu; see on Euroopa riikide poliitiline nõuandeorganisatsioon, mille eesmärgiks on edendada liikmesriikide mittesõjalist koostööd;¹⁸ see ei ole ELi institutsioon ning seda ei tohi eelnevatega segamini ajada. Segiajamist loetakse väga jämedaks veaks.

Samuti võib esineda Euroopa Komisjoni (ehk komisjoni) ja Euroopa Parlamendi komisjonide segiajamist, seda eelkõige prantsuskeelsete tekstide tõlkimisel:

- *European Commission* (pr keeles *Commission européenne*) – Euroopa Komisjon; *Commission* (pr keeles *Commission*) – komisjon (lühend Euroopa Komisjonist); varem olid kasutusel ka nimetus *Commission of the European Communities* – *Euroopa Ühenduste Komisjon*, kuid seda enam ei kasutata: kuni 30. novembrini 2009 oli *Euroopa Komisjon* kasutusel lühivormina, kuid Lissaboni lepingu jõustumisega 1. detsembril 2009 sai see institutsiooni ametlikuks nimeks (*Euroopa Ühenduste Komisjoni* asemel);
- *Parliamentary committee* (pr keeles *commission parlementaire*) – parlamendikomisjon; *Committees of the European Parliament* (pr keeles *Commissions du Parlement européen*) – Euroopa Parlamendi komisjonid.

¹⁶ Euroopa Liidu ametlik veebileht, „ELi institutsioonid ja muud asutused”, http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/index_et.htm.

¹⁷ Vt eelmine.

¹⁸ iate.europa.eu.

Ingliskeelsete tekstide tõlkimisel on oht tõlkida *parliamentary committee* *parlamendikomiteeks*, nagu seda on tehtud järgnevas näites:

„Later, the spokesmen for the representative networks were invited to address the parliamentary committee directly.

Dans un deuxième temps, les porte-parole des réseaux représentatifs ont été invités à s'exprimer directement devant la commission parlementaire.

Seejärel paluti esindusvõrgustike esindajatel väljendada oma seisukohti otse parlamendikomitee ees.”¹⁹

➤ Euroopa Liidu Kohus

Mõnikord võib esineda olukordi, kus ei tehta vahet terminitel *Euroopa Liidu Kohus* ja *Euroopa Kohus*. Tõlkija võib oma teadmatusest arvata, et tegemist on ühe ja sama asutusega ning et teine on esimese lühendnimetus. Siin võib segadust tekitada asjaolu, et enne Lissaboni lepingu jõustumist oli *Euroopa Kohus* tõepoolest *Euroopa Ühenduste Kohtu* lühendnimetus. Praegu on nii, et Euroopa Liidu Kohus, mis loodi 1952. aastal ESTÜ asutamislepinguga, on üks ELi seitsmest institutsioonist ning „Euroopa Liidu Kohus, mille asukoht on Luxembourgis, koosneb kolmest kohtuinstantsist: Euroopa Kohtust, Üldkohtust (loodud 1988. aastal) ja Avaliku Teenistuse Kohtust (loodud 2004. aastal).”²⁰ Kasutatavad terminid on järgmised:

Inglise keeles	Prantsuse keeles	Eesti keeles
Court of Justice of the European Union	Cour de justice de l'Union européenne	Euroopa Liidu Kohus
Court of Justice / European Court of Justice	Cour de justice	Euroopa Kohus
General Court of the European Union (General	Tribunal de l'Union	Euroopa Liidu Üldkohus

¹⁹ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonide esindavus kodanikuühiskonna dialoogis”. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:52006IE0240&rid=2>.

²⁰ Euroopa Liidu Kohtu veebileht Curia. Kättesaadav aadressil http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_6999/.

Court)	européenne (Tribunal	(Üldkohus)
European Union Civil Service Tribunal (Civil Service Tribunal)	Tribunal de la fonction publique de l'Union européenne (Tribunal de la fonction publique)	Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohus (Avaliku Teenistuse Kohus)

2.1.2.4. Ametinimetuste valesti kasutamine

Autori arvates on õigusaktides üks enim segadust tekitavaid termineid *president* (pr keeles *président*), millel on mitu eestikeelset vastet (olenevalt ELi institutsioonist, asutusest või nende allüksustest). ELi õigusakte tõlkiv tõlkija peaks endale nende kasutamise selgeks tegema.

Inglise keeles	Prantsuse keeles	Eesti keeles
<i>President of the European Council</i>	<i>président du Conseil européen</i>	Euroopa Ülemkogu <u>eesistuja</u>
<i>President of the European Central Bank</i>	<i>président de la Banque centrale européenne</i>	Euroopa Keskpanga <u>president</u>
<i>President of the European Commission</i>	<i>Président de la Commission européenne</i>	Euroopa Komisjoni <u>president</u>
<i>President of the European Parliament</i>	<i>Président du Parlement européen</i>	Euroopa Parlamendi <u>president</u>
<i>President of the Council of the European Union</i>	<i>Président du Conseil de l'Union européenne</i>	Euroopa Liidu Nõukogu <u>eesistuja</u>
<i>President of the European Court of Justice</i>	<i>Président de la Cour de justice</i>	Euroopa Kohtu <u>president</u>
<i>committee Chair</i>	<i>président de commission</i>	komisjoni <u>esimees</u> ²¹
<i>President of the Chamber</i>	<i>président de la chambre</i>	(Euroopa Kohtus) koja <u>president</u> (Üldkohtus ja Avaliku Teenistuse Kohtus) koja <u>esimees</u> ²²

²¹ Siin on mõeldud Euroopa Parlamendi komisjone (Autori märkus).

²² Erisus terminite osas on tingitud sellest, et Euroopa Kohtu kodukorra tõlkesse tehti vastav muudatus, aga ülejäänud kahe kohtuinstantsi omasse mitte (Autori märkus).

2.1.3. Õigusaktide alajaotuste nimetustega seotud probleemid

Probleeme esineb ka õigusaktide osadele viitamisel ning seda nii õigusaktides varasematele õigusaktidele viitamisel kui ka muudatusettepanekute tõlkimisel. Allpool on välja toodud õigusaktide osade tabel, mis sisaldab inglise-, prantsus- ja eestikeelseid nimetusi.

Tabel 9. Õigusaktide osad

Inglise keeles	Prantsuse keeles	Eesti keeles
Title	Titre de l'acte	Pealkiri
Preamble	Préambule	Preambul
Citation	Visa	Volitus
Recital	Considérant	Põhjendus
Part	Partie	Osa
Title	Titre	Jaotis
Chapter	Chapitre	Peatükk
Section	Section	Jagu
Article	Article	Artikkel
Numbered paragraph	Paragraphe	Lõige
Subparagraph	Alinéa	Lõik
Unnumbered paragraph	Alinéa	Lõik
Point	Point	Punkt
Indent	Tiret	Taane
Annex	Annexe	Lisa
Title	Titre	Jaotis
Letter (tähtedega tähistatud)	Lettre (tähtedega tähistatud)	Punkt
Point (nummerdatud)	Point (nummerdatud)	
Table	Tableau	Tabel
Graphic	Grafique	Graafik
Figure	Figure	Joonis
Appendix	Appendix	Liide

Õigusaktide osade valdkonnas esineb kõige enam probleeme seoses inglise- ja prantsuskeelsete terminiga *paragraph* ja *paragraphe* (lõige). Eelnevast tabelist jääb mulje, nagu oleks lõike (nummerdatud) ja lõigu (nummerdamata) vahel võimalik vahet teha termini järgi: prantsuse keeles peaks *lõige* olema *paragraphe* ja *lõik* hoopis *alinéa* ning inglise keeles on olemas kaks erinevat terminit: *numbered paragraph* ja *unnumbered paragraph*. Tegelikult on küll siiski nii, et vähemalt muudatusettepanekutes kasutatakse igal pool läbivalt terminit *paragraph/paragraphe* ning seda nii lõigu kui ka lõike tähenduses. Seega peab tõlkija olema eriti tähelepanelik ja algdokumendist täpselt järele vaatama, millise alajaotusega on tegemist. Ka Euroopa Kohtu tõlkija peab eelotsusetaotluse tõlkimisel välja otsima riigisiseseid õigusaktid, millele on eelotsusetaotluses viidatud, sest ka liikmesriikide kohtud kasutavad lõikele ja lõigule vastavaid termineid valesti, neid omavahel ära vahetades. Lisaks tuleb tähelepanelik olla näiteks Euroopa Parlamendi resolutsiooni ettepanekute puhul, milles varem tõlgiti *paragraph/paragraphe* eesti keeles *lõikeks*, kuid mõni aeg tagasi seda muudeti²³ ning nüüd tuleb see termin tõlkida *punktiks*. Seega võib *paragraph/paragraphe* olenevalt kontekstist olla nii *lõige*, *lõik* kui ka *punkt*.

Näide sätete nummerdamise kohta muudatusettepanekus: *Article 1 – Paragraph 8 – subparagraph 2 – point 1 – point a* eestikeelne tõlge oleks *Artikkel 1 – lõige 8 – lõik 2 – punkt 1 – alapunkt a*, aga *Article 1 – paragraph 8 – point 1 – point a* võib eesti keeles olla nii *Artikkel 1 – lõige 8 – punkt 1 – alapunkt a* kui ka *Artikkel 1 – lõik 8 – punkt 1 – alapunkt a*, olenevalt sellest, kas tegemist on nummerdatud või nummerdamata alajaotusega.²⁴

²³ Põhjenduseks oli asjaolu, et resolutsioonide tõlgetes kasutatud „lõige” ei ühtinud Eesti õigusaktides kasutatava „lõike” (artikli või paragrahvi allüksuse) tähendusega. (Autori märkus)

²⁴ Õigusakti osale viitamisel esineb *lõigu* kasutamise osas erinevusi: näiteks artikli 1 kaheksanda lõigu punkti 1 alapunkt a (mitte artikli 1 lõigu 8 punkti 1 alapunkt a). (Autori märkus)

Äsja institutsiooni tööle läinud eesti tõlkija ei oska ehk lõike ja lõigu vahel vahet teha seetõttu, et Eesti juristid ei tee sageli vahet. Terminite *lõige* ja *lõik* Eesti juristide poolse väärkasutamise näiteks võib tuua selle, kuidas viidatakse Eesti Vabariigi põhiseadusele²⁵ väga sageli kasutatakse *lõigu* asemel *lõiget*, näiteks: „Piirata ei tohi põhiseaduse paragrahvides 8 lõiked 3 ja 4, 11–18, 20 lõige 3, 21–28, 32, 33, 36–43, 44 lõiked 1 ja 2 ning 49–51 ettenähtud õigusi ja vabadusi.”²⁶ Tuleb juhtida tähelepanu, et Eesti Vabariigi põhiseaduses ei ole ühtegi lõiget, vaid paragrahvide alajaotusena on kasutatud lõike (st nummerdamata alajaotust).

Lisaks tekitab segadust asjaolu, et paljude Lääne- ja Kesk-Euroopa riikide (näiteks prantsuse keelt kõnelevate riikide) õigusaktides on *artiklid*, samas kui Saksamaa ja paljude Ida-Euroopa riikide (sh Eesti) õiguses kasutatakse artikli asemel *paragrahve*. Olles töötanud pikka aega Euroopa Liidu õigusaktidega, võib tõlkijal olla raske uuesti *paragrahvide* kasutamisele „ümber lülitada”. Kui näiteks Saksamaa õigusnorm tõlgitakse prantsuse keelde, siis muudab prantsuse tõlkija *paragrahvid artikliteks*. Tehes sellisest prantsuskeelsest tekstist tõlke eesti keelde, peab tõlkija meeles pidama, et Saksamaa õigusaktile viidates tuleb see *article* uuesti *paragrahviks* tõlkida.

2.2. Sisulised probleemid (vale mõte/vale sisu)

Päris paljud küsitlus-uuringus osalejad nimetasid sisulisi probleeme. Need võivad olla tingitud mitmest erinevast asjaolust, millest paljud on väga subjektiivsed (näiteks analüüsivõime puudumine), mistõttu on neid konkreetselt raske piiritleda ja nende kohta näiteid tuua. Samuti on Eurlexist raske leida näiteid selle kohta, kui tõlkija ei ole tekstist aru saanud, kuna tõlkeid toimetatakse ja korrigeeritakse enne andmebaasi sisestamist.

²⁵ Kättesaadav aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/633949>.

²⁶ Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne 2012, www.pohiseadus.ee.

Mõnikord võib ette tulla olukordi, kus tõlkija ei ole tõlgitava teksti sisust õigesti aru saanud. See võib olla tingitud erinevatest asjaoludest: tõlgitav teema on tõlkija jaoks võõras ja ta ei saa sellest lõpuni aru, tal puudub vajalik analüüsivõime, tal on kiire ja ta ei jõua süveneda või lihtsalt tähelepanematusesest. Juhtub sedagi, et tõlkeid teevad inimesed, kes ei saa algkeelest piisavalt hästi aru. Igal juhul tekitab valesti tõlgitud tekst lugejates palju segadust ja arusaamatust.

Allpool toodud näite puhul ei ole tõlkija ilmutanud vajalikku mõtlemisvõimet, kuid võib ka kahtlustada, et tema algkeele oskus on samuti nõrk.

Inglise keeles

The use of trawls, seines or similar nets shall be prohibited within three nautical miles of the coast or within the 50 m isobath where that depth is reached at a shorter distance, irrespective of the method of towing or haulage, except where a derogation is provided for in national legislation in respect of a three-mile coastal zone which extends beyond the territorial waters of a Member State.

Prantsuse keeles

Il est interdit d'utiliser les chaluts, les sennes ou les filets similaires en deçà de la limite des 3 milles nautiques des côtes, ou de l'isobathe de 50 mètres lorsque cette profondeur est atteinte à une moindre distance, quel que soit le mode de remorquage ou de halage, sauf dérogation prévue par la législation nationale dans le cas où la bande côtière des 3 milles nautiques n'est pas comprise à l'intérieur des eaux territoriales des États membres.

Eesti keeles

Keelatud on mis tahes meetodil kasutada traale, seinnotasid või samalaadseid võrke vetes, mis asuvad kaldast kolme meremiili kaugusel või 50 m kaugusel samasügavusjoonest, kui kõnealuse sügavuseni jõutakse lühema vahemaaga, välja arvatud juhul, kui siseriikliku õigusaktiga on ette nähtud erand kolme meremiilise rannavööndi suhtes, mis ulatub väljapoole liikmesriigi territoriaalvesi.²⁷

Nagu antud näitest on näha, ei ole tõlkija tõlgitava teksti mõttest üldse aru saanud, sest siin ei ole mõeldud kaldast kolme meremiili kaugusel asuvat ala, vaid hoopis seda, et neid võrke ei ole lubatud kasutada kaldast kolme meremiili ulatuses. Lisaks on üsna raske ette kujutada, mida tähendab „50 m kaugusel samasügavusjoonest”: millist

²⁷ Nõukogu 27. juuni 1994. aasta määrus (EÜ) nr 1626/94, millega kehtestatakse Vahemere kalavarude kaitse teatavad tehnilised meetmed. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:01994R1626-20040501&rid=2>

samasügavusjoont silmas peetakse ja kuidas seda 50 meetrit mõõdetakse. Siin on ilmselgelt mõeldud hoopis „50 m samasügavusjoont”. Seega oleks olnud õige tõlkida see lause järgmiselt:

„Traalide, seinnotade ja samalaadsete võrkude kasutamine on olenemata pukseerimise või traalimise meetodist keelatud kaldast kolme meremiili ulatuses või kuni 50 m samasügavusjooneni, kui kõnealuse sügavuseni jõutakse lühema vahemaaga, välja arvatud juhul, kui siseriikliku õigusaktiga on ette nähtud erand väljapoole liikmesriigi territoriaalvett ulatava kolme meremiilise rannavööndi suhtes.”

Autor toob veel ühe huvitava näite, kus eestikeelse teksti sisu on tõlkimisel hoopis teistsuguseks muutunud.

Inglise keeles

Furthermore, for the same reason, this cheese can be eaten whole, which means it must be pre-packaged.

Prantsuse keeles

De plus, pour la raison susmentionnée, le produit peut être mangé dans son intégralité et, partant, il convient de l'emballer avant de l'expédier.

Eesti keeles

Eespool nimetatud põhjustel peaks toodet müüma tervete ketastena, mis tuleb enne väljasaatmist pakendada.²⁸

Selgituseks olgu öeldud, et tegemist on juustuga (nagu ilmneb ingliskeelsest variandist), millel on üliõhuke koor, ja see koor on seetõttu samuti söödav, st koorida pole juustu vaja. Kui aga koor on söödav, siis ei tohi seda katsuda ja seega on vaja toode pakendada. Kui ingliskeelses ja prantsuskeelses lauses on sõnade *cheese* ja *produit* kasutamine rohkem eelistuse küsimus, siis eestikeelses lauses on kasutatud täiesti uut mõtet, mis ei ole muukeelsete variantidega vastavuses. Selle kohta, kuidas toodet

²⁸ Nõukogu määruse (EÜ) nr 510/2006 (põllumajandustoodete ja toidu geograafiliste tähiste ja päritolunimetuste kaitse kohta) artikli 6 lõike 2 kohase taotluse avaldamine. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:52010XC1126%2803%29&rid=1>

turustama peaks, ei ole teksti autor midagi öelnud. On ilmselt võimalik pakendatud toode ka sektoriteks lõigata ja üks sektor uuesti – näiteks toidukillesse – pakkida. Lisaks on eestikeelses lauses millegi pärast juttu „eespool nimetatud põhjustest”, kuigi tegelikult on ainukene põhjus see, et tootel on üliõhuke koor. Seetõttu oleks täpsem tõlge järgmine: „Lisaks võib selle toode eespool nimetatud põhjusel ära süüa tervenisti, mistõttu tuleb see enne väljasaatmist pakendada.” Selline tõlge ei pruugi olla kõige ilusam, kuid vähemalt on selle sisu jäänud samaks ja autori teksti ei ole moonutatud.

2.3. Stiililised probleemid

2.3.1. Kohmakas/keeruline lauseehitus

Kohmakas ja/või keeruline lauseehitus tõlkes võib olla tingitud üsna mitmest asjaolust. Mõnikord ei olegi see tõlkija süü, sest algkeeles on lause nii keeruline, et püüa, kuidas püüad, ikka tuleb ka tõlge keeruline. Sageli on kohmakas lauseehitus aga tingitud tõlkija kehvast keeletunnetusest.

Vaadeldgem näiteks järgmist lauset:

„VRDs võetakse siiski kasutusele süsteem, kus tuleb arvesse võtta keskkonna- ja ressursikulused, kui määratakse veekasutuse eri valdkondade osakaalu veevarustusteenuste kulude katmises.”²⁹

Tekib küsimus, et kas eesti keeles öeldaks *määratakse osakaalu*, st et kas kasutatud tegusõna ja kääne on õiged. Äkki oleks õige *määratakse kindlaks osakaal*? Niisuguseid lauseid, mis lähevad lugeja keeletunnetusega vastuollu või mida lugedes tekib küsimus, et kas nii öeldakse eesti keeles, on tõlgetes massiliselt.

²⁹ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja [n]õukogule „Euroopa Ühendus teel säästva veemajanduse juurde - Vee raamdirektiivi 2000/60/EÜ rakendamise esimene järk” [SEK(2007) 362] [SEK(2007) 363] (KOM/2007/0128 lõplik) Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400478154558&uri=CELEX:52007DC0128>.

Vahel võib kohmakas lauseehitus olla põhjustatud ka liigsest kõrvallausetest vältimise püüdest, sest kõrvallausega oleks selgem ja kõrvallaused on eesti keelele omased, st seal, kus võõrkeeles kasutatakse nimisõnafraasi, kasutaks eestlane pigem kõrvallauset. See, kui tõlkija seda ei taju, on omakorda põhjustatud tema halvast keeletunnetusest. Üks näide, milles nimisõna võiks asendada kõrvallausega:

VALE/HALB

Seejärel tuleks liikmesriikidel uurida tuvastatud sisenemistõkkeid ning analüüsida nende vajalikkust ja proportsionaalsust, võttes nõuetekohaselt arvesse nendega ühiskonna jaoks kaasnevat kasu ja majanduslikku mõju.³⁰

ÕIGE/HEA

Seejärel tuleks liikmesriikidel uurida tuvastatud sisenemistõkkeid ning analüüsida, kas need on vajalikud ja proportsionaalsed, võttes nõuetekohaselt arvesse nendega ühiskonna jaoks kaasnevat kasu ja majanduslikku mõju.

Vahel võib see kõrvallause vältimise püüd, mille käigus kõrvallauses sisalduv info paigutatakse selle sõna ette, mille järel kõrvallause asetseks, ka lause sisu ära muuta. Üks näide:

Inglise keeles

In that case, as the Commission has a large area of discretion for awarding the post or the contract, material damage resulting from loss of the profits which would have resulted from obtaining the post or contract appears too uncertain to be deemed to be damage for which reparation may be granted.³¹

Prantsuse keeles

Dans ce cas, la Commission disposant d'un large pouvoir d'appréciation pour attribuer l'emploi ou le marché, le préjudice matériel résultant de la perte des bénéfices qui auraient découlé de l'obtention de l'emploi ou du marché apparaît trop incertain pour pouvoir être considéré comme indemnisable.

Eesti keeles

Et komisjonil on laialdane kaalutusõigus töökoha andmisel või hankelepingu sõlmimisel, näib materiaalne kahju, mis on tingitud töökoha saamisega või hankelepingu sõlmimisega kaasnevate tulude kaotusest, sellisel juhul liiga ebakindel, et seda võiks pidada hüvitatavaks.

³⁰ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Kutsealadel tegutsema asumise võimalusi käsitlevate riiklike õigusnormide hindamine” (COM/2013/0676 final). Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400479075043&uri=CELEX:52013DC0676>.

³¹ Kohtujurist Poiares Maduro ettepanek kohtuasjas Agraz, SA jt vs. komisjon (C-234/2005, ECLI:EU:C:2006:536). Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400488464071&uri=CELEX:62005CC0243>.

Me näeme, et inglise ja prantsuse keeles on kasutatud kõrvallauset ja tingivat kõneviisi (*which would have resulted/qui aurait découlé*). Eesti tõlkija soovis kõrvallauset, komasid ja hakitust vältida, kuid tulemus on see, et lause mõte muutus absurdseks. Nüüd tuleb välja, et tulude kaotus kaasneb töökoha saamisega või hankelepingu sõlmimisega, kuigi tegelikult on see ilmselgelt vastupidi. Lause oleks tulnud sõnastada nii:

VALE/HALB

Et komisjonil on laialdane kaalutusõigus töökoha andmisel või hankelepingu sõlmimisel, näib materiaalne kahju, mis on tingitud töökoha saamisega või hankelepingu sõlmimisega kaasnevate tulude kaotusest, sellisel juhul liiga ebakindel, et seda võiks pidada hüvitatavaks.

ÕIGE/HEA

Et komisjonil on laialdane kaalutusõigus töökoha andmisel või hankelepingu sõlmimisel, näib materiaalne kahju, mis on tingitud nende tulude kaotusest, mis oleksid kaasnenud töökoha saamisega või hankelepingu sõlmimisega, sellisel juhul liiga ebakindel, et seda võiks pidada hüvitatavaks.

Need kaks üksteisele järgnevat kõrvallauset kujutavad küll juba iseenesest endast halba stiili, st stiil muutus ehk kohmakamaks, kuid siin viib selle vältimise püüe täiesti vale mõtteni. Eespool toodud lause võiks olla ka ebaloogiliselt/valesti seostatud lauseosade näiteks.

2.3.2. Võõrapärane sõnajärg

2.3.2.1. *Poolt-tarind*

Poolt-tarindit kasutatakse inglise- või prantsuskeelse lauseehituse mõju tulemusel (nn *by*-konstruktsioon). Tihtipeale on seda võimalik vältida, näiteks kui *poolt-tarind* täiendab öeldist (*kellegi poolt tehti midagi*), tuleb sellisest umbisikulisest lausest teha isikuline lause (*keegi tegi midagi*) ja kui *poolt*-konstruktsioon laiendab *tud*-kesksõna, saab seda enamasti asendada omastavas käändes tegijafraasiga (Egle Pullerits, „Kuidas hoiduda kantseliidist”). Mõnikord võib *poolt-tarindi* ka lihtsalt ära jätta. Allpool on toodud paar näidet:

VALE/HALB

Aruanne koostatakse komisjoni poolt artikli 23 lõikes 2 ette nähtud korras vastu võetud küsimustiku või vormi alusel.³²

võistluskõnne ja näidiskõnne, tingimusel et kõnne lende tasustamine ei hõlma enam kui otseste kulude katmist, proportsionaalset panust iga-aastaste kulude kandmisele ning pädeva asutuse poolt kindlaks määratud väärtusega auhindu;³³

ÕIGE/HEA

Aruande koostab komisjon artikli 23 lõikes 2 ette nähtud korras vastu võetud küsimustiku või vormi alusel.

võistluskõnne ja näidiskõnne, tingimusel et kõnne lende tasustamine ei hõlma enam kui otseste kulude katmist, proportsionaalset panust iga-aastaste kulude kandmisele ning pädeva asutuse kindlaks määratud väärtusega auhindu;

Kuna *poolt*-tarindi kasutamine on tingitud võõrkeelte mõjust, siis „on keelekorraldus tauninud *poolt*-tegitajamäärusega lausete kasutust”. Kui selline *poolt*-määrus väljendab „üksnes tegijate ringi, institutsiooni vms, kuhu „umbisik” kuulub või keda ta esindab, mitte aga konkreetset isikut ennast”, siis ei ole sellised laused otseselt valed, kuid mitte parimad. Kui aga „*poolt*-tarind väljendab päris konkreetset isikut”, on tegemist tõsise eksimusega ja sellisel juhul on ainuõige kasutada isikulist tegumoodi (Eesti keele käsiraamat). Näide:

VALE/HALB

CSD teisele juurdepääsukriteeriumile vastavust hindavate asjakohaste pädevate asutuste poolt koostatud aruanne³⁴

ÕIGE/HEA

Aruanne, mille on koostanud CSD teisele juurdepääsukriteeriumile vastavust hindavad asjakohased pädevad asutused

³² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. märtsi 2006. aasta direktiiv 2006/21/EÜ kaevandustööstuse jäätmete käitlemise ja direktiivi 2004/35/EÜ muutmise kohta, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400481889073&uri=CELEX:32006L0021>.

³³ Komisjoni 7. aprilli 2014. aasta määrus (EL) nr 379/2014, millega muudetakse komisjoni määrust (EL) nr 965/2012, millega kehtestatakse lennutegevusega seotud tehnilised nõuded ja haldusmenetlused vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 216/2008. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1398771082244&uri=CELEX:32014R0379>.

³⁴ Euroopa Keskpanga 16. novembri 2011. aasta otsus, millega kehtestatakse väärtpaberite keskkontseptsioonidele TARGET2-Securities teenustele juurdepääsu kõlblikkuskriteeriumide rakendamise üksikasjalikud eeskirjad ja kord (EKP/2011/20). Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400482368290&uri=CELEX:32011D0020>.

2.3.2.2. Sõnade järjekord lauses

Üsna tihti võib õigusakte lugedes märgata, et lausete sõnajärg ei ole eesti keelele omane ehk tundub lihtsalt kuidagi imelik. See tuleneb asjaolust, et tõlkijad üritavad võimalikult rangelt järgida tõlgitava teksti ülesehitust (inglise ja prantsuse keeles kehtivad sõnajärjele mõnevõrra teistsugused reeglid, mida siin ei käsitleta ja mis ei ole käesoleva magistritöö teema), mõtlemata seejuures, kuidas oleks eesti keeles ilusam ja parem öelda. Sõnajärje puhul tuleks meeles pidada vähemalt kahte allpool välja toodud reeglit.

➤ Verb asub lauses teisel kohal (V2-järg)

„Iseseisvas jaatavas väitlauses on öeldisverb (täpsemalt öeldisverbi pöördeline osa) tavaliselt teisel kohal. [...] Kuigi paralleelselt V2-järgiga on võimalik kasutada ka V3-järge, on V2-järg enamikul juhtudel loomulikum.” (Eesti keele käsiraamat). Allpool on toodud paar näidet, mille puhul ei ole seda reeglit järgitud ja mida saab lihtsa muutmise teel eesti keele seisukohast paremaks muuta.

VALE/HALB

arvestades, et „kodanikel on õigus teada, kuidas nende tasutavaid makse kulutatakse ning kuidas poliitilistele üksustele usaldatud võimu kasutatakse”;³⁵

Seetõttu komisjon uuris, kas need kolm eksportivat tootjat tõendavad, et algmääruse artikli 9 lõikes 5 ettenähtud kriteeriumid on täidetud.³⁶

ÕIGE/HEA

arvestades, et „kodanikel on õigus teada, kuidas kulutatakse nende tasutavaid makse ning kasutatakse poliitilistele üksustele usaldatud võimu”;

Seetõttu uuris komisjon, kas need kolm eksportivat tootjat tõendavad, et algmääruse artikli 9 lõikes 5 ettenähtud kriteeriumid on täidetud.

³⁵ Euroopa Parlamendi 5. mai 2010. aasta resolutsioon, mis on Euroopa Liidu 2008. aasta üldelarve täitmisele heakskiidu andmist käsitleva otsuse lahutamatu osa. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400222882746&uri=CELEX:52010BP0925%2801%29>.

³⁶ Komisjoni 28. jaanuari 2005. aasta määrus (EÜ) nr 145/2005, millega kehtestatakse ajutised dumpinguvastased tollimaksud Hiina Rahvavabariigist pärit baariumkarbonaadi impordi suhtes. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400489340986&uri=CELEX:32005R0145>.

➤ Teema lause algul, reema lõpus

Erinevalt analüütilistest keeltest ei olene eesti keeles „[s]õnade ja fraaside asend lauses [...] kuigi palju sellest, mis lauseliikmena sõna või fraas esineb. Selles mõttes on eesti sõnajärg suhteliselt vaba. Sõnajärg näitab eesti keeles pigem seda, mis on lause teema (mille kohta midagi öeldakse) ja mis on reema (mida millegi kohta öeldakse). Teema paikneb lause algul, lause lõpus on aga see osa reemast, mis edastab kõige olulisemat ja kõige uuemat infot.” (Eesti keele käsiraamat) Kui paigutada see osa reemast valesse kohta, st lause algusesse, muudab see lause mõtte ära, nii et see on ühtlasi ka vale sisu probleem. Allpool on toodud näide ühest õigusaktist³⁷.

VALE/HALB

Põllumajanduse, maapiirkondade arengu ja keskkonna harukond sai ülesandeks komitee tööd selles valdkonnas ette valmistada.

ÕIGE/HEA

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutas põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon.

2.3.3. Isikustamine

Eesti keele käsiraamatu kohaselt on personifitseerimine ehk isikustamine üks metafoori liike, mille puhul omistatakse asjadele või nähtustele elusa olendi, harilikult inimese omadused ja võimed. ELi õigusaktide tõlgetes kasutatakse isikustamist väga palju ja mitukümmend näidet võib leida ainuüksi Euroopa Liidu toimimise lepingust. Allpool on toodud mõned näited.

- „Liit võitleb sotsiaalse tõrjutuse ja diskrimineerimise vastu ning edendab sotsiaalset õiglust ja kaitset, naiste ja meeste võrdõiguslikkust, põlvkondade solidaarsust ja lapse õiguste kaitset.”
- „Panga kodukord sätestab direktorite nõukogu otsuste kehtivuseks nõutava kvoorumi.”

³⁷ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ühise põllumajanduspoliitika teine samm: maapiirkondade arengu poliitika kohandamise perspektiivid (Salzburgi konverentsi tagajärjed)”. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400224042824&uri=CELEX:52004IE0961>.

Ja üks eriti halvasti kõlav näide ühest kohtuotsusest:

- „[...] artikkel rikub määruse nr 2371/2002 artikli 11 lõike 5 sätteid [...]”³⁸

Selliseid näiteid, kus mõni õigusakt/õigusnorm midagi lubab, keelab, sätestab, käsitleb, piirab ja lausa rikub jne võib leida peaaegu igast õigusaktist. Ülemäärane isikustamine ei ole eesti keelele omane ja võimaluse korral tuleks seda vältida. Ilmselgelt on põhjuseks see, et ka tõlgitavas tekstis on seda liiga palju kasutatud ja tõlkijad ei ole algusest peale isikustamise sobivuse üle eesti keeles oma pead väga palju murdnud. Kuna lähtutakse eelkõige algtekstist, võib seda isegi pidada otsetõlkeks.

Paraku ei leidnud autor ühtegi allikat, kus antaks selle probleemi vähendamise osas nõu. Nii tuligi abi saamiseks pöörduda Eesti Keele Instituudi poole. Autorile vastanud Argo Mund nõustus, et „isikustamist seadus tekstides on vahel liiga palju ja seda tuleks võimaluse korral vähendada. Soovitan lugeda nõuandeid Päevakera tekstibüroo blogist: <http://www.paevakera.ee/blog/kui-elutu-arkab-ellu/>.” Tuleb tunnistada, et tegemist on väga huvitava blogipostitusega ja selles avaldatud mõtted kattuvad suuresti autori tähelepanekutega. Seega võiks *määrus sätestab* asemel kasutada pigem *määrusega sätestatakse* või *määruses on sätestatud*, *liit võitleb* asemel *liidus võideldakse* jne. ELi institutsioonide tõlkija käsiraamatutes (näiteks Euroopa Kohtu tõlkija käsiraamatus) on samuti soovitatud kasutada järgmist vormi: *on sätestatud*, *on nähtud ette*, *on kehtestatud*, *on peetud silmas*). Nende käsiraamatute kohaselt tuleb aga taunitavaks pidada vormi *sätestatakse*, *nähakse ette* jne.

Autor on siiski sunnitud nentima, et Eesti Keele Instituut ei ole isikustamise küsimuses veel selget seisukohta võtnud ja seda teemat võiks edasi arendada. Lisaks on

³⁸ Esimese Astme Kohtu otsus Hispaania Kuningriik vs. komisjon (T-219/04, ECLI:EU:T:2007:121). Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400488789888&uri=CELEX:62004TJ0219>.

isikustamise näol tegemist n-ö massilise probleemiga ja tõenäoliselt oleks selle lahendamine väga keeruline.

2.3.4. Kantseliit

Egle Pulleritsi raamatus „Kuidas hoiduda kantseliidist”³⁹ on öeldud, et ametitekstide (milleks on ka ELi õigusaktid) puhul saab osutada „ühisosale, mida ametkondlikus keelepruugis parandada. Selle ühisosa võiks kokku võtta kolme nõudega, millele ametitekst peaks vastama: olema selge, konkreetne ja ühemõtteline. Seda takistava keelekasutuse – keeruka, ebamäärase, mitmeti ja raskesti mõistetava stiili – võib kokku võtta ühe levinud väljendiga: see on kantseliitlik. Laiemalt võib kantseliitlikuks pidada teksti, mis on paljusõnaline, abstraktne ja milles sõnade seosed on ähmased.” Autori hinnangul võib kantseliidiks pidada ka lihtsalt inetut sõna, mida kasutades kaugenetakse heast ja ilusast eesti keelest.

Sobimatuid sõnu ja väljendeid tekitab tõlkijate arvamus, et teksti piisavalt „ametlikuks” muutmiseks peavad kasutatavad sõnad olema pikad: kahesilbilised sõnad on liiga lühikesed ja kõlavad n-ö mitteametlikult. Tihtipeale ollakse arvamusel, et sõnad, mis on lihtsad, ilusad ja head, ei ole piisavalt ametlikud. Seetõttu sünnivad sõnad, mis on ÕS-i kohaselt ebasoovitavad (st nende asemel tuleks kasutada muid sõnu) või neid ei leidu seal üldse. Allpool on toodud mõned näited.

➤ Sellest tulenevalt

Lohiseva fraasi *sellest tulenevalt* asemel oleks parem kasutada *seetõttu*. Järgmises tabelis on esitatud mõned näited ELi õigusaktidest, mille puhul on *seetõttu* kasutamisega võimalik kantseliiti vältida.

VALE/HALB

Sellest tulenevalt peaks linnadel olema hindamisprotsessis juhtroll.⁴⁰

Sellest tulenevalt soovib komitee komisjonil kaaluda stiimulimehhanismide loomise võimalust majandus- ja rahaliidu riikidele, kes viivad läbi reforme strateegia „Euroopa 2020” sotsiaalsete eesmärkide saavutamiseks ja sotsiaalse ebavõrdsuse vastu võitlemiseks;⁴¹

[...] ning toodetel on sellest tulenevalt õigus saada luba vastavalt määrusele (EL) nr 528/2012.⁴²

➤ Sõltuvalt

Sõna *sõltuvalt* asemel oleks ÕS-i andmetel parem kasutada *olenevalt asjaoludest, olukorrast, võimalustest*. Teatud kontekstis on mõistlikum kasutada sõna *tõttu*, näiteks „sõltuvalt tema kõrgest eest” asemel oleks parem kasutada „tema kõrge eest tõttu”. Alljärgnevas tabelis on välja toodud mõned näited ELi õigusaktidest, mille puhul võimalik kantseliiti hõlpsasti vältida.

VALE/HALB

Kontrollitakse järgmisi eriaspekte, sõltuvalt prioriteetsest valdkonnast, mille alla projekt kuulub.⁴³

Sõltuvalt integreeritud projektide taotluste

ÕIGE/HEA

Seetõttu peaks linnadel olema hindamisprotsessis juhtroll.

Seetõttu soovib komitee komisjonil kaaluda stiimulimehhanismide loomise võimalust majandus- ja rahaliidu riikidele, kes viivad läbi reforme strateegia „Euroopa 2020” sotsiaalsete eesmärkide saavutamiseks ja sotsiaalse ebavõrdsuse vastu võitlemiseks;

[...] ning toodetel on seetõttu õigus saada luba vastavalt määrusele (EL) nr 528/2012.

ÕIGE/HEA

Olenevalt prioriteetsest valdkonnast, mille alla projekt kuulub, teostatakse järgmisi eriaspekte:

Integreeritud projektide taotluste tegelikust

⁴⁰ Nõukogu esimese lugemise seisukoht (EL) nr 7/2014 eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega kehtestatakse liidu meede „Euroopa kultuuripealinnad” aastateks 2020-2033 ja tunnistatakse kehtetuks otsus nr 1622/2006/EÜ. Kättesaadav aadressil http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=OJ:JOC_2014_127_R_0001&rid=1.

⁴¹ Regioonide Komitee arvamus teemal „Majandus- ja rahaliidu sotsiaalne mõde”. Kättesaadav aadressil http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1398762607707&uri=OJ:JOC_2014_126_R_0008.

⁴² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2014. aasta määrus (EL) nr 334/2014, millega muudetakse teatavate turulepääsu tingimuste osas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 528/2012, milles käsitletakse biotsiidide turul kättesaadavaks tegemist ja kasutamist. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1398762607707&uri=CELEX:32014R0334>.

⁴³ Komisjoni 19. märtsi 2014. aasta rakendusotsus 2014/203/EL programmi LIFE mitmeaastase tööprogrammi vastuvõtmise kohta ajavahemikuks 2014–2017. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1398765207310&uri=CELEX:32014D0203>.

tegelikust arvust kasutatakse kasutamata jäänud vahendid teiste meetmetoetuste kaudu rahastatavate projektide jaoks.⁴⁴

Sõltuvalt ELi salastatud teabele juurdepääsu või selle käitlemist või säilitamist hõlmavate programmide või projektide ulatusest võib asjaomase programmi või projekti juhtimiseks määratud avaliku sektori hankija koostada konkreetsed programmi/projekti julgeolekujuhised.⁴⁵

arvust olenevalt kasutatakse kasutamata jäänud vahendid teiste meetmetoetuste kaudu rahastatavate projektide jaoks.

ELi salastatud teabele juurdepääsu või selle käitlemist või säilitamist hõlmavate programmide või projektide ulatusest olenevalt võib asjaomase programmi või projekti juhtimiseks määratud avaliku sektori hankija koostada konkreetsed programmi/projekti julgeolekujuhised.

➤ Varasemalt

Varasemalt on üks neid sõnu, mida väga palju kasutatakse, kuid mis tegelikult on valed. ÕS-i andmetel tuleb selle asemel kasutada sõna *varem*. Sirje Mäearu on artiklis „*lt*-liitelised mäarsõnad” öelnud järgmist: „Kõige sagedasem mäarsõnaliide tänapäeva eesti keeles on *-lt*. See muudab omadussõna ja kesksõna mäarsõnaks, lisamata mingeid muid tähendusi peale mäarsõna üldtähenduse. [...] Sellised tuletised on tarbetud ja mõjuvad eriti paberlikuna.”⁴⁶ Allpool on toodud paar näidet.

VALE/HALB

riskipositsioonide suhtes, mille omavahendite nõuete suhtes ajutiselt kohaldatakse varasemalt kehtinud nõudeid;⁴⁷

Määruse (EÜ) nr 318/2006 artikli 14 kohaselt võib tootja kas kogu või osa jooksva aasta kvooti ületavast toodangust kanda üle järgmisesse turustusaastasse, sealhulgas kogused, mis on varasemalt

ÕIGE/HEA

riskipositsioonide suhtes, mille omavahendite nõuete suhtes ajutiselt kohaldatakse varem kehtinud nõudeid;

Määruse (EÜ) nr 318/2006 artikli 14 kohaselt võib tootja kas kogu või osa jooksva aasta kvooti ületavast toodangust kanda üle järgmisesse turustusaastasse, sealhulgas kogused, mis on varem vastavalt

⁴⁴ Vt eelmine.

⁴⁵ Euroopa Parlamendi juhatus 15. aprilli 2013. aasta otsus konfidentsiaalse teabe käitlemist Euroopa Parlamendis reguleeriva eeskirja kohta. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014D0401%2801%29&rid=13>.

⁴⁶ Mäearu, Sirje. „*lt*-liitelised mäarsõnad”. Kättesaadav aadressil <http://keeleabi.eki.ee/artiklid2/lt.html>.

⁴⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta määrus (EL) nr 575/2013 krediitiasutuste ja investeerimisühingute suhtes kohaldatavate usaldatavusnõuete kohta ja määruse (EL) nr 648/2012 muutmise kohta. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1399959074467&uri=CELEX:32013R0575>.

vastavalt nimetatud määruse artiklile 19 nimetatud määruse artiklile 19 sellesse sellesse turustusaastasse üle kantud või turustusaastasse üle kantud või turult turult kõrvaldatud.⁴⁸ kõrvaldatud.

Lisaks sõnadele *sõltuvalt* ja *varasemalt* kuuluvad selliste sõnade näidete hulka *koheselt* (→ *kohe*), *vastupidiselt* (→ *vastupidi*), *järkjärguliselt* (→ *järk-järgult*), *järgnevalt* (→ *pärast*), *ennetähtaegselt* (→ *enne tähtaega*) jne.

2.4. Eesti keele reeglite rikkumine

2.4.1. Suure ja väikese algustähe väärkasutus

2.4.1.1. Läbivate suurtähtedega ametlik nimetus

Eesti keele käsiraamatus on öeldud: „Asutuse, ettevõtte, organisatsiooni või ühenduse registreeritud täisnimetuses võib selle **ametlikkuse näitamiseks kasutada läbivat suurtähte.**” Näiteks Riigikohus, Riigikontroll, Statistikaamet, Riigi Tööinspeksioon jne.

Sama kehtib ka Euroopa Liidu institutsioonide ja erinevate asutuste puhul, näiteks Euroopa Parlament, Euroopa Komisjon, Euroopa Ülemkogu jne.

Mõned näitelauseid, milles on kasutatud täisnimetust:

„võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,”⁴⁹

„Euroopa Komisjoni avaldus Euroopa Parlamendiga peetava strateegilise dialoogi kohta”⁵⁰

⁴⁸ Komisjoni 29. juuni 2006. aasta määrus (EÜ) nr 967/2006, millega kehtestatakse nõukogu määruse nr 318/2006 (kvooti ületava suhkrutoodangu kohta) üksikasjalikud rakenduseeskirjad. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:02006R0967-20140101&rid=31>.

⁴⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2014. aasta määrus (EL) nr 230/2014, millega luuakse stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahend. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014R0230&rid=12>.

⁵⁰ Vt eelmine.

Eesti keele käsiraamat: „Läbiva suurtähega on ametlik nimetus *Vabariigi Valitsus*, tavakasutuses *Eesti valitsus, valitsus*.” Sama kehtib ELi institutsioonide ja asutuste puhul: ametlik täisnimetus kirjutatakse läbivate suurtähtedega (nt Euroopa Komisjon), samas kui lühendnimetus kirjutatakse väikeste tähtedega (nt komisjon).

Näiteid:

„Käesoleva määrusega kehtestatakse programmi kestuseks rahastamispakett, mis on iga-aastase eelarvemenetluse käigus Euroopa Parlamendile ja nõukogule peamiseks juhiseks 2. detsembri 2013. aasta institutsioonidevahelise kokkuleppe (Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni vahel eelarvedistsipliini, eelarvealase koostöö ning usaldusväärse finantsjuhtimise kohta) punkti 17 tähenduses.”⁵¹ (nõukogu ehk Euroopa Liidu Nõukogu ja komisjon ehk Euroopa Komisjon).

2.4.1.2. Täisnimetuse lühendiks pidamine

Vahel võib esineda olukordi, kus tõlkija arvab, et institutsiooni või asutuse nimetus on lühendnimetus, mistõttu kasutab ta läbiva suurtähe asemel väikeseid algustähti. Üheks selliseks näiteks on Regioonide Komitee.

Committee of the Regions (pr keeles *Comité des Régions*) – Regioonide Komitee.

IATE ja institutsioonidevahelise stiiljuhise kohaselt on kasutusel pikem nimetus *Euroopa Liidu Regioonide Komitee* (ingl keeles *Committee of the Regions of the European Union*, pr keeles *Comité des Régions de l'Union européenne*), mida „kasutatakse mõnikord dokumentides, mis on suunatud laiemale avalikkusele” (IATE), kuid aluslepingu (ELTL) kohaselt on nimetatud organi nimeks siiski Regioonide Komitee. Eelnevat arvesse võttes

⁵¹ Vt eelmine.

on autor seisukohal, et antud juhul tuleks eelkõige lähtuda Euroopa Liidu toimimise lepingust.

Kummalisel kombel kasutatakse aga just Euroopa Liidu toimimise lepingus nime *Regioonide Komitee* läbivalt väikeste tähtedega. Allpool on toodud paar näidet.

„Euroopa Parlament ja nõukogu teevad otsuse seadusandliku tavamenetluse kohaselt pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomitee ning regioonide komiteega.”

„Samadel tingimustel on kohtu pädevuses kontrollikoja ja Euroopa Keskpanga ja regioonide komitee poolt oma õiguste kaitseks esitatud hagid.”

Seda võib selgitada asjaoluga, et Euroopa Liidu toimimise lepingu aluseks on endine EÜ asutamisleping ja selle tõlkimisel tehtud vigu (tõlkija ilmselt pidas samuti *Regioonide Komiteed* lühendnimetuseks) ei ole enam hiljem parandatud.

2.4.1.3. Kokkuleppeliselt suurte tähtedega kirjutatavad lühendnimetused

Mõne asutuse puhul on aga kokku lepitud, et ka lühendnimetuse kirjutatakse läbiva suurtähega. See on üks näide sellest, kuidas ELi õigusaktide tõlkimisel kasutatakse põhimõtteid, mis on eesti keele reeglitega vastuolus.

Näiteks:

General Court of the European Union (pr keeles *Tribunal de l'Union européenne*) – Euroopa Liidu Üldkohus, mille lühendnimetus on *General Court* (pr keeles *Tribunal*) – Üldkohus (varasemalt kasutati terminit *Court of First Instance of the European Union* (pr keeles *Tribunal de première instance des Communautés européennes*) – Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohus, mille lühendnimetus oli *Court of First Instance* (pr keeles *tribunal de première instance*) – Esimese Astme Kohus);

European Union Civil Service Tribunal (pr keeles *Tribunal de la fonction publique de l'Union européenne*) – Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohus, mille lühendnimetus

on *Civil Service Tribunal* (pr keeles *Tribunal de la fonction publique*) – Avaliku Teenistuse Kohus.

Võib niisiis juhtuda, et tõlkija on eesti keele reeglid koolis hästi omandanud, kuid saab halba tagasisidet, sest ta ei tea, et sel konkreetsel juhul tuleb neid reegleid rikkuda.

2.4.2. Kiillaused põhisõna ja omastavas käändes täiendi vahel

Eesti keele käsiraamatu kohaselt on kiillaused ehk kiilud sellised laused, „mis on ülejäänud lausega grammatiliselt seostamata. [...] Kirjas paigutatakse kiillaused komade, mõttekriipsude või sulgude vahele. [...] Relatiivlause⁵² paikneb harilikult vahetult selle nimisõna järel, mille juurde ta kuulub. [...] Teisiti on asi siis, kui see nimisõna on ise omastavas käändes täiend. Vahetult selle täiendi järele relatiivlauset panna ei saa, sest omastavas käändes täiendit ei saa põhisõnast lahutada.”

Selle reegli vastu eksitakse väga sageli. Seda rikutakse näiteks õigusakti pealkirjaga, kui õigusakti nimetus on omastavas käändes ja pärast pealkirja on viidatud selle õigusakti alajaotusele. Õnneks on teistel institutsioonidel peale Euroopa Liidu Kohtu kombeks panna õigusakti pealkiri, mis moodustaks niisuguse kiillause, sulgudesse ja see leevendab probleemi:

- Komisjoni otsuses 2006/410/EÜ sätestatakse nõukogu **määruse (EÜ) nr 1782/2003** (millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames kohaldatavate otsetoetuskavade ühiseeskirjad ja teatavad toetuskavad põllumajandustootjate jaoks) **artikli 10 lõike 2 ning artiklite 143d ja 143e** ning nõukogu **määruse (EÜ) nr 378/2007** (millega sätestatakse määrusega (EÜ) nr 1782/2003 ettenähtud otsetoetuste vabatahtliku ümbersuunamise eeskirjad) **artikli 4 lõike 1** kohaselt EAFRD-le eraldatavad summad ja EAGFi kuludeks eraldatav netobilanss.⁵³

⁵² „Relatiivlause on täiendlause, mille sidend tähistab sedasama olendit, asja või nähtust, mis see nimisõna(fraas), mille juurde täiendlause kuulub.” (Eesti keele käsiraamat)

⁵³ Komisjoni 3. oktoobri 2008. aasta otsus 2008/787/EÜ, millega muudetakse otsust 2006/410/EÜ, millega kehtestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1782/2003 artikli 10 lõike 2 ning artiklite 143d ja 143e kohaselt EAFRD-le ja EAGFi kuludeks eraldatavad summad. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400153894930&uri=CELEX:32008D0787>.

- ühisinvesteeringisettevõtjad nõukogu 20. detsembri 1985. aasta **direktiivi 85/611/EMÜ** (avatud investeerimisfonde (UCITS) käsitlevate õigus- ja haldusnormide kooskõlastamise kohta) **artikli 1 lõike 2** tähenduses;⁵⁴
- Käesolevat direktiivi ei tuleks kohaldada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2011. aasta **direktiivi 2011/24/EL** (patsiendiõiguse kohaldamise kohta piiriüleles tervishoies) **artikli 3 punktis a** määratletud tervishoiuteenuste suhtes.⁵⁵

Euroopa Liidu Kohtus kasutatakse aga taoliste kiillausete eraldamiseks komasid, kuna seal ollakse seisukohal, et sulgusid ei tohi kasutada, kui neid ei ole algtekstis kasutatud. Allpool on toodud üks näide.

„Nõukogu 28. detsembri 1992. aasta määruse (EMÜ) nr 3950/92, millega piima- ja piimatootesektoris kehtestatakse lisamaks, muudetud nõukogu 17. mai 1999. aasta määrusega (EÜ) nr 1256/1999, artikli 7 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et piimatootmisega tegelevat talumajapidamist puudutava põllumajandusliku rendilepingu lõppemisel võib sellega seotud kvoodi tagastada rendileandjale niivõrd, kuivõrd viimane, kes ei ole tootja ning kellel ei ole kavas selleks saada, kannab riikliku müügipunkti vahendusel nimetatud kvoodi võimalikult kiiresti üle kolmandale isikule, kes on tootja.”⁵⁶

Probleem on peamiselt tingitud sellest, et inglise ja prantsuse keeles on laused teistsuguse ülesehitusega ehk õigusakti täiendav alajaotus asub täiendatavast õigusaktist eespool. Näiteks eespool toodud teine näide on inglise keeles „collective investment undertakings within the meaning of Article 1(2) of Council Directive 85/611/EEC of 20 December 1985 on the coordination of laws, regulations and administrative provisions relating to undertakings for collective investment in transferable securities (UCITS);” ja prantsuse keeles „les organismes de placement collectif au sens de l’article 1er, paragraphe 2, de la directive 85/611/CEE du Conseil du 20 décembre 1985 portant coordination des

⁵⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta direktiiv noteeritud äriühingute aktsionäride teatavate õiguste kasutamise kohta. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400155745141&uri=CELEX:32007L0036>.

⁵⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. mai 2013. aasta direktiiv 2013/11/EL tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise kohta, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2006/2004 ja direktiivi 2009/22/EÜ (tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise direktiiv). Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400155745141&uri=CELEX:32013L0011>.

⁵⁶ Euroopa Kohtu otsus Manfred Otten vs. Landwirtschaftskammer Niedersachsen (C-278/06, ECLI:EU:C:2007:330). Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400218373309&uri=CELEX:62006CJ0278>.

dispositions législatives, réglementaires et administratives concernant certains organismes de placement collectif en valeurs mobilières (OPCVM)”.

Siinkohal tuleb nentida, et sellisele eesti keele reegli rikkumisele head lahendust ei olegi (täiendit ehk õigusakti pealkirja ei ole võimalik kuhugile mujale paigutada). Üks võimalus oleks kasutada lõpumärkusi, kuid paraku ei või tõlkijad ise tõlgitavale tekstile all- ega lõpumärkusi lisada.

2.5. Õigusselgus

Üsna paljud uuringus osalenud nimetasid ELi õigusaktide eestikeelsete tõlgete ühe probleemina seda, et need on tavainimestele raskesti arusaadavad. Õigusaktide mõistetavuse näol on tegemist *õigusselgusega*, mis on *õiguskindluse* (ingl keeles *legal certainty*, pr keeles *sécurité juridique*) üks alapõhimõtte. „Õigusselguse põhimõtte tähendab, et põhiõigust riivav seadus peab olema piisavalt määratletud. [...] Õigusselguse põhimõtte klassikaline sõnastus pärineb 2002. aastast: „Põhiseaduse § 13 lg 2 järgi kaitseb seadus igauht riigivõimu omavoli eest. Sellest sättest tuleneb ka õigusselguse põhimõtte. Õigusnormid peavad olema piisavalt selged ja arusaadavad, et üksikisikul oleks võimalik avaliku võimu organi käitumist teatava tõenäosusega ette näha ja oma käitumist reguleerida. [...] Õigusselguse põhimõtte nõuab niisiis, et õigusaktid oleksid sõnastatud piisavalt selgelt ja arusaadavalt, et isikul oleks võimalik piisava tõenäosusega ette näha, milline õiguslik tagajärg kaasneb teatud tegevuse või tegevusetusega.” (Eesti Vabariigi Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne, 2012).

Õigusselguse põhimõtte kohaselt peavad õigusnormid olema arusaadavad keskmise intelligentsiga inimesele, kuid õigusaktid (sh ELi õigusaktid) on juriidilised tekstid, mis ongi tavaliselt rasked, sest mõtted, mida väljendada tahetakse, on küllalt keerulised, õigusnormidel on sageli mitmeid aspekte või on need seotud mitme tingimusega, ning seetõttu peab ka üsna kõrge intellektiga inimene lausest arusaamiseks ennast pingutama

isegi siis, kui lause on laitmatult tõlgitud. Õigusaktides sisalduvad laused on sageli üsna pikad ja nende lugejale lihtsamaks muutmise ei ole kuigi kerge. Mõnel juhul on ka õigusaktis käsitletav teema väga raske ja nii nõuab sellest arusaamine erialaseid teadmisi. Allpool on toodud mõned näited keeruliste lausete kohta.

- „Liikmesriikidelt, kes ei ole vabad või keda ei teata olevat vabad loetletud taudidest, mille suhtes kohaldatakse käesolevas määruses kehtestatud likvideerimismeetmeid, tuleks nõuda kohustuslike likvideerimisprogrammide loomist nimetatud taudide likvideerimiseks, kui likvideerimine on kohustuslik liidu tasandil, või anda neile võimalus luua vabatahtlikud likvideerimisprogrammid, et likvideerida taudid, mille puhul likvideerimine on ette nähtud liidu tasandil, ent ei ole kohustuslik.”⁵⁷ Antud lause ei ole sisu poolest väga keeruline, kuid see on üsna pikk ja loetavuse huvides saaks seda pisut ümber teha: „[...] või anda neile võimalus luua vabatahtlikud likvideerimisprogrammid niisuguste taudide likvideerimiseks, mille puhul on likvideerimine ette nähtud liidu tasandil, kuid ei ole kohustuslik.”
- „Et tagada ühetaolised tingimused liidu antigeeni-, vaktsiini- ja diagnostikareaktiivide pankade haldamiseks, tuleks komisjonile anda rakendamisevolitused, et ta saaks kehtestada eeskirjad selle kohta, millised bioloogilised tooted peaksid kõnealustes pankades olema ja milliste loetletud taudide jaoks, ja üksikasjalikud eeskirjad ja menetlus- ja tehnilised nõuded vaktsiinide, antigeenide ja diagnostikareaktiivide tarnimise, koguste, säilitamise ja kohaletoimetamise kohta ning komisjonile edastatava teabe esitamise sageduse ja sisu kohta.”⁵⁸

⁵⁷ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus loomatervise kohta (COM(2013) 260 final). Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400094357494&uri=CELEX:52013PC0260>.

⁵⁸ Vt eelmine.

- „On vaja määratleda selliste makseteenuse pakkujate kategooriad, kellel on õigus pakkuda makseteenuseid kogu liidus, nimelt krediidiasutused, kes võtavad oma kasutajatelt vastu hoiuseid, mida saab kasutada maksetehingu rahastamiseks, ja kelle suhtes tuleks jätkuvalt kohaldada usaldatavusnõudeid Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/36/EÜ alusel, ning e-raha asutused, kes annavad välja e-raha, mida saab kasutada maksetehingu rahastamiseks, ja kelle suhtes tuleks jätkuvalt kohaldada usaldatavusnõudeid Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/110/EÜ alusel, ning makse- ja postižiroasutused, kellel on selleks õigus siseriiklike õigusaktide alusel.”⁵⁹ Nimetatud lause on üsna pikk ja lohisev, kuid seda ei saa eriti lühendada. Võib-olla aitaks loetavust parandada erinevate makseteenuste pakkujate kategooriate vahel semikoolonite kasutamine.

Eespool toodud näidete põhjal võib öelda, et õigusaktides sisalduvad laused on keerulised ja nende arusaadavamaks muutmise üsna keeruline. Lisaks piirab tõlkija tööd asjaolu, et lauseid ei või poolitada ning seda just õigusaktidele viitamise tõttu. Seega on põhiseadusest tulenevat õigust üsna raske tagada ja paraku nõuab õigusaktide lugemine üsna häid valdkondlikke teadmisi.

Käesoleva peatüki kokkuvõtteks võib öelda, et siin analüüsi moodustab vaid väikese osa teemadest, mida on ELi õigusaktide tõlgetes esinevate probleemide osas võimalik käsitleda. Kahjuks on magistritöö maht piiratud ja kõik arutamist väärivad teemad sellesse ei mahu. Eelkõige on siin lähtunud autori läbiviidud uuringu tulemustest ja vastajate toodud näidetest, mida autor täiendas enda tähelepanekutega.

⁵⁹ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv makseteenuste kohta siseturul, direktiivide 2002/65/EÜ, 2013/36/EL ja 2009/110/EÜ muutmise ning direktiivi 2007/64/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (COM(2013)0547 final). Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400095443347&uri=CELEX:52013PC0547>.

Järgmises ehk viimases peatükis analüüsib autor põhjalikumalt 14. küsimusele [„Kas teil on ettepanekuid, kuidas saaks ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelseid tõlkeid paremaks muuta? Palun täpsustage”] antud vastuseid, kaaludes ühe või teise lahenduse teostamise võimalikkust ja pakkudes välja omapoolseid arvamusi.

3. VÕIMALIKUD LAHENDUSED EL-I AMETLIKE

DOKUMENTIDE TÕLGETE PAREMAKS MUUTMISEKS

Käesolevas peatükis analüüsitakse eelkõige vastuseid eespool nimetatud küsimustiku 14. küsimusele „Kas teil on ettepanekuid, kuidas saaks ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelseid tõlkeid paremaks muuta? Palun täpsustage”. Üsna mitu vastajat ei osanud konkreetseid ettepanekuid välja tuua, kuid enamusel oli selles küsimuses siiski oma arvamus. Alljärgnevalt on välja toodud lühike kokkuvõte vastajate ettepanekutest:

1) koostöö ekspertidega (13 vastajat)

- * ekspertidega konsulteerimise võimalus
- * tõlgete ülevaatamine ekspertide poolt
- * koostöö tihendamine spetsialistidega
- * terminoloogia, dokumentide ülevaatamine valdkonna spetsialistide poolt
- * vastavas valdkonnas töötavate praktikute abi kasutamine
- * terminite kooskõlastamine praktikutega
- * konsulteerimine Eesti spetsialistidega vastavas valdkonnas

2) tõlkijate koolitamine (6 vastajat)

- * töölevõetud tõlkijate koolitamine
- * regulaarsete erialakeele koolituste korraldamine
- * sisulised teematutvustused tõlkijatele
- * tõlkijad võiksid sisuprotsesse vaatlemas käia

3) koostöö asutusega (3 vastajat)

- * koostöö asutusega, mille dokumente tõlgitakse
- * kooskõlastamine ametiga, kus õigusakti kasutama hakatakse

4) ELi mõistete ja väljendite sõnastik (3 vastajat)

- * terminite andmebaasi loomine, mida kasutaksid nii Eesti kui ka ELi institutsioonide juures olevad tõlgid

- 5) õigusaktide ühtlustamine (3 vastajat)
 - * mitte jätta mugavusest vanad õigusaktid muutmata
 - * paindlikum ja kiirem tõlgete muutmise süsteem
- 6) valikukatsete selektiivsemaks muutmine (1 vastaja)
- 7) tõlkijatele optimaalse töökoormuse tagamine (1 vastaja)
- 8) tõlkijate tasustamise süsteemi parandamine (1 vastaja)

Eespool välja toodust nähtub, et kõige enam nimetati vajadust ekspertidega tehtava koostöö (13 vastajat) ja tõlkijate koolitamise järele (6 vastajat). 3 vastajat nimetasid vajadust asutustega koostöö tegemise ning ELi mõistete ja väljendite sõnastiku järele.

3.1. Koostöö ekspertidega

Ekspertidega tehtava koostöö all nimetati nii terminite kooskõlastamist, ekspertidega konsulteerimise võimalust kui ka tõlgete ülevaatamist (ehk nn toimetamist) ekspertide poolt. Kindlasti teevad tõlkijad nendega teataval määral koostööd, kuid nagu ka mitmed vastajad on erinevatele küsimustele vastates maininud, on süsteem üsna jäik ja varasemates tõlgetes kasutatud terminite muutmine ei ole kuigi lihtne. Mõnel juhul võetakse küll kasutusele uus ja parem termin, kuid sageli jäetakse vana ja küsitav termin varasemates õigusaktides muutmata ja sellega seoses tekib jällegi terminoloogilise ebahühtluse probleem (vt teine peatükk).

Teine probleem seisneb siin selles, et kuna tõlkijad peavad tõlkima väga erinevate valdkondade tekste (eelkõige muudatusettepanekute puhul), siis on sobiva eksperdi leidmine üsna raske. Autori arvates tuleks luua nn kontaktisikute andmebaas, kust tõlkija võiks leida selle konkreetse valdkonna spetsialisti kontaktandmed, kelle poole võiks pöörduda, kes on andnud loa konsulteerimiseks ja kes on valmis probleemile kiiresti reageerima. Paljudel juhtudel ei ole valdkonna asjatundjatel aega/tahtmist tõlkeprobleemidega tegeleda ja seega oleks ebaviisakas neid ilma loata tülitada. Praegu ei

ole paljudel tõlkijatel vastava eriala spetsialistidega konsulteerimise võimalust – kas ajaliste piirangute tõttu (tõlgete esitamise tähtajad on tihtipeale nii lühikesed, et kellegi poole pöördumiseks ei jää aega), või nad lihtsalt ei julge oma asjatundmatust näidata ja üritavad ise hakkama saada.

Lisaks kulub sellisele konsulteerimisele üsna palju aega, kuna ei saa ju eeldada, et ekspert taandab kõik muu tahaplaanile ja hakkab tõlkija probleemi/terminiga tegelema. Konsulteerimist piirab ka ajategur, kuna sageli on tõlgete esitamise tähtajad väga lühikesed (sageli vaid paar-kolm päeva) ja nii ei ole tõlkijal aega kõrvalist abi otsima hakata. Seega ei seisne probleem üksnes väheses ekspertidega konsulteerimises, vaid pigem süsteemis tervikuna. Reaalne olukord (vähemalt Euroopa Parlamendi puhul) on selline, et tavaliselt saabuvad tööd tõlkebüroosse korraga väga suurtes mahtudes, mis tähendab, et olemasolevad tõlkijad on sunnitud võtma väga palju töid korraga (ja väga lühikeste tähtaegadega). Üks vastaja on selle probleemi kohta väga tabavalt öelnud: „Kindlasti oleksid tõlked paremad, kui tõlkijatel oleks rohkem aega nendega tegeleda, konsulteerida omavahel, ühtlustada, aga tähtajad on lühikesed ja neid määravad otsuste tegijad, mitte tõlkijad. Seega ma arvan, et tõlkijad annavad enamasti siiski endast parima [...]”.

Mitmel juhul tehti ettepanek, et vastava valdkonna eksperdid võiksid tõlkeid toimetada. See on iseenesest väga tore ettepanek, kuid autori arvates ei leidu meil piisavalt eksperte iga valdkonna jaoks, kes oleksid valmis oma põhitöö kõrvalt massiliselt tõlkeid toimetama. Probleem seisneb ka selles, et paljudel juhtudel ei ole ka eksperdid terminite osas täielikule kokkuleppele jõudnud ja nii võib terminoloogiline ebäühtlus veelgi suurenedada. Lisaks piirab ekspertidega koostöö tegemist mitmete institutsioonide (eelkõige Euroopa Parlamendi) tõrksus, sest nad rõhutavad oma sõltumatust teistest organitest ja asutustest ning neile tundub, et koostööd tehes nad justkui loobuvad sellest sõltumatusest.

3.2. Tõlkijate koolitamine

Tõlkijate koolitamine on väga hea mõte, kuid kahjuks ei korraldata koolitusi piisavalt tihti. Tavaliselt saadetakse tõlkekeskusest mõni kokkuvõtlik dokument muudatuste kohta (pigem vormiliste kui sisuliste muudatuste kohta), kuid sedagi üsna harva. Selliseid koolitusi, kus kõik tõlkijad kokku tulevad ja loengusaalis istuvad, on väga raske korraldada, kuna tuleb võtta arvesse, et tõlkijad töötavad tavaliselt kodus ja elavad tihtipeale väga erinevates Eesti piirkondades. Samuti on probleemiks see, et tõlkijad vahetuvad üsna sageli ja igale uuele tõlkijale koolitusi korraldada ei jõuta ja kulused silmas pidades ei ole sellel ka suurt mõtet. Autori arvates võiks olla üks lahendus internetikoolituste korraldamine, nagu seda teevad näiteks tõlketarkvarasid turustavad firmad. Nemad pakuvad nii *online*-koolitusi kui ka toimunud koolituste järelevaatamise võimalust. See võimaldaks tõlkijatel oma aega paremini planeerida ja vajaduse korral varasemaid koolitusi uuesti üle vaadata.

Samuti pakuti välja, et tõlkijatele võiks korraldada regulaarseid erialakeele koolitusi. Autori arvates on seda väga keeruline teha, kuna ELi institutsioonidest saabuvate tööde teemavaldkonnad hõlmavad kõike, millega Euroopa Liidus tegeletakse – alates maaelu arengust kuni kosmosetööstuseni või ka näiteks taimekaitsevahenditest toiduainetetööstuseni. Valdkondi on väga raske piiritleda, kuna need on omavahel tihedalt seotud ja seega ei ole neid võimalik üksteisest selgelt eristada. Pigem lähtutakse (näiteks muudatusettepanekute puhul) muudetavas algtekstis ja lisatud viitedokumentides kasutatud terminoloogiast. Autori arvates oleks tema enda kogemuste põhjal mõistlik, kui tõlkeprojektiga oleks kaasas näiteks lisafail, milles on välja toodud antud tõlke seisukohast olulised terminid ja nende tõlked (mis võiksid olla näiteks eriala spetsialistidega kooskõlastatud): see aitaks tõlkijal terminoloogilist ühtlust säilitada ja lühendada sobivate terminite otsimisele kuluvat aega.

Lisaks tehti ettepanek, et tõlkijad võiksid sisuprotsesse vaatlemas käia. Ka seda on väga keeruline teoks teha, sest selleks kulub väga palju aega ja rahalisi vahendeid. Samuti tekib küsimus, et kes peaks kandma selliste koolitustega seotud kulud – kas ELi institutsioon, kelle dokumente tõlgitakse, tõlkebüroo, kes tõlkeid vahendab, või tõlkija, kes neid tõlgib. Autor on siiski seisukohal, et selliseid lisakulutusi ei taha neist mitte keegi teha.

3.3. Koostöö asutustega

Asutusega tehtava koostöö osas on osutatud vajadusele tihendada koostööd nii asutusega, mille dokumente tõlgitakse, kui ka asutusega, kus õigusakti kasutama hakatakse. Omavahelise suhtluse tihendamine on iseenesest väga hea mõte, kuid seda ei saa kindlasti teha tõlkijate tasandil. Ei ole mõeldav, et iga tõlkija hakkaks mõlema asutuse poole pöörduma ja nendega dialoogi pidama. See oleks äärmiselt koormav nii tõlkijale kui ka asutuste töötajatele, kelle põhitööks ei ole õigusaktide tõlgetega tegelemine. Praegustes tingimustes ei oleks see ka võimalik, kuna otsekontaktid tõlkija ja institutsiooni vahel ei ole lubatud (välja arvatud juhul kui tõlkija on ilma tõlkebüroo vahenduseta institutsiooni vabakutseline tõlkija). Tõlkebüroo kaudu dialoogi pidamine on aga keeruline ja kui tegemist on veel välisriigi tõlkebürooga, siis lausa mõttetu, kuna suure tõenäosusega toimub suhtlus inglise keeles ja võõrkeeles on eesti keele probleeme väga raske arutada.

Kooskõlastamine ametiga, kus õigusakti kasutama hakatakse, on väga keeruline. Tavaliselt hõlmavad õigusaktid mitut valdkonda ning seda, milline asutus neid kasutama hakkab, on üsna raske kindlaks teha. Lisaks ei ole õigusaktid mõeldud üksnes asutustele kasutamiseks, vaid need peavad olema arusaadavad ka tavakodanikule.

Kokkuvõttes peab autor tunnistama, et erinevate asutuste ja tõlkeprotsessis osalejate vahelise koostöö tihendamise osas tal praegu kaalumist väärivaid ettepanekuid ei ole. Võib-olla oleks seda mõistlik reguleerida kõrgemal tasandil.

3.4. ELi mõistete ja väljendite sõnastik

Terminite andmebaas, mida kasutaksid nii Eesti kui ka ELi institutsioonide juures töötavad tõlkijad, on tegelikult juba olemas aadressil iate.europa.eu. Loomulikult ei hõlma see kõiki termineid ja nende kõiki vasteid, kuid tõlkijatele on sellest siiski palju abi. Terminite otsimisel tuleb pöörata tähelepanu kasutatavale valdkonnale ja termini usaldusväärsusele. IATE puhul on kõige suuremaks probleemiks see, et seda täiendavad üksnes ELi institutsioonid (Eesti ametiasutustega terminite osas ei konsulteerita ja nendega neid ka ei kooskõlastata).

Kõikehõlmava sõnastiku koostamine oleks väga keeruline ja võib-olla oleks seda isegi võimatu teha. Seda eelkõige seetõttu, et Euroopa Liidus käsitletavate teemade hulk on nii tohutu, et seda ei ole võimalik ühe andmebaasiga hõlmata. Seega oleks tõenäoliselt mõistlik jätkata praeguse andmebaasiga, mida pidevalt täiendatakse.

3.5. Õigusaktide ühtlustamine

Vajadust õigusaktide ühtlustamise järele nimetati tegelikult ka eelnevatele küsimustele antud vastustes. Mitmel juhul öeldi, et läbivalt valede terminite kasutamist ei tohiks õigustada asjaoluga, et sellist terminit on kogu aeg kasutatud ja tuleb kasutada ka edaspidi. Siinkohal peab autor nõustuma, et õigusaktide ühtlustamise järele on väga suur vajadus ning et selleks on vaja ainult väga palju tahet ja aega. Eriti terav on ebaühtluse probleem siis, kui õigusaktis viidatakse mõnele varasemale õigusaktile, kuid selles kasutatud terminid ei ühti viidatud õigusakti terminitega. Nagu juba eespool on mainitud, esineb probleeme ka ELi õigusaktides ja Eesti õigusaktides kasutatud terminite ebaühtluse osas.

Kahjuks piirab õigusaktide ühtlustamist praegu nii asutustevahelise koostöö puudumine kui ka vähene konsulteerimine ekspertidega. Autori arvates ollakse selle probleemi lahendamisest veel väga kaugel ja jääb vaid loota, et selleni kunagi jõutakse.

Tõlkijate käed jäävad selles küsimuses liiga lühikeseks, mistõttu tuleks õigusaktide ühtlustamise probleemi hakata lahendama kõrgemalt tasandilt.

3.6. Valikukatsete selektiivsemaks muutmine

Nimetatud ettepanekut (nagu ka järgmisi) nimetas küll vaid üks vastaja, kuid kaalumist väärisksid need kõik. Valikukatsete selektiivsemaks muutmise all mõeldakse seda, et kui tõlkijat tööle võetakse, siis peaks ta enne tööle asumist läbima asjakohased testid ja proovitöö, mille tulemused näitavad mitte üksnes tõlkija tõlkimisoskust, vaid ka üldist emakeele ja võõrkeele oskust. Paljudel juhtudel on paraku nii, et vabakutselised tõlkijad võetakse tööle ilma igasuguste testideta (n-ö CV ja vestluse põhjal) ning peagi avastatakse, et tõlkija ei ole paraku nii heal tasemel, kui ta seda väitnud on. Autori arvates peaksid ELi ametlike dokumentide tõlkijad olema läbinud õiguskeele alase koolituse ja neil peaksid olema üldteadmised Euroopa Liidu toimimisest, ülesehitusest ja põhimõtetest.

3.7. Tõlkijatele optimaalse töökoormuse tagamine

ELi õigusakte tõlgivad kahte tüüpi tõlkijad: kohapealsed ja vabakutselised tõlkijad, kes omakorda jagunevad põhikohaga ja muu töö kõrvalt tõlkivateks inimesteks). Paljud tõlkijad on eraettevõtjad (FIE või osäühinguna registreeritud) ning tõlkimine on nende peamiseks elatusallikaks, mistõttu on nende huvides võimalikult palju tööd teha ja selle eest võimalikult palju raha saada. Seega sõltub töökoormus tööpakkumistest ja enamik tõlkidest ei loobu pakutavast tööst kuigi kergekäeliselt. Üheks põhjuseks on see, et Eestis makstakse tõlketööde eest tavaliselt leheküljehinda (ELi õigusaktide eest ka sõna- või tähepõhist hinda) ja need hinnad ei ole eriti kõrged. Seetõttu peavad tõlkijad mugavaks äraelamiseks igas kuus üsna palju lehekülgi tõlkima.

Autori arvates oleks tõlkijatele optimaalse töökoormuse tagamine väga hea mõte, kuid tunnistab, et selle saavutamiseks tuleks kõigepealt üle vaadata tõlkijate tasustamise

süsteem (näiteks võtta leheküljetasu asemel kasutusele ajatasu süsteem, st maksta tasu tõlkimisele kuluva aja eest). Alles siis saavad tõlkijad mõelda töökoormuse vähendamisele.

3.8. Tõlkijate tasustamise süsteemi parandamine

Nagu juba eelmises punktis mainitud, on tõlkijate töökoormus ja tasustamine omavahel väga tihedalt seotud. Praegu on olukord paraku selline, et isegi kui üks tõlkija ei ole nõus pakutava summa eest töötama, siis leidub alati keegi teine, kes on, ja sellega n-ö „solgitakse” tõlketurg ära. Nagu juba eespool mainitud, võiks kaaluda tasustamissüsteemi muutmist (st maksta tõlkijatele leheküljetasu asemel ajatasu).

Kokkuvõttes võib öelda, et uuringus osalejate arvates aitaks ELi õigusaktide tõlgete kvaliteeti paremaks muuta eelkõige koostöö tihendamine ekspertide ja asutustega ning tõlkijate koolitamine. Lisaks peetakse oluliseks õigusaktide ühtlustamist ja ühtse terminibaasi loomist. Autori arvates võiks neid võimalikke lahendusi edasi arendada ja ta pakub välja, et tõlkijatele võiks pakkuda e-koolitusi (mis on kulutõhusad ja tagavad tõlkijatele vajaliku paindlikkuse). Samuti võiks koostada andmebaasi ekspertidest, kelle poole saab tõlkija vajaduse korral pöörduda. Tõlkijatele optimaalse töökoormuse võimaldamiseks tuleks aga läbi vaadata tõlkijate tasustamise süsteem.

KOKKUVÕTE

Käesoleva magistritöö „Euroopa Liidu ametlike dokumentide eestikeelsetes tõlgetes esinevate probleemide analüüs” eesmärgiks oli uurida Eesti ametiasutuste töötajate ja teiste elualade esindajata (sh tõlkijate) rahulolu ELi ametlike dokumentide eestikeelsete tõlgete kvaliteediga, tuua välja erinevaid tõlkimisega seotud probleeme ja pakkuda välja lahendusi tekkinud olukorra parandamiseks.

Tõlgetega rahulolu väljaselgitamiseks korraldas autor küsitlus-uuringu, mis oli suunatud eelkõige Eesti ametnikele. Nimetatud küsitlus-uuringus „Küsimustik rahulolu kohta ELi ametlike dokumentide eestikeelsete tõlgetega” osales kokku 30 inimest. Suurem osalejate arv oleks kindlasti kasuks tulnud, kuid autori hinnangul oli vastanute arv piisav rahulolu hindamiseks ja peamiste probleemide väljaselgitamiseks. Autor tundis suurt heameelt, et need inimesed, kes olid võtnud vaevaks küsimustikule vastata, olid leidnud aega teemasse põhjalikult süveneda ning andsid seega väga sisukaid vastuseid. Nimetatud küsitlus-uuringu tulemusi on analüüsitud esimeses peatükis.

Üldiselt võib öelda, et vastajad pidasid ELi õigusaktide eestikeelseid tõlkeid valdavalt heaks või rahuldavaks. Samas tunnistas enamik vastanutest, et probleeme esineb ja arenguruumi on üsna palju. Peamised nimetatud probleemid olid kokkuvõtlikult järgmised:

- * terminoloogilised probleemid, sh terminoloogiline ebahühtlus, valede terminite kasutamine;
- * sisulised probleemid, sh vale mõte/vale sisu;
- * stiililised probleemid, sh kohmakas/keeruline lauseehitus, võõrapärane sõnajärg, kantseliit;
- * eesti keele reeglite rikkumine;

- * õigusselgus, st tavainimestele raskesti arusaadav;
- * tõlkijatega seotud probleemid, sh ebapiisavad kogemused, vähesed teadmised, suured töömahud jne.

Üllatavaks leiuks võib pidada seda, et üsna paljud vastajad on veendunud, et ingliskeelne tekst on originaaltekst ja seda võib pimesi usaldada. Ekslikuks võib pidada arvamust, et kui kuskil on midagi valesti, siis kindlasti eestikeelses tõlkes, mitte aga muukeelses tekstis.

Teises peatükis analüüsis autor esimeses peatükis välja toodud probleeme erinevatest õigusaktidest ja muudest allikatest (nt IATE, ÕS 2013 jne) pärit konkreetsete näidete varal. Nimetatud probleemide raames analüüsitud küsimusi ei ole magistritöö piiratud mahu tõttu kindlasti ammendatud, kuid need on sellised, mis on autorile endale muret valmistanud ja mida ta siin töös kindlasti soovis käsitleda. Magistritöö eesmärgiks ei olnud koostada juhendit tõlkijatele, vaid eelkõige juhtida tähelepanu mõnele konkreetsele teemale.

Kolmandas peatükis analüüsis autor küsitlus-uuringus osalejate välja pakutud lahendusi eestikeelsete tõlgete kvaliteedi parandamiseks. Peamiste lahendustena pakuti välja tihedamat koostööd ekspertide ja asutustega ning tõlkijate koolitamist, aga ka õigusaktide ühtlustamist ja ühtse terminibaasi loomist. Autori arvates on kõik need võimalikud lahendused käsitlemist väärt, kuid nende elluviimiseks tuleb kasutada õigeid vahendeid ja sobivat formaati. Näiteks tuleks tõlkijate koolitamisel võtta arvesse tõlketöö eripärasid (nt tõlkijate paiknemist ja varieeruvaid tööaegu), mistõttu oleks mõistlik kasutada paindlikumaid variante.

Kokkuvõttes võib öelda, et autor on küsitlus-uuringu tulemustega rahul, kuigi ta oleks soovinud suuremat osavõttu. Nimetatud küsitlus-uuringust ilmnas, et kasutajad

peavad ELi õigusaktide eestikeelsete tõlgete kvaliteeti pigem heaks kui halvaks, kuid samas leiavad, et tõlkeid oleks kindlasti võimalik paremaks muuta.

Autor loodab, et magistritööd lugenud ametnikud saavad nüüd paremini aru tõlkimise olemusest ja sellest, et tõlkijad töötavad üsna rangelt piiratud mängumaal, kus ei ole jäetud väga palju ruumi isetegevusele ja loomingulisusele. Samuti loodab autor, et praegused ja tulevased tõlkijad said ülevaate õigusaktide tõlkeid igapäevases töös kasutavate inimeste arvamusel tõlgete kohta ja et tulevased tõlkijad leidsid siit huvitavat teavet selle kohta, mida edaspidi meeles pidada ja millele tähelepanu pöörata.

Käsitatud teemat on kindlasti võimalik edasi arendada ja seda üsna mitmes erinevas suunas:

- * korraldada laiaulatuslikuma uuringu ELi õigusaktide tõlgetega rahulolu kohta, mis annaks tõlgetes esinevatest probleemidest terviklikuma pildi;
- * käsitleda põhjalikumalt ELi õigusaktide tõlgetega seotud probleeme, näiteks koostada tõlkijatele käsiraamatu;
- * analüüsida õigusaktide ühtlustamise teemat ja teha ettepanekuid praktiliste lahenduste kohta;
- * analüüsida tõlkijatega seotud probleeme ja võimalikke lahendusi olukorra paremaks muutmiseks, näiteks koostada e-koolituse näidisõppetsükli jne.

KASUTATUD KIRJANDUS

Märkus: kõik kasutatud veebilehed olid kättesaadavad seisuga 6. mai 2014.

Ametniku soovitusõnastik. Kättesaadav aadressil <http://www.eki.ee/dict/ametnik/index.cgi?>.

Aulis, Helina. 2010. „Tõlke õpetamise teoreetilisi ja praktilisi aspekte. Näidisõppetsükkel Euroopa Parlamendi tekstide tõlkimisest”. Tartu Ülikool. Kättesaadav aadressil http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/17244/Aulis_Helina.pdf?sequence=1.

Avaliku Teenistuse Kohtu otsus Cathy Sapara vs. Eurojust (F-61/06, ECLI:EU:F:2008:98). Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:62006FA0061&rid=2>.

Eesti keele käsiraamat. Kättesaadav aadressil <http://www.eki.ee/books/ekk09/>.

Eesti keele seletav sõnaraamat, EKSS. Kättesaadav aadressil www.eki.ee/dict/ekss/.

Eesti õigekeelsussõnaraamat, ÕS 2013. Kättesaadav aadressil <http://www.eki.ee/dict/qs/>.

Erelt, Tiiu. „Ombudsman on õigusvahemees”. 2000. Kättesaadav aadressil <http://keeleabi.eki.ee/artiklid2/ombudsman.html>.

Erelt, Tiiu. „Sõnavõistlus andis uued eesti sõnad”. 2003. *Oma keel* nr 1. Kättesaadav aadressil keeleabi.eki.ee/artiklid3/sonavoistlus.html.

Esimese Astme Kohtu otsus Carlo De Nicola vs. EIP (T-120/01 ja T-300/01, ECLI:EU:T:2004:367). Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:C2005/019/42&rid=6>.

Esimese Astme Kohtu otsus Hispaania Kuningriik vs. komisjon (T-219/04, ECLI:EU:T:2007:121). Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400488789888&uri=CELEX:62004TJ0219>.

Euroopa Kohtu 7. juuni 2007. aasta otsus kohtuasjas C-278/06: Manfred Otten vs. Landwirtschaftskammer Niedersachsen (ECLI:EU:C:2007:330). Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400218373309&uri=CELEX:62006CJ0278>.

Euroopa Kohtu otsus Carmine Salvatore Tralli vs. EKP (C-301/02 P, ECLI:EU:C:2005:306). Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:62002CJ0301&rid=5>.

Euroopa Liidu ametlik veebileht, ELi institutsioonid ja muud asutused. Kättesaadav aadressil http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/index_et.htm.

Euroopa Liidu institutsioonide mitmekeelne portaal EUR-Lex. Veebileht aadressil <http://eur-lex.europa.eu>.

Euroopa Liidu Kohtu veebileht Curia. Kättesaadav aadressil http://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/.

Euroopa Parlamendi koduleht, Mitmekeelsus Euroopa Parlamendis. Kättesaadav aadressilt <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/et/007e69770f/Mitmekeelsus.html>.

IATE ehk Euroopa interaktiivne terminibaas. Kättesaadav aadressil <http://iate.europa.eu/SearchByQueryLoad.do?method=load>.

Jaanson, Jana. „Verbikasutus eurokõnepruugis”. 2005. Tartu Ülikool. Kättesaadav aadressil http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/17129/Jaanson_Jana.pdf?sequence=1.

Kann, Kallista. „Prantsuse-eesti sõnaraamat”. 1999. Kirjastus „Valgus”, Tallinn, 4. trükk.

Kask, Katrin. „Arusaamine tõlkeprotsessis ja seda mõjutavad tegurid”. 2011. Tartu Ülikool. Kättesaadav aadressil http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/17953/Kask_Katrin_2011.pdf?sequence=1.

Kohtujurist Poiares Maduro ettepanek kohtuasjas Agraz, SA jt vs. komisjon (C-234/2005, ECLI:EU:C:2006:536). Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400488464071&uri=CELEX:62005CC0243>.

Laffranque, Julia; Laffranque Rodolphe. „Prantsuse-eesti-prantsuse õigussõnaraamat”. 2002. Tallinn: Juura.

Mitmekeelne andmebaas Esterm. Kättesaadav aadressil mt/legaltext.ee/esterm/.

Mäearu, Sirje. „lt-liitelised määrsõnad”. Kättesaadav aadressil <http://keeleabi.eki.ee/artiklid2/lt.html>.

Müürsepp, Maigi. 2010. *Tundmatud tuttavad ehk mõned artiklid tõlkevaliteedi parandamise eesmärgil koostatavast uut tüüpi inglise-eesti sõnastikust*. Tartu Ülikool. Kättesaadav aadressil http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/17221/Myyrsepp_Maigi.pdf?sequence=1.

Prantsuse entsüklopeedia La Petit Larousse. 2002. Éditions Larousse.

Pullerits, Egle. „Kuidas hoiduda kantseliidist”. Keelehooldekeskus. Tartu. Kättesaadav aadressil http://engine.koduleht.net/templates/keelehooldekeskus/files/mdl_files.php/kantseliit.indd.pdf.

Päevakera tekstibüroo blogipostitus „Kui elutu ärkab ellu”. Kättesaadav aadressil <http://www.paevakera.ee/blog/kui-elutu-arkab-ellu/>.

Veebikeskkond eFormular. Veebileht aadressil www.eformular.com.

Kasutatud õigusaktid

Eesti Vabariigi perekonnaseadus, [RT I 2009, 60, 395](#). Kättesaadav aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/13330603>.

Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne 2012. Kättesaadav aadressil www.pohiseadus.ee.

Eesti Vabariigi põhiseadus. [RT 1992, 26, 349](#). Kättesaadav aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/633949>.

Eesti Vabariigi töölepingu seadus. [RT I 2009, 5, 35](#). Kättesaadav aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/13198475&leiaKehtiv>.

Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv makseteenuste kohta siseturul, direktiivide 2002/65/EÜ, 2013/36/EL ja 2009/110/EÜ muutmise ning direktiivi 2007/64/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (COM(2013)0547 final). Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400095443347&uri=CELEX:52013PC0547>.

Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus loomatervise kohta (COM(2013) 260 final). Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400094357494&uri=CELEX:52013PC0260>.

Euroopa Keskpanga 16. novembri 2011. aasta otsus, millega kehtestatakse väärtpaperite keskdepositooriumidele TARGET2-Securities teenuste juurdepääsu kõlblikuskriteeriumide rakendamise üksikasjalikud eeskirjad ja kord (EKP/2011/20). Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400482368290&uri=CELEX:32011D0020>.

Euroopa Liidu lepingu ja Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioonid. Kättesaadavad aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=OJ:C:2010:083:TOC>.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonide esindavus kodanikuühiskonna dialoogis”. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:52006IE0240&rid=2>.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ühise põllumajanduspoliitika teine samm: maapiirkondade arengu poliitika kohandamise perspektiivid (Salzburgi konverentsi tagajärjed)”. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400224042824&uri=CELEX:52004IE0961>.

Euroopa Parlamendi 5. mai 2010. aasta resolutsioon, mis on Euroopa Liidu 2008. aasta üldelarve täitmisele heakskiidu andmist käsitleva otsuse lahutamatu osa. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400222882746&uri=CELEX:52010BP0925%2801%29>.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta direktiiv noteeritud äriühingute aktsionäride teatavate õiguste kasutamise kohta. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400155745141&uri=CELEX:32007L0036>.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2014. aasta määrus (EL) nr 334/2014, millega muudetakse teatavate turulepääsu tingimuste osas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 528/2012, milles käsitletakse biotsiidide turul kättesaadavaks tegemist ja kasutamist. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1398762607707&uri=CELEX:32014R0334>.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2014. aasta määrus (EL) nr 230/2014, millega luuakse stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahend. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014R0230&rid=12>.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. märtsi 2006. aasta direktiiv 2006/21/EÜ kaevandustööstuse jäätmete käitlemise ja direktiivi 2004/35/EÜ muutmise kohta, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400481889073&uri=CELEX:32006L0021>.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. mai 2013. aasta direktiiv 2013/11/EL tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise kohta, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2006/2004 ja direktiivi 2009/22/EÜ (tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise direktiiv). Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400155745141&uri=CELEX:32013L0011>.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta määrus (EL) nr 575/2013 krediitiasutuste ja investeerimisühingute suhtes kohaldatavate usaldatavusnõuete kohta ja määruse (EL) nr 648/2012 muutmise kohta. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1399959074467&uri=CELEX:32013R0575>.

Euroopa Parlamendi juhatuse 15. aprilli 2013. aasta otsus konfidentsiaalse teabe käsitlemist Euroopa Parlamendis reguleeriva eeskirja kohta. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014D0401%2801%29&rid=13>.

Komisjoni 19. märtsi 2014. aasta rakendusotsus 2014/203/EL programmi LIFE mitmeaastase tööprogrammi vastuvõtmise kohta ajavahemikuks 2014–2017. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1398765207310&uri=CELEX:32014D0203>.

Komisjoni 28. jaanuari 2005. aasta määrus (EÜ) nr 145/2005, millega kehtestatakse ajutised dumpinguvastased tollimaksud Hiina Rahvabariigist pärit baariumkarbonaadi impordi suhtes. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400489340986&uri=CELEX:32005R0145>.

Komisjoni 29. juuni 2006. aasta määrus (EÜ) nr 967/2006, millega kehtestatakse nõukogu määruse nr 318/2006 (kvooti ületava suhkrutoodangu kohta) üksikasjalikud rakenduseeskirjad. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:02006R0967-20140101&rid=31>.

Komisjoni 3. oktoobri 2008. aasta otsus 2008/787/EÜ, millega muudetakse otsust 2006/410/EÜ, millega kehtestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1782/2003 artikli 10 lõike 2 ning artiklite 143d ja 143e kohaselt EAFRD-le ja EAGFi kuludeks eraldatavad summad. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400153894930&uri=CELEX:32008D0787>.

Komisjoni 7. aprilli 2014. aasta määrus (EL) nr 379/2014, millega muudetakse komisjoni määrust (EL) nr 965/2012, millega kehtestatakse lennutegevusega seotud tehnilised nõuded ja haldusmenetlused vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 216/2008. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1398771082244&uri=CELEX:32014R0379>.

Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja [n]õukogule „Euroopa Ühendus teel säästva veemajanduse juurde - Vee raamdirektiivi 2000/60/EÜ rakendamise esimene järk” [SEK(2007) 362] [SEK(2007) 363] (KOM/2007/0128 lõplik) Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400478154558&uri=CELEX:52007DC0128>.

Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Kutsealadel tegutsema asumise võimalusi käsitlevate riiklike õigusnormide hindamine” (COM/2013/0676 final). Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1400479075043&uri=CELEX:52013DC0676>.

Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopalikud väärtused globaliseerivas maailmas. Komisjoni panus riigi- ja valitsusjuhtide oktoobrikuu kohtumisse” (KOM/2005/0525 lõplik). Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1399443057005&uri=CELEX:52005DC0525>.

Nõukogu 27. juuni 1994. aasta määrus (EÜ) nr 1626/94, millega kehtestatakse Vahemere kalavarude kaitse teatavad tehnilised meetmed. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:01994R1626-20040501&rid=2>.

Nõukogu 27. novembri 2003. aasta määrus (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/ALL/?uri=CELEX:32003R2201>.

Nõukogu esimese lugemise seisukoht (EL) nr 7/2014 eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega kehtestatakse liidu meede „Euroopa kultuuripealinnad” aastateks 2020-2033 ja tunnistatakse kehtetuks otsus nr 1622/2006/EÜ. Kättesaadav aadressil http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=OJ:JOC_2014_127_R_0001&rid=1.

Nõukogu määrus nr 1, millega määratakse kindlaks Euroopa Majandusühenduses kasutatavad keeled. Dokumendi kuupäev: 15.04.1958. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:31958R0001&rid=1>.

Nõukogu määruse (EÜ) nr 510/2006 (põllumajandustoodete ja toidu geograafiliste tähiste ja päritolunimetuste kaitse kohta) artikli 6 lõike 2 kohase taotluse avaldamine. Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:52010XC1126%2803%29&rid=1>.

Nõukogu otsus, millega kehtestatakse teadusuuringute ja innovatsiooni 2014.–2020. aasta raamprogrammi „Horisont 2020” rakendamise eriprogramm ning tunnistatakse kehtetuks otsused 2006/971/EÜ, 2006/972/EÜ, 2006/973/EÜ, 2006/974/EÜ ja 2006/975/EÜ.

Kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013D0743&rid=1>.

Regioonide Komitee arvamus teemal „Majandus- ja rahaliidu sotsiaalne mõõde”.
Kättesaadav aadressil http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1398762607707&uri=OJ:JOC_2014_126_R_0008.

SUMMARY

Kristi Uibokand

Euroopa Liidu ametlike dokumentide eestikeelsetes tõlgetes esinevate probleemide analüüs

Analysis of the problems related to the Estonian translations of the official documents of the European Union

Master's Thesis

2014

121 pages

Keywords: European Union, legal acts of the European Union, translation process, translation mistakes, translator education

The objective of the Master's Thesis "Analysis of the problems related to the Estonian translations of the official documents of the European Union" was to find out whether the users of the official documents of the European Union (EU) are satisfied with the quality of the Estonian translations of the EU official documents, or not. Other purposes were to find out main problems that are related to the Estonian translations and to propose some solutions to improve the situation.

For that purpose the author carried out a survey, the main target group of which were the Estonian officials. The title of the survey was "Satisfaction with the Estonian translations of the EU official documents" and this survey consisted of 14 questions. There participated 30 persons in this survey. The results of the survey are analysed in the first chapter. In brief, it could be said that most of the participants thought that the quality of the Estonians translations are rather good than bad. The main problems that the participants mentioned were, as follows:

- * Problems related to terminology, including inconsistency of terms and the use of wrong terms
- * Problems related to content, including wrong content/wrong idea
- * Problems related to style, including clumsy/difficult sentence construction, foreign word order and bureaucratic jargon
- * Violation of the rules of the Estonian language
- * Legal certainty, i.e. EU legal acts are difficult to understand for general public
- * Problems related to the translators, including incompetence, lack of experience, huge workload, etc.

In the second chapter, the author analysed aforementioned problems in detail by presenting many examples and consulting different sources (e.g. IATE, Eurlex, etc.). Analysed problems and examples are not exhaustive; these are just the topics that were mentioned by the persons who participated in the aforementioned survey and that the author considered important. These problems could be analysed to a greater extent in the future.

In the third chapter, the author analysed possible solutions that were proposed by the persons who participated in the aforementioned survey. Main solutions were, as follows:

- * Closer cooperation with experts (related to the determination of right terms)
- * Translator education
- * Closer cooperation with institutions (with those who prepare legal acts and with those who will use them)
- * Harmonisation of legal acts

- * Creation of comprehensive termbase, etc.

The author is convinced that all those proposals are worth to be discussed but they have to be carried out by appropriate means and in right format. For example, in case of translator education, the peculiarities of translating have to be taken into account, in order to provide enough flexibility for the translators.

In conclusion, the author is satisfied with the results of the Master's Thesis and thinks that the topics discussed here could be further developed in the future. It would have been great if more people had participated in this survey but all in all, it was enough to draw interesting conclusions and to propose some solutions to improve the quality of the Estonian translations of the official documents of the European Union.

TÄNUAVALDUSED

Eelkõige soovin tänada oma juhendajat Esta Rand'i, kes hoolimata magistritöö kirjutamise mitme aasta pikkusest edasilükkumisest on aidanud mind nii nõu kui ka jõuga. Selle aja jooksul jõudsime esialgu kavandatud tööst hoopis teise suunda ja sootuks teiste ideedeni, kuid lõpptulemusega jäime mõlemad rahule.

Samuti soovin tänada oma head sõpra Annemari Muru, kes mind pidevalt tagant utsitas ja andis kuhjaga inspiratsiooni ning kes aitas mind väga olulisel määral uuringu sihtrühma leidmisel. Aitäh kullake!

Loomulikult soovin tänada oma peret, kes hoolimata üsna närvilisest perioodist on hästi vastu pidanud ja minuga väga kannatlikud olnud.

Lõpetuseks soovin tänada kõiki uuringus osalenud inimesi, kelle vastused andsid minu tööle väga kindla suuna ja rohkesti materjali, mida analüüsida.

LISA 1. Küsimustik rahulolu kohta ELi ametlike dokumentide eestikeelsete tõlgetega

Küsimustik rahulolu kohta ELi ametlike dokumentide eestikeelsete tõlgetega

Käesoleva küsimustiku eesmärgiks on uurida ametiasutuste töötajate ja teiste erialade esindajate rahulolu Euroopa Liidu ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelsete tõlgetega. Küsimustiku täitmise eelduseks on see, et vastaja puutub oma töös kokku ELi ametlike dokumentidega (sh õigusaktidega).

* Asutus:

* Ametikoht:

* Vanus: kuni 25
 26-34
 35-44
 45-54
 55 ja vanem

* Sugu: mees naine

* Kas kasutate oma töös Euroopa Liidu ametlike dokumente (sh õigusakte)? Jah Ei

* Kui sageli kasutate oma töös ELi ametlike dokumente (sh õigusakte)? Igapäevaselt
 Sageli
 Mõnikord
 Harva

* Milliseid ELi ametlike dokumente kasutate oma töös kõige sagedamini (üks variant)? L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused, soovitusel ja arvamused)
 C-seeria: ELi teatised ja informatsioon (st Euroopa Kohtu otsused ja Euroopa Komisjoni seadusandlikud ettepanekud)
 S-seeria: avalikke hankel puudutav teave

* Milline on teie arvates ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelsete tõlgete kvaliteet: Väga hea
 Hea
 Rahuldav
 Halb
 Väga halb

Palun põhjendage eelmisele küsimusele antud vastust.

* Kas loete ELi ametlike dokumente (sh õigusakte) tavaliselt eesti keeles: Jah Ei

Kui te ei loe ELi ametlike dokumente (sh õigusakte) tavaliselt eesti keeles, siis millises keeles te neid loete (võib valida mitu varianti)? Inglise keeles
 Prantsuse keeles
 Saksa keeles
 Muus keeles

* Kas ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelsed tõlked on teie arvates kvaliteetsed (st arusaadavad ja lihtsasti loetavad)? Jah Ei

Kui need ei ole teie arvates kvaliteetsed, siis mis on need põhjused, mis raskendavad tekstist arusaamist (võib valida mitu varianti)? Laused on kohmakad ja pikad
 Tekst on keerulise ülesehitusega (näiteks lausete ülesehitus ei ole eesti keelele omane)
 Õigusaktis kasutatud terminid ei ole järjepidevad (näiteks ühes õigusaktis on kasutatud samaaegselt termineid "aristu" ja "infrastruktuur")
 Õigusaktis on kasutatud läbivalt valesid termineid
 Lausete mõte on valesti tõlgitud
 Mõni muu põhjus

Kui valisite eelmises küsimuses vastusevariandi "Mõni muu põhjus", siis palun täpsustage.

* Kui eestikeelsest tekstist on raske aru saada, siis kas kasutate ELi ametlike dokumente (sh õigusakte) mõnes muus keeles? Jah Ei

Kui jah, siis millises keeles (võib valida mitu varianti)? Inglise keeles
 Prantsuse keeles
 Saksa keeles

* Millest on teie arvates tingitud ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) tõlgete ebaühtlus/ebakvaliteetsus?

* Kas teil on ettepanekuid, kuidas saaks ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelseid tõlkeid paremaks muuta? Palun täpsustage.

Kui soovite hiljem tagasisidet, siis palun sisestage oma e-maili aadress.

LISA 2. Küsimustikule antud vastuste koondtabel (1. kuni 8. küsimus)

Vastaja nr	1. Kas kasutate oma töös Euroopa Liidu ametlikke dokumente (sh õigusakte)?	2. Kui sageli kasutate oma töös ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte)?	3. Milliseid ELi ametlikke dokumente kasutate oma töös kõige sagedamini (üks variant)?	4. Milline on teie arvates ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelsete tõlgete kvaliteet?	5. Palun põhjendage eelmisele küsimusele antud vastust.	6. Kas loete ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) tavaliselt eesti keeles:	7. Kui te ei loe ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) tavaliselt eesti keeles, siis millises keeles (võib valida mitu varianti)?	8. Kas ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelsed tõlked on teie arvates kvaliteetsed (st arusaadavad ja lihtsasti loetavad)?
1	Jah	Sageli	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused, soovitused ja arvamused)	Hea	Enamasti otsin termineid mingite muude tõlgete tarbeks. Kui see muu tõlge on spetsiifilisest valdkonnast ja olen end juba terminoloogiaga kurssi viinud, jääb paratamatult silma, et aeg-ajalt on õigusaktis kasutatud valesid termineid (liiga üldisi või lausa eksitavaid), st pole mõiste tegeliku sisuga jõutud/suudetud end kurssi viia ja mõnelt Eesti spetsialistilt asja uurida. Samuti on ca kümne aasta tagused tõlked tehtud kiirustades ja seega ebausaldusväärsed (ega neid keegi enam ilmselt muutma ei hakka), samas uuemad tõlked on tundunud päris head.	Jah		Jah
2	Jah	Mõnikord	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused, soovitused ja arvamused)	Rahuldav	Tõlke kvaliteeti ei oska hinnata, pigem arusaadavust ja dokumendi selgust. See on rahuldav. Paljud EL määruste sätted on täpsustatud kohalikes õigusaktides, mistõttu otsekohalduvaid määrusepunkte on vähe ja need on reeglina väga üldised. Pigem on hea materjal EK määruste juhendid, mis on täitsa arusaadavas keeles.	Jah		Jah
3	Jah	Sageli	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused, soovitused ja arvamused)	Rahuldav	Päris sageli esineb juhtumeid, et tekstist arusaamiseks tuleb kõrvale võtta inglise keelne variant.	Jah		Ei

Vastaja nr	1. Kas kasutate oma töös Euroopa Liidu ametlikke dokumente (sh õigusakte)?	2. Kui sageli kasutate oma töös ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte)?	3. Milliseid ELi ametlikke dokumente kasutate oma töös kõige sagedamini (üks variant)?	4. Milline on teie arvates ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelsete tõlgete kvaliteet?	5. Palun põhjendage eelmisele küsimusele antud vastust.	6. Kas loete ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) tavaliselt eesti keeles:	7. Kui te ei loe ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) tavaliselt eesti keeles, siis millises keeles (võib valida mitu varianti)?	8. Kas ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelsed tõlked on teie arvates kvaliteetsed (st arusaadavad ja lihtsasti loetavad)?
4	Jah	Igapäevaselt	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused, soovitused arvamused) ja	Rahuldav	Liiga sageli esineb eestikeelse tõlke sisulisi erinevusi võrreldes originaaldokumentidega.	Jah	Inglise keeles	Ei
5	Jah	Igapäevaselt	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused, soovitused arvamused) ja	Halb	Olen proovinud lugeda eestikeelseid variante korduvalt, kuid lõpuks alati pöördunud inglisekeelsete juurde tagasi, sest eksimusi terminites on nii palju. Sisuliselt eestikeelseid ei kasutagi.	Ei	Inglise keeles	Ei
6	Jah	Sageli	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused, soovitused arvamused) ja	Rahuldav	Tundub, et Brüsselis pikalt elades muutub tõlkide eesti keel mingiks välismaa eesti keeleks - lausekonstruktsioonid ning kasutatavad mõisted pole enam eestipärased. Tõlked vajaksid eesti keele toimetajat.	Ei	Inglise keeles	Ei
7	Jah	Sageli	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused, soovitused ja	Rahuldav	Enamjaolt on tõlge arusaadav. Samas on esinenud kordi, kus regulatsiooni mõttest arusaamiseks tuleb lugeda inglisekeelset originaalteksti.	Jah		Ei

Vastaja nr	1. Kas kasutate oma töös Euroopa Liidu ametlikke dokumente (sh õigusakte)?	2. Kui sageli kasutate oma töös ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte)?	3. Milliseid ELi ametlikke dokumente kasutate oma töös kõige sagedamini (üks variant)?	4. Milline on teie arvates ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelsete tõlgete kvaliteet?	5. Palun põhjendage eelmisele küsimusele antud vastust.	6. Kas loete ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) tavaliselt eesti keeles:	7. Kui te ei loe ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) tavaliselt eesti keeles, siis millises keeles (võib valida mitu varianti)?	8. Kas ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelsed tõlked on teie arvates kvaliteetsed (st arusaadavad ja lihtsasti loetavad)?
			arvamused)					
8	Jah	Sageli	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused, soovitused ja arvamused)	Rahuldav	Tõlgete kvaliteet on rahuldav. Võib-öelda, et aasta-aastalt läinud paremaks.	Jah	Inglise keeles	Ei
9	Jah	Mõnikord	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused, soovitused ja arvamused)	Rahuldav		Jah		Ei
10	Jah	Sageli	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused, soovitused ja arvamused)	Halb		Jah		Ei
11	Jah	Sageli	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused,	Väga hea	Probleeme ei esine. Sõnavara on asjakohane. Järgmises punktis oleks võinud olla valik 'vastavalt vajadusele'. Isiklikult ei vali loetavat teksti keele järgi.	Ei	Inglise keeles	Jah

Vastaja nr	1. Kas kasutate oma töös Euroopa Liidu ametlikke dokumente (sh õigusakte)?	2. Kui sageli kasutate oma töös ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte)?	3. Milliseid ELi ametlikke dokumente kasutate oma kõige sagedamini (üks variant)?	4. Milline on teie arvates ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelsete tõlgete kvaliteet?	5. Palun põhjendage eelmisele küsimusele antud vastust.	6. Kas loete ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) tavaliselt eesti keeles:	7. Kui te ei loe ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) tavaliselt eesti keeles, siis millises keeles (võib valida mitu varianti)?	8. Kas ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelset tõlked on teie arvates kvaliteetsed (st arusaadavad ja lihtsasti loetavad)?
			soovitused ja arvamused)					
12	Jah	Sageli	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused, soovitused ja arvamused)	Halb	Tõlked on üsna vigases eesti keeles. Näiteks kasutatakse sõna 'kestus' asemel 'kestvus'. Mis peaks olema iseenesest mõistetav eesti keele oskajale. Lisaks tavalistele sõnadele, kasutatakse ohtralt valesti termineid. Näiteks 'annual accounts' tõlgitakse raamatupidamise aastaaruandeks. Viimasest näitest jääb mulje, et tõlkijad ei valda teemat ja tõlgivad termineid interneti tõlkijaid kasutades. Sageli kasutatakse just terminite puhul otsetõlget ja lõppkokkuvõttes tuleb tekst õigusakti lausa naeruväärselt vigane.	Ei	Inglise keeles	Ei
13	Jah	Sageli	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused, soovitused ja arvamused)	Rahuldav	Eksimused terminite/spetsiifiliste mõistete tõlkimisel.	Ei	Inglise keeles	Ei
14	Jah	Igapäevaselt	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused, soovitused ja arvamused)	Rahuldav	Üldiselt on rahuldav, kuid mõned terminid on tõlgitud kontekstiväliselt ja valesti (on tehtud n.ö otsetõlge ja ei ole arvestatud teema sisu). Samuti on kohati ka faktivigu (aastaarvud jms).	Ei	Inglise keeles	Ei

Vastaja nr	1. Kas kasutate oma töös Euroopa Liidu ametlikke dokumente (sh õigusakte)?	2. Kui sageli kasutate oma töös ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte)?	3. Milliseid ELi ametlikke dokumente kasutate oma töös kõige sagedamini (üks variant)?	4. Milline on teie arvates ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelsete tõlgete kvaliteet?	5. Palun põhjendage eelmisele küsimusele antud vastust.	6. Kas loete ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) tavaliselt eesti keeles:	7. Kui te ei loe ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) tavaliselt eesti keeles, siis millises keeles (võib valida mitu varianti)?	8. Kas ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelsed tõlked on teie arvates kvaliteetsed (st arusaadavad ja lihtsasti loetavad)?
15	Jah	Sageli	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused, soovitused arvamused) ja	Rahuldav	Kohati kasutatakse kummalisi termineid (näiteks quotation on tõlgitud noteering mitte hinnapäring), igapäevaselt on käibel hoopis teised sõnad. Seetõttu tuleb lugeda seadusi inglise keeles (või vaadata inglisekeelset tõlgitud dokumendi kõrvale).	Ei	Inglise keeles	Ei
16	Jah	Igapäevaselt	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused, soovitused arvamused) ja	Rahuldav	Tõlkes läheb mõnikord mõte kaduma või ei saa ilma nt ingliskeelset teksti lugemata, aru	Ei	Inglise keeles	Ei
17	Jah	Igapäevaselt	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused, soovitused arvamused) ja	Halb	tihti muutub eestikeelses tõlkes isegi lausete mõte. Kohati tuleneb see ka sellest, et eesti keeles häid vasteid ingliskeelsetele väljenditele. Sellepärast töötan pigem alati ingliskeelsete määrustega.	Ei	Inglise keeles	Ei
18	Jah	Igapäevaselt	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused, soovitused ja	Rahuldav	transpordivaldkonna tõlked eeldavad väga spetsiifilise tehnilise terminoloogia tundmist, mida pole võimalik võõrkeelest üks-ühele eesti keelde tõlkida.	Jah		Ei

Vastaja nr	1. Kas kasutate oma töös Euroopa Liidu ametlikke dokumente (sh õigusakte)?	2. Kui sageli kasutate oma töös ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte)?	3. Milliseid ELi ametlikke dokumente kasutate oma töös kõige sagedamini (üks variant)?	4. Milline on teie arvates ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelsete tõlgete kvaliteet?	5. Palun põhjendage eelmisele küsimusele antud vastust.	6. Kas loete ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) tavaliselt eesti keeles:	7. Kui te ei loe ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) tavaliselt eesti keeles, siis millises keeles (võib valida mitu varianti)?	8. Kas ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelsed tõlked on teie arvates kvaliteetsed (st arusaadavad ja lihtsasti loetavad)?
			arvamused)					
19	Jah	Igapäevaselt	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused, soovitused arvamused) ja	Halb	eesti keelses tõlkes on sätete sisu tõlgitud valeks, terminoloogilised probleemid	Ei	Inglise keeles; Muus keeles	Ei
20	Jah	Sageli	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused, soovitused arvamused) ja	Hea		Jah	Inglise keeles	Jah
21	Jah	Sageli	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused, soovitused arvamused) ja	Hea	Dok.id on arusaadavad.	Jah		Jah
22	Jah	Igapäevaselt	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused,	Rahuldav	Ei suudeta tagada mõistete ühtset kasutamist erinevates valdkondlikes õigusaktides läbivalt. Samuti on vajadus olnud kogu aeg kontrollida ingliskeelset teksti, et veenduda eestikeelses tekstis termini õigsuses.	Ei	Inglise keeles	Ei

Vastaja nr	1. Kas kasutate oma töös Euroopa Liidu ametlikke dokumente (sh õigusakte)?	2. Kui sageli kasutate oma töös ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte)?	3. Milliseid ELi ametlikke dokumente kasutate oma töös kõige sagedamini (üks variant)?	4. Milline on teie arvates ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelsete tõlgete kvaliteet?	5. Palun põhjendage eelmisele küsimusele antud vastust.	6. Kas loete ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) tavaliselt eesti keeles:	7. Kui te ei loe ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) tavaliselt eesti keeles, siis millises keeles (võib valida mitu varianti)?	8. Kas ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelset tõlket on teie arvates kvaliteetsed (st arusaadavad ja lihtsasti loetavad)?
			soovitused ja arvamused)					
23	Jah	Igapäevaselt	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused, soovitused ja arvamused)	Rahuldav	Kohati on tekst raskesti mõistetav, kuna ei lähtu kontekstist vaid on otsetõlge/toortõlge	Ei	Inglise keeles	Ei
24	Jah	Igapäevaselt	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused, soovitused ja arvamused)	Rahuldav	Tõlgetes on tihti ebatäpsusi, mistõttu on kindlam kasutada inglise keelset versiooni või seda alati paralleelselt juurde lugeda; tõlked on väga puised ja usun, et nendest arusaamine inimesel, kes igapäevaselt teemaga kokku ei puutu on väga raske	Ei	Inglise keeles	Ei
25	Jah	Mõnikord	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused, soovitused ja arvamused)	Rahuldav	Esineb võõrapärast sõnajärge, väga palju on inglise keele mõjusid, nt poolt-konstruksioonid, kasutatakse sõnu, mida ÕS nii kasutada ei soovita (nt 'siseriiklik', 'seoses' jms).	Jah		Ei
26	Jah	Igapäevaselt	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid,	Rahuldav	Töötan valdavalt alati inglise keelse tekstiga, kuna see on originaal. Päris tihti võib eesti keelse tõlke mõte olla muud kui originaalkeeles. Väga hea inglise keele valdamise juures on teinekord võimalik näha, et	Ei	Inglise keeles	Ei

Vastaja nr	1. Kas kasutate oma töös Euroopa Liidu ametlikke dokumente (sh õigusakte)?	2. Kui sageli kasutate oma töös ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte)?	3. Milliseid ELi ametlikke dokumente kasutate oma töös kõige sagedamini (üks variant)?	4. Milline on teie arvates ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelsete tõlgete kvaliteet?	5. Palun põhjendage eelmisele küsimusele antud vastust.	6. Kas loete ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) tavaliselt eesti keeles:	7. Kui te ei loe ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) tavaliselt eesti keeles, siis millises keeles (võib valida mitu varianti)?	8. Kas ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelset tõlket on teie arvates kvaliteetsed (st arusaadavad ja lihtsasti loetavad)?
			otsused, soovitud ja arvamused)		eestikeelne tekst ei peegelda täielikult algset mõtet. Tõsi, kohati on ka inglise keelne originaal mõttelt kohmakas või lünklik.			
27	Jah	Sageli	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused, soovitud ja arvamused)	Rahuldav	Põhiprobleem on ebahütlus. Selgelt on tunda kogemustepuudust ja tõlkijate ülekoomatust 90. aastatel massiliselt tehtud tõlgete puhul. Institutsioonide tõlkeid teevad siiani küllalt tihti ebapiisava ettevalmistusega inimesed (kehtib paraku nii institutsioonide endi põhikohaga tõlkide kui freelance tõlkide kohta).	Ei	Inglise keeles;Prantsuse keeles;Muus keeles	Ei
28	Jah	Igapäevaselt	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused, soovitud ja arvamused)	Hea	Oleneb, millise asutuse tõlgetega on tegu. Üldjuhul olulisemate õigusaktide, st määrused, direktiivid, kohtuotsused, tõlgetega võib rahule jääda, kuigi lauseehitus on keeruline ja tavainimesel on kindlasti raske aru saada, kui igapäevaselt kokku ei puutu ja eurokeel on võõras.	Jah		Ei
29	Jah	Igapäevaselt	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused, soovitud ja arvamused)	Rahuldav	Kui tõlkeid pealiskaudselt lugeda, siis ei saa sageli midagi aru, kuid kui hakata süvenema ja neid kasutama, siis lähemal tutvumisel tuleb väga palju igasuguseid vigu ja seda igas õigusaktis. On juriidiliselt valesid termineid (nt vallandamine töölepingu lõpetamise või ülesütlemise asemel; tavad praktikate asemel; eeskirjad õigusnormide kohta, sest ühedki õigusnormid ei saa olla eeskirjad; hagi Euroopa Kohtus kaebuse asemel; kaebus personalieeskirjades vaide asemel jne). Terminoloogiline ebahütlus on vahel tingitud ka sellest, et varasemates	Jah	Prantsuse keeles	Ei

Vastaja nr	1. Kas kasutate oma töös Euroopa Liidu ametlikke dokumente (sh õigusakte)?	2. Kui sageli kasutate oma töös ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte)?	3. Milliseid ELi ametlikke dokumente kasutate oma töös kõige sagedamini (üks variant)?	4. Milline on teie arvates ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelsete tõlgete kvaliteet?	5. Palun põhjendage eelmisele küsimusele antud vastust.	6. Kas loete ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) tavaliselt eesti keeles:	7. Kui te ei loe ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) tavaliselt eesti keeles, siis millises keeles (võib valida mitu varianti)?	8. Kas ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelset tõlket on teie arvates kvaliteetsed (st arusaadavad ja lihtsasti loetavad)?
					<p>tõlgetes on kasutatud vale terminit ja hilisemates tõlgetes on otsustatud kasutada õiget terminit (nt riiklikud teenuslepingud asemel teenuste riigihankelepingud; pakkumiskutse asemel hankemenetlus).Vahel on näiteks kohtutekstide tõlgetest kasutatud terminit, mis ei pärine viidatud vm õigusaktide tõlgetest. Hiljem on seda märgatud ja hakatud kasutama nendes õigusaktides kasutatud terminit. Sageli on aga nendes vale termin ja Euroopa Kohus kasutab juriidiliselt korrektsemat terminit, tehes selle kohta nurksulgudes märkuse.Vahel on ka termin õiguse arengu tõttu valeks muutunud (nt eeskoste asemel on nüüd õige isikuhooldusõigus).On tehtud totraid termineid (nt ametisse nimetav otsus selle asemel, et öelda ametisse nimetamise otsus).On palju valesid mõtteid (nt et kala ei tohi püüda ühel konkreetsel samasügavusjoonel).On palju eesti keele nõuete eiramisi (näiteks kiillauseid põhisõna ja omastavas käändes täiendi vahel, suure ja väikese algustähe väärkasutust, rooma number asub nimisõna järel, punkti ja sulu väärkasutust).On ka ebaloogilisi lauseid, lauseosad ei ole õigesti seostatud. Vahel muutub lause halvasti mõistetavaks liigse kõrvallause vältimise püüde tõttu, st püütakse teha ilma komadeta lause, aga komadega oleks selgem. Esineb õigusakti osade (osa, peatüki, jaotise ja jao segiajamist ja ebaühtlust tõlkimisel, mis puudutab numbri või tähe asukohta, põhi- või järgarvsõna).</p>			
30	Jah	Harva	L-seeria: ELi õigusaktid (määrused,	Rahuldav	kohati on terminoloogia palju erinev sellest, mida siseriiklikes õigusaktides kasutatakse, siis on raske kokku	Ei	Inglise keeles	Ei

Vastaja nr	1. Kas kasutate oma töös Euroopa Liidu ametlikke dokumente (sh õigusakte)?	2. Kui sageli kasutate oma töös ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte)?	3. Milliseid ELi ametlikke dokumente kasutate oma töös kõige sagedamini (üks variant)?	4. Milline on teie arvates ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelsete tõlgete kvaliteet?	5. Palun põhjendage eelmisele küsimusele antud vastust.	6. Kas loete ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) tavaliselt eesti keeles:	7. Kui te ei loe ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) tavaliselt eesti keeles, siis millises keeles (võib valida mitu varianti)?	8. Kas ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelsed tõlked on teie arvates kvaliteetsed (st arusaadavad ja lihtsasti loetavad)?
			direktiivid, otsused, soovitusel ja arvamused)		viia, et mis mille kohta käib			

LISA 3. Küsimustikule antud vastuste koondtabel (9. kuni 14. küsimus)

Vastaja nr	9. Kui need ei ole teie arvates kvaliteetsed, siis mis on need põhjused, mis raskendavad tekstist arusaamist (võib valida mitu varianti)?	10. Kui valisite eelmises küsimuses vastusevariandi 'Mõni muu põhjus', siis palun täpsustage.	11. Kui eestikeelsest tekstist on raske aru saada, siis kas kasutate ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) mõnes muus keeles?	12. Kui jah, siis millises keeles (võib valida mitu varianti)?	13. Millest on teie arvates tingitud ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) tõlgete ebahühtlus/ebakvaliteetsus?	14. Kas teil on ettepanekuid, kuidas saaks ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelseid tõlkeid paremaks muuta? Palun täpsustage.
1	Laused on kohmakad ja pikad! Tekst on keerulise ülesehitusega (näiteks lausete ülesehitus ei ole eesti keelele omane)! Õigusaktis on kasutatud läbivalt valesid termineid! Mõni muu põhjus	Kindlasti ei hõlma eelnevad põhjused kõiki tõlkeid ja dokumente, vaid mõne puhul üks, teise puhul teine variant, mõni on täiesti loetav.	Jah	Inglise keeles! Saksa keeles! Mõnes muus keeles	Varasemate tõlgete probleemide tõenäoline põhjus: ajapuudus (kiiresti vaja palju akte tõlkida)! Praegused on enam-vähem ok, aga mõne termini puhul oleks tulnud rohkem tööd teha ja konsulteerida Eesti spetsialistidega.	konsulteerida rohkem Eesti spetsialistidega vastavas valdkonnas
2			Ei		ei oska kommenteerida, pigem on üldine eestikeelne seaduskeel kohmakas ja vahel on määrad kaheimõistetavad. Arvan, et tõlke süüsk ei saaks midagi ajada.	ei ole vajadust, sest küsimus pigem kohalikus seaduskeeles, mitte tõlkes
3	Lausete mõte on valesti tõlgitud! Mõni muu põhjus	Erialased terminid on valesti tõlgitud st kasutataud on selliseid sõnu, mida asjatundja eesti keeles ei kasuta.	Jah	Inglise keeles	Igal erialal on oma spetsiifika ja vastavad väljendid asjadele ja nähtustele, mida tõlgid sageli ei valda.	Enne avaldamist võiks mõni asjatundja nt vastavast ministeeriumist teksti üle vaadata.
4	Lausete mõte on valesti tõlgitud	Juriidiliste tekstide puhul on oluline sõnade asetus tekstis ja nende asukoha muutumisel muutub ka lause mõte. Sellest tulenevalt võib eestikeelse sätte mõte olla erinev inglise keelsest.	Jah	Inglise keeles	Tõlkijal puudub tõenäoliselt juriidilise keele piisav kogemus. Samuti võib juhtuda, et tõlkija ei adu piisavalt tõlgitava teksti tegelikku mõtet ja eesmärki.	Tõlked peaks kindlasti üle vaatama õigusaktide koostamise juures viibinud isik, et korrigeerida võimalikke ebatäpsusi ja vigu. Kui see pole võimalik, siis vähemalt jurist, kes on kursis vastava valdkonnaga.
5			Jah	Inglise keeles	ei oska öelda, pole kunagi uurinud, et kuidas nende töökorraldus käib, samuti ei tea sealseid tõlke.	tuleb teha tööd põhjalikumalt või tõlkijad võiksid käia ka sisuprotsesse vaatlemas

Vastaja nr	9. Kui need ei ole teie arvates kvaliteetsed, siis mis on need põhjused, mis raskendavad tekstist arusaamist (võib valida mitu varianti)?	10. Kui valisite eelmises küsimuses vastusevariandi 'Mõni muu põhjus', siis palun täpsustage.	11. Kui eestikeelsest tekstist on raske aru saada, siis kas kasutate ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) mõnes muus keeles?	12. Kui jah, siis millises keeles (võib valida mitu varianti)?	13. Millest on teie arvates tingitud ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) tõlgete ebaühtlus/ebakvaliteetsus?	14. Kas teil on ettepanekuid, kuidas saaks ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelseid tõlkeid paremaks muuta? Palun täpsustage.
6	Tekst on keerulise ülesehitusega (näiteks lausete ülesehitus ei ole eesti keelele omane) \ Lausete mõte on valesti tõlgitud \ Mõni muu põhjus	Mõistete tõlkimisel kasutatakse otsetõlkeid, mis tihtilugu ei vasta tegelikult kasutatavatele tõlgetele. Tõlke muutmine on aga nii vaearikas protsess, et sageli on lihtsam käega lüüa kui põhitöö kõrvalt tõlgete muutmise bürokraatiaga tegeleda.	Jah	Inglise keeles	Võimalik, et tõlkidel on väga tihe ajakava, pole piisavalt pädevat personali ning lisaks jääb süsteem.	Tõlgete muutmise süsteem peaks olema oluliselt paidlikum ja kiirem, et isegi juhul kui teemaga mitte kursis olev tõlk on õigusakti võimete kohaselt ära tõlkinud, siis parandusettepanekute sisseviimine toimuks kiirelt ning arvesse võetaks ka seda, et üks ja sama mõiste võib erinevates kontekstides olla tõlgitud erinevalt. Mitte nii, et tõlkidel on oma andmebaasis konkreetne vaste ning seda ei või mingil juhul muuta. Ettekääne, et kui ühes õigusaktis on nii tõlgitud, siis peab tingimata ka teistes nii tõlgitud olema, ei ole väga pädev. Sisu on oluline.
7	Laused on kohmakad ja pikad \ Tekst on keerulise ülesehitusega (näiteks lausete ülesehitus ei ole eesti keelele omane) \ Lausete mõte on valesti tõlgitud		Jah	Inglise keeles	Õigusaktide tekst ongi tihtipeale keeruline, mis tähendab, et seda tõlkida on samuti keeruline. Tõlkijatel ei pruugi olla teadmisi õigusaktide keelekasutusest.	-
8	Laused on kohmakad ja pikad \ Tekst on keerulise ülesehitusega (näiteks lausete ülesehitus ei ole eesti keelele omane)		Jah	Inglise keeles	Tõlke kvaliteet on tingitud ka originaaltekstide keerukusest.	Ettepanekud puuduvad.
9	Laused on kohmakad ja pikad \ Tekst on keerulise ülesehitusega (näiteks lausete ülesehitus ei ole eesti keelele		Jah	Inglise keeles	Tõlkija ei ole valdkonna spetsialist.	Peale tõlkimist peaks valdkonna spetsialist dokumendid üle nn toimetama.

Vastaja nr	9. Kui need ei ole teie arvates kvaliteetsed, siis mis on need põhjused, mis raskendavad tekstist arusaamist (võib valida mitu varianti)?	10. Kui valisite eelmises küsimuses vastusevariandi 'Mõni muu põhjus', siis palun täpsustage.	11. Kui eestikeelsest tekstist on raske aru saada, siis kas kasutate ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) mõnes muus keeles?	12. Kui jah, siis millises keeles (võib valida mitu varianti)?	13. Millest on teie arvates tingitud ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) tõlgete ebaühtlus/ebakvaliteetsus?	14. Kas teil on ettepanekuid, kuidas saaks ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelseid tõlkeid paremaks muuta? Palun täpsustage.
	omane)Lausete mõte on valesti tõlgitud					
10	Lausete mõte on valesti tõlgitud		Jah	Inglise keeles	Oskan kommenteerida erinevusi eesti ja inglise keelsetes õigusaktide versioonides. Tihti peale on erineb inglise keelsele terminile või väljendile vastav eesti keelne termin või väljend tegelikult teatud sisulistes nüanssides. On olukordi, kus kuigi grammatiliselt võib paista, et tegemist on korrektse vastega, muudab selline nüansi erinevus tegelikkuses tõlgitu sisu ja võib sättele anda lõpuks täiesti teise tähenduse. Tõlgil ei saagi olla üksi piisavalt teadmisi, et seda alati näha, kuna tema teadmised on abstraktsed ja ta ei tunne valdkonna iseärasusi 100%.	Keskne küsimus on see, kui sügavalt saab tõlk aru sätte ja õigusakti eesmärgist. See nõuab väga head arusaama õigusakti sisulisest poolest. See on ilmselt saavutatav ainult tänu tihedale koostööle vastavat õigusakti sisuliselt hästi tundvate või praktikas seda kasutavate valdkonna spetsialistide ja juristidega.
11			Ei		Ei ole küsimuse püstitusega nõus.	Puuduvad
12	Õigusaktis kasutatud terminid ei ole järjepidevad (näiteks ühes õigusaktis on kasutatud samaaegselt termineid 'taristu' ja 'infrastruktuur').Õigusaktis on kasutatud läbivalt valesid termineid		Jah	Inglise keeles	Erinevad tõlkijad	Vastava valdkonna, st ametnikega Eestis, kes õiguskte kasutavad, tõlked läbi arutada ja nende arvamust kuulda võtta.
13	Tekst on keerulise ülesehitusega (näiteks lausete ülesehitus ei ole eesti keelele omane).Õigusaktis kasutatud terminid ei ole järjepidevad (näiteks ühes õigusaktis on kasutatud samaaegselt termineid 'taristu'		Jah	Inglise keeles	Ala/spetsiifika mittetundmine.	Tõenäoliselt tuleb tõlke vastaval alal, kus tõlkeid tehakse, koolitada.

Vastaja nr	9. Kui need ei ole teie arvates kvaliteetsed, siis mis on need põhjused, mis raskendavad tekstist arusaamist (võib valida mitu varianti)?	10. Kui valisite eelmises küsimuses vastusevariandi 'Mõni muu põhjus', siis palun täpsustage.	11. Kui eestikeelsest tekstist on raske aru saada, siis kas kasutate ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) mõnes muus keeles?	12. Kui jah, siis millises keeles (võib valida mitu varianti)?	13. Millest on teie arvates tingitud ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) tõlgete ebaühtlus/ebakvaliteetsus?	14. Kas teil on ettepanekuid, kuidas saaks ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelseid tõlkeid paremaks muuta? Palun täpsustage.
	ja 'infrastruktuur')!Lauseste mõte on valesti tõlgitud					
14	Lausest on kohmakad ja pikad!Tekst on keerulise ülesehitusega (näiteks lauseste ülesehitus ei ole eesti keelele omane)!Õigusaktis kasutatud terminid ei ole järjepidevad (näiteks ühes õigusaktis on kasutatud samaaegselt termineid 'taristu' ja 'infrastruktuur')!Õigusaktis on kasutatud läbivalt valesid termineid!Lauseste mõte on valesti tõlgitud		Jah	Inglise keeles	Terminite tõlge, mida kasutatakse on vale (ma arvan, et neil on seal ühine n.ö terminite tõlke nimekiri, mis on juba algselt kooskõlastamata).Kindlasti on neil ka ajaline piirang, mis ei luba tõlget analüüsida ja lauseehitust parandada.	Võiks terminite tõlget kooskõlastada ametitega, kes seda õigusakti kasutama hakkavad. Teha tööd grupis vms.
15	Lausest on kohmakad ja pikad!Tekst on keerulise ülesehitusega (näiteks lauseste ülesehitus ei ole eesti keelele omane)!Õigusaktis kasutatud terminid ei ole järjepidevad (näiteks ühes õigusaktis on kasutatud samaaegselt termineid 'taristu' ja 'infrastruktuur')!Lauseste mõte on valesti tõlgitud		Jah	Inglise keeles	Tõlgivad valdkonda mittetundvad isikud, kes ei oma praktilist kogemust.	Kooskõlastada terminid praktikutega ja ettepanekuid kasutada ning ühtlustada, mitte jätta mugavusest vanad õigusaktid muutmata
16	Lausest on kohmakad ja pikad!Tekst on keerulise ülesehitusega (näiteks lauseste ülesehitus ei ole eesti keelele	Lauseste mõttest raske aru saada (kuigi ei saa väita, et mõtet pole tõlgitud)	Jah	Inglise keeles	Tihti tõlgitakse nõ sõna-sõnalt. Tulemuseks on laused, mida nende sõnastuse ja kohmaka ülesehituse tõttu eesti keeles ei kasutata. Seetõttu vajab tavakasutaja veelkordset	Tõlkimisel võiks kasutada vastavas valdkonnas töötavate praktikute (tõlgitavate aktide kasutajate) abi, kuidas eesti keelses praktikas

Vastaja nr	9. Kui need ei ole teie arvates kvaliteetsed, siis mis on need põhjused, mis raskendavad tekstist arusaamist (võib valida mitu varianti)?	10. Kui valisite eelmises küsimuses vastusevariandi 'Mõni muu põhjus', siis palun täpsustage.	11. Kui eestikeelsest tekstist on raske aru saada, siis kas kasutate ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) mõnes muus keeles?	12. Kui jah, siis millises keeles (võib valida mitu varianti)?	13. Millest on teie arvates tingitud ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) tõlgete ebahühtlus/ebakvaliteetsus?	14. Kas teil on ettepanekuid, kuidas saaks ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelseid tõlkeid paremaks muuta? Palun täpsustage.
	omane)Mõni muu põhjus				'tõlget' (täiendavat selgitust) et mida on mõeldud või mida tõlgitud lause tähendab	tavapäraselt väljendutakse
17	Laused on kohmakad ja pikad!Tekst on keerulise ülesehitusega (näiteks lausete ülesehitus ei ole eesti keelele omane)Õigusaktis kasutatud terminid ei ole järjepidevad (näiteks ühes õigusaktis on kasutatud samaaegselt termineid 'taristu' ja 'infrastruktuur')Õigusaktis on kasutatud läbivalt valesid termineid!Lausete mõte on valesi tõlgitud		Jah	Inglise keeles	ei ole veel tekkinud head terminite andmebaasi ja tõlgid ei konsulteerida (ei jõua konsulteerida) vastava valdkonna spetsialistidega ja valdkonna spetsialistidel ei ole aega neid tõlkeid üle vaadata. Lisaks kopeeritakse mõnikord vanadest valesi tõlgitud õigusaktidest samu vigu.Võrreldes 10 aasta taguse ajaga on aga olukord kõvasti juba paranenud ning usun, et see protsess ongi pikaajaline.	tuleks välja töötada ühtne süsteem ja terminite andmebaas, mida kasutaksid nii Eesti kui ka EL institutsioonide juures olevad tõlgid. mingi süsteem on juba ka olemas.Euroopa Komisjonis on olemas andmebaas IATE: http://iate.europa.eu/SearchByQueryLoad.do?jsessionId=qKs5TF8GppbyqLqLt nrLLZLYNGcTBMypQxhqrWKKzPcSSkz8LyN!1015443919?method=loads eda saaks kindlasti veel koostöös eesti tõlkide ja valdkonna spetsialistidega täiendada ja parendada.
18	Laused on kohmakad ja pikad!Tekst on keerulise ülesehitusega (näiteks lausete ülesehitus ei ole eesti keelele omane)Õigusaktis kasutatud terminid ei ole järjepidevad (näiteks ühes õigusaktis on kasutatud samaaegselt termineid 'taristu' ja 'infrastruktuur')		Jah	Inglise keeles	minu valdkonnas kindlasti spetsiifilise sõnavara rohkus	tuleks panustada sellesse, et valdkonna spetsialistid vaataksid üle ennekõike terminoloogia ning selle, kuidas see lausestusse sobib (et mõte võimalikult selgelt edasi anda).
19	Lausete mõte on valesi tõlgitud		Jah	Inglise keeles!Mõnes muus keeles	Tõlkija ei tunne tõlgitavat valdkonda, puudub ka koostöö vastavat valdkonda tundva spetsialistiga, valdkonnaspetsiifilise terminoloogia osas satub koostööpartneriks keegi, kes tegelikult ei tunne seda valdkonda,	Valdkonnaspetsiifika suurem tundmine tõlkijatel, koostöö tihendamine valdkondade spetsialistidega, tõlgete 'valideerimine'.

Vastaja nr	9. Kui need ei ole teie arvates kvaliteetsed, siis mis on need põhjused, mis raskendavad tekstist arusaamist (võib valida mitu varianti)?	10. Kui valisite eelmises küsimuses vastusevariandi 'Mõni muu põhjus', siis palun täpsustage.	11. Kui eestikeelsest tekstist on raske aru saada, siis kas kasutate ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) mõnes muus keeles?	12. Kui jah, siis millises keeles (võib valida mitu varianti)?	13. Millest on teie arvates tingitud ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) tõlgete ebaühtlus/ebakvaliteetsus?	14. Kas teil on ettepanekuid, kuidas saaks ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelseid tõlkeid paremaks muuta? Palun täpsustage.
					milles ta on spetsialist	
20	Laused on kohmakad ja pikad! Tekst on keerulise ülesehitusega (näiteks lausete ülesehitus ei ole eesti keelele omane)		Jah	Inglise keeles	Erisused eestikeelse temaatilise sõnakasutuse osas.	konkreetselt ei oska välja tuua.
21			Ei		ei tea	hetkel ei ole
22	Õigusaktis kasutatud terminid ei ole järjepidevad (näiteks ühes õigusaktis on kasutatud samaaegselt termineid 'taristu' ja 'infrastruktuur')		Jah	Inglise keeles	Ei tea.	Valdkondlike õigusaktide tõlkimisel lähtuda ühtsetest terminitest.
23	Laused on kohmakad ja pikad! Mõni muu põhjus	Kantseliit häirib, lausete mõttest ei saa aru.	Jah	Inglise keeles	Tundub, et tõlkijal on kiire. Tõlkija kasutab üldtuntud termineid vales kontekstis. Näiteks sõna 'best practice' tõlgitakse tavaliselt 'hea tava', kuid hariduse valdkonnas tähendab see pigem 'hea kogemus'. See tekitab tõlkes naljaka väljendi - heade tavade vahetamine?! 'Heade kogemuste' vahetamine on palju inimlikum väljendusviis.	Rohkem valdkonnapõhist lähenemist mõistetele. Inimlikumat keelt ja väljenduslaadi oleks vaja. Mitte nii ametlik ja kantseliitlik tekst. Enne tõlkimist võiks asutusega kokku leppida, milliseid põhimõisteid tõlkes läbivalt kasutada.
24	Laused on kohmakad ja pikad! Tekst on keerulise ülesehitusega (näiteks lausete ülesehitus ei ole eesti keelele omane) Õigusaktis kasutatud terminid ei ole järjepidevad (näiteks ühes õigusaktis on kasutatud samaaegselt termineid 'taristu' ja		Jah	Inglise keeles	Tõlkijad ei ole teemadega sisuliselt kursis ja seetõttu ei saa ka tekstist alati aru. Tihti põhjendatakse kohmakate lausete ja sõnade kasutamist: seda on juba varem selliselt tõlgitud, mistõttu tuleb ka edaspidi. Tõlkijad kasutavad väga palju bürokraatlikku sõnavara, ametnikuna neid väljendeid igapäevaselt kasutades on võimalik tekstidest aru saada, aga eeldades, et seadusloome	Võiks olla sisulisi teematutvustusi tõlkijatele, et nad saaksid täpsemalt aru, millest seaduse kontekstis täpsemalt räägitakse. Tõlkeid võiksid üle vaadata sisueksperdid, aga selle eelduseks on, et antakse piisavalt aega. Tõlkijatele võiks luua käsiraamatud, kus standartseid väljendeid oleksid näidetena ära tõlgitud ja neid võiks koolitada kasutama vähem

Vastaja nr	9. Kui need ei ole teie arvates kvaliteetsed, siis mis on need põhjused, mis raskendavad tekstist arusaamist (võib valida mitu varianti)?	10. Kui valisite eelmises küsimuses vastusevariandi 'Mõni muu põhjus', siis palun täpsustage.	11. Kui eestikeelsest tekstist on raske aru saada, siis kas kasutate ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) mõnes muus keeles?	12. Kui jah, siis millises keeles (võib valida mitu varianti)?	13. Millest on teie arvates tingitud ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) tõlgete ebahühtlus/ebakvaliteetsus?	14. Kas teil on ettepanekuid, kuidas saaks ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelseid tõlkeid paremaks muuta? Palun täpsustage.
	'infrastruktuur')\Lausete mõte on valesti tõlgitud				peaks olema mõistetav ka tavakodanikule, peab tõdema, et tihti on see ikka natu hiina keel.	kantseliiti.
25	Laused on kohmakad ja pikad\Tekst on keerulise ülesehitusega (näiteks lausete ülesehitus ei ole eesti keelele omane)\Mõni muu põhjus	Laused on kohmakad jne, aga saan põhjusest aru - tõlkijad peavad väga täpselt hoidma kinni algteksti ülesehitusest, nt et viited paigast ei läheks (st saaks viidata ühtemoodi, nt 'on sätestatud artikli 1 lõike 2 kolmandas lauses').	Jah	Inglise keeles	Aega on vähe, töö peab ära tegema kiiresti, dokumendid on mahukad, algtekstist peab väga täpselt kinni hoidma.	Tõlkijatele võiks regulaarselt korraldada erialakeele koolitusi.
26	Laused on kohmakad ja pikad\Tekst on keerulise ülesehitusega (näiteks lausete ülesehitus ei ole eesti keelele omane)\Lausete mõte on valesti tõlgitud\Mõni muu põhjus	Kohati on põhjus ka selles, et originaaltekst ise on lünklik ja rasketi arusaadav. Tuleb silmas pidada, et EL määrused on tihti keeruliste kompromisside tulemus ning seetõttu võib teinekord ka nende mõte olla sega. Sellest hoolimata on määrused otsekohalduvad.	Jah	Inglise keeles	Nagu öeldud, kohati ka originaalteksti vastuolulisest sõnastusest. Samuti on kohati näha, et inglise keelest tõlge eesti keelde järgib inglise keele struktuuri. Eesti keeles oleks sõnade järjekord teine. See on midagi sarnast sellele, et inimene, kes töötab peamiselt inglise keelses keskkonnas hakkab eesti keelseid laused moodustama inglise keele struktuuri alusel. See kõlab puhtale eestlasele üldiselt kohmakalt. Sama on ilmselt EL õigusaktidega.	Vahest ehk tagada tõlkidele optimaalne töökoormus, et nad suudaksid tõlkida eelnõu teksti nn ilusasse eesti keelde. Vahest tasub vaadata ka, milline on tõlkide tasustamise süsteem. Kui see on nt leheküljepõhine, siis see pigem soodustab kiirustamist ja seeläbi kohmakamat keelekasutust.
27	Tekst on keerulise ülesehitusega (näiteks lausete ülesehitus ei ole eesti keelele omane)\Õigusaktis kasutatud terminid ei ole järjepidevad (näiteks ühes õigusaktis on kasutatud samaaegselt termineid 'taristu' ja 'infrastruktuur')\Õigusaktis on		Jah	Inglise keeles\Prantsuse keeles\Mõnes muus keeles	1. Algusaegade kogenematus ja väga suured tõlkemahud2. Ühtse terminoloogia väljatöötamise halb koordineerimine3. Tõlkide ebahühtlane ettevalmistus4. Freelance tõlkide tasustamise ebapiisavus - Euroopa institutsioonide tõlkepakkumistel on hinnakriteerium paraku kvaliteedikriteeriumist olulisem5. Tõlkide	Ei tooks välja konkreetseid ettepanekuid. Samas tundub mulle, et olukord tervikuna on paranemas.

Vastaja nr	9. Kui need ei ole teie arvates kvaliteetsed, siis mis on need põhjused, mis raskendavad tekstist arusaamist (võib valida mitu varianti)?	10. Kui valisite eelmises küsimuses vastusevariandi 'Mõni muu põhjus', siis palun täpsustage.	11. Kui eestikeelsest tekstist on raske aru saada, siis kas kasutate ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) mõnes muus keeles?	12. Kui jah, siis millises keeles (võib valida mitu varianti)?	13. Millest on teie arvates tingitud ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) tõlgete ebahühtlus/ebakvaliteetsus?	14. Kas teil on ettepanekuid, kuidas saaks ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelseid tõlkeid paremaks muuta? Palun täpsustage.
	kasutatud läbivalt valesid termineid				koolitamisel on eesti keele õpetuse osa siiani ebapiisav. Võrreldes 30 aasta tagusega on olukord mõnevõrra küll paranenud, kuid ei ole kindlasti rahuldav siiani.	
28	Tekst on keerulise ülesehitusega (näiteks lausete ülesehitus ei ole eesti keelele omane);Õigusaktis kasutatud terminid ei ole järjepidevad (näiteks ühes õigusaktis on kasutatud samaaegselt termineid 'taristu' ja 'infrastruktuur')		Jah	Inglise keeles/Prantsuse keeles	On tingitud sellest, et juba originaalkeeles on laused pikad ja kohmakad ja sageli isegi vigased, kuna neid õigusakte ei koosta nt inglise keelt emakeelena rääkivad inimesed. Teine põhjus on selles, et tõlkijatel napib tõlkimiseks aega, tekstid jaotatakse mitme inimese vahel ja sageli ei jää aega enam terminite ühtlustamiseks. Samuti ei tohi õigusaktides eesti keeles lauseid poolitada, kui originaalkeeles on väga pikk ja kohmakas lause, et säiliks võimalus õigusakti hiljem tsiteerida. Tavainimesele teeb lugemise raskeks kohmakas eurokeel, samas ei saa aga alati kasutada ilusat eesti keelt, kuna tuleb säilitada teksti täpne tähendus ja seepärast, et kõik tähendusnüansid säiliks, ei saa seda alati lihtsamalt eesti keeles ümber öelda, see kehtib eelkõige määruste, direktiivide, otsuste puhul.	Kindlasti oleksid tõlked paremad, kui tõlkijatel oleks rohkem aega nendega tegeleda, konsulteerida omavahel, ühtlustada, aga tähtajad on lühikesed ja neid määravad otsuste tegijad, mitte tõlkijad. Seega, ma arvan, et tõlkijad annavad enamasti siiski endast parima, eriti need, kes institutsioonides kohapeal tõlgivad. Välisõigustajatele aga tuleks anda rohkem võimalusi ekspertidega konsulteerida ja pakkuda neile rohkem koolitust.
29	Tekst on keerulise ülesehitusega (näiteks lausete ülesehitus ei ole eesti keelele omane);Õigusaktis kasutatud terminid ei ole järjepidevad (näiteks ühes õigusaktis on kasutatud samaaegselt termineid 'taristu' ja 'infrastruktuur');Õigusaktis on	On ka palju eesti keele reeglite rikkumisi.	Jah	Prantsuse keeles	1. Paljud tõlkijad ei ole juristid ega oska valida õiget õigusterminit. Nad ei tea ka, kuidas oleks juriidiliselt õige/hea öelda.2. Paljude tõlkijate loogiline mõtlemine jätab soovida ja nad ei oska lauseosasi loogiliselt seostada. 3. Teadmised eesti keelest on halvad, eesti keele reeglid ei ole koolis korralikult omandatud.4. Lausest on valesi	Juba töövõetud tõlkijate koolitamine ja valikukatsete selektiivsemaks muutmine.

Vastaja nr	9. Kui need ei ole teie arvates kvaliteetsed, siis mis on need põhjused, mis raskendavad tekstist arusaamist (võib valida mitu varianti)?	10. Kui valisite eelmises küsimuses vastusevariandi 'Mõni muu põhjus', siis palun täpsustage.	11. Kui eestikeelsest tekstist on raske aru saada, siis kas kasutate ELi ametlikke dokumente (sh õigusakte) mõnes muus keeles?	12. Kui jah, siis millises keeles (võib valida mitu varianti)?	13. Millest on teie arvates tingitud ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) tõlgete ebaühtlus/ebakvaliteetsus?	14. Kas teil on ettepanekuid, kuidas saaks ELi ametlike dokumentide (sh õigusaktide) eestikeelseid tõlkeid paremaks muuta? Palun täpsustage.
	kasutatud läbivalt valesid termineid!Lausete mõte on valesi tõlgitud!Mõni muu põhjus				aru saadud. Sageli ei ole ainult ingliskeelne tekst nii selge ja üheselt mõistetav, oleks tulnud vaadata ka prantsuse keelest näiteks, aga seda ei tehtud.5. Suur töökoormus, kiirustamine ja sellest tingitud hooletusvead.6. Ei ole piisavalt konsulteeritud erialaspetsialistidega ega vaadatud teatmeteostesse. Näiteks neitsioliiviõli läks käibe, sest tõlkijad ei vaadanud sõnaraamatutest/entsüklopeediast, et sõnal virgin/vierge on väga ka selline konkreetne tähendus nagu külmpressitud.	
30	Laused on kohmakad ja pikad!Tekst on keerulise ülesehitusega (näiteks lausete ülesehitus ei ole eesti keelele omane)!Õigusaktis on kasutatud läbivalt valesid termineid		Jah	Inglise keeles	Siseriiklikult kasutatavate terminite kasutus ei ole millegipärast tõlkideni jõudnud?	EL mõistete ja väljendite sõnastik ehk aitaks.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina _____ KRISTI UIBOKAND _____

(isikukood: _____ 48106184211 _____)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose _____ magistritöö „**Euroopa Liidu ametlike dokumentide eestikeelsetes tõlgetes esinevate probleemide analüüs**” _____,

mille juhendaja on _____ ESTA RAND _____,

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace´i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus ___19. mail 2014_____

Kristi Uibokand
(*allkiri*)